

Tutu Ndioo t̄aa racha'nu Xuva

Ma tu'un Ndioo ndàkuu yi ñivi

1 ¹Ma taji'na ora t̄uvi ma ñuñivi, takani cha ìyo ma ra kùu ma tu'un. Ta ma ra kùu ma tu'un ikan ìyo ra chi'in Ndioo, ta juuni kùu ra Ndioo ndia. ²Ta rakan kùu ra ña takani cha ìyo ra chi'in Ndioo nda ora t̄uvi ma ñuñivi taji'na. ³Ta chi'in rakan kùu yi ña j̄atuvi Ndioo ndisaa nakuyi, ti n̄i'in ma ña ìyo nuu yi ȳöve ma'iin ma Racha'nu Ndioo j̄atuvi yi, vati k̄uta'an ra chi'in ra. ⁴Ta juuni rakan kùu ra ña chà'a ra kivi koo ndito ndisaa yo ndian ìyo ma ñuñivi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña j̄ana'a ra nuu yo iti' ndaa ña kùu yi takua kùu iin ñu'ú ña j̄andondichin yi nuu yo. ⁵Yakan va ma ra kùu ñu'ú ikan kùu ra ña j̄andondichin ra ma nuu naa. Ta ma nuu naa ikan k̄uni yi nda'va yi ra, va n̄i kuu yi.

⁶Takan k̄u yi ña chíyo iin ra ch̄unani Xuva, ra t̄achi ma Racha'nu Ndioo ña, ⁷na kùu ra iin ra testigu ña na katitu'un ra cha'a' ma ra kùu ñu'ú i'ya nuu ma ñivi, ikan na chinuni na ma ña k̄a'an ra. ⁸Vati ma Xuva, ȳuvi ma ra kùu ñu'ú kùu ra, vati ra kùu iin testiguni, ra k̄ichi katitu'un cha'a' ma ra kùu ñu'ú kùu ra. ⁹Vati ma ra kùu ñu'ú ndicha, ora k̄ichaa ra ñuñivi i'ya, k̄icha'a ra j̄atuun ra nuu tandi'i na. ¹⁰Ta juuni rakan kùu ra ña cha ìyo ra ma ñuñivi i'ya. Uvaa ña ma ndian ìyo ma ñuñivi i'ya, na t̄öve n̄i ki'in kuenda na ma tu'un k̄a'an ra, vaji cha'a' maa ra kùu yi ña Ndioo j̄atuvi ra ma ñuñivi ndia. ¹¹Vati k̄ichaa ra nuu ìyo ñivi ñuu ra, va ndiakan t̄öve n̄i ki'in kuenda na ra. ¹²Va ma ndian ki'in kuenda ma ña k̄a'an ra, ta ch̄inuni na ma ña k̄a'an ra, nuu ndiakan ch̄a'a ra ña na ndakuu na se'e Ndioo. ¹³Ta ndicha ña se'e Ndioo kùu na, va ma ña nd̄akuu yo se'e Ndioo t̄öve indukuni kùu yi kua ora ña k̄aku yo j̄à'a tatá yo

chi'in ma'á yo. Vati ndākuu yo se'e Ndioo cha'a' ña takan kùuni ra ña kùu yo, ta töve takua kùuni ma ñivini ña kùu yo.

¹⁴Takan kùu ña ma ra kùu tu'un ikan, ndākuu ndicha ra ma ñivi. Ta chiyo ra ñuñivi chi'o, ta kùu ra ma ra chà'a nduva'a kuii kua'a' ñamani Ndioo nuu yo, ta endee jàna'a ra ma ña ndaa ndia. Ta cha'a' ndisaa ña'a maa ndi cha ndē'e ndi ña ra nduva'a kuii ka'nu kùu ra takua ka'nu ma Tatá ra, Ndioo, vati uvaa ra kùu Se'e ra. ¹⁵Tajan te'en kātitu'un ndio ma Xuva nuu ma ñivi cha'a' ra:

—Ra'ya kùu ma ra kā'in ña ni kichi tiá iti' nuu, ma ora kātitu'in nuu ndo ña ni kichi iin ra ka'nuga kua yu'u. Vati takani cha ìyo ra ora kētai ma ñuñivi i'ya —kàti ra.

¹⁶Yakan va chi'in ndisaa ma ña ìyo nuu ra, sōkó ra yi nuu yo, ikan na ni'o yi. Ta juuni cha nì'o nduva'a kuii kua'a' ma ñamani ña chā'a ra nuu yo ndia. ¹⁷Cha'a' Moisés kùu yi ña nàkoto yo ma ley Ndioo, ta juuni cha'a' Racha'nu Jesucristu kùu yi ña nàkoto yo ma ñamani Ndioo chi'in ma tu'un ndaa ña kà'an ra ndia. ¹⁸Ta nì'iin ñivi takà'an nde'e na ma Ndioo, ti uvanuuni ma ra Se'e Ndioo, ra endee ìyo chi'in ma Tatá ra, rakan kùu ra ña chà'a ra kuenda nuu yo naja kua kùu ma Tatá ra.

Nuu kātitu'un Xuva, ra jàkunduta cha'a' Jesucristu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹Tajan tāchi ma ndra chà'nda tiñu nuu ndian judú ña ìyo ñuu Jerusalén ma sutu chi'in ndra levita, ña na kundakatu'un ndra iin nakuyi nuu Xuva. Ta te'en chikatu'un ndio ndra nuu ra, ora chāa ndra nuu ra:

—¿Ta yo'o nda ra kùun, ta nda tiñu jà'un? —kàti ndra.

²⁰Ta ma Xuva te'en kātitu'un kachin ra nuu ndra:

—Yüvi ra Cristu kùu yu'u —kàti ra.

²¹Ta ndrakan te'en chikatu'un ndiko ndra nuu ra:

—¿Ta nda ra kùun tuva takan? ¿A yo'o kùu Elía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo? —kàti ndra.

Ta ma Xuva te'en nāka'an ra:

—Yöve rakan kùu.

Tajan te'en kicha'a ndiko ndra chikatu'un ndra nuu Xuva:

—¿A yo'o kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra ni kichi? —kàti ndra.

Ta ma Xuva te'en nāka'an ra:

—Yöve rakan kùu —kàti ra.

²²Ta ndrakan te'en nāka'an ndiko ndra:

—Ta, ¿nda ra kùun tuva takan? Takan chikatu'un ndi, vati ma tu'un ni ka'un nuu ndi ìyo yi ña kukatitu'un ndi yi nuu ma ndra tāchi ndi. Yakan va, ¿niyi kùuniun kàtitu'un nuu ndi cha'un?

²³Ta ma Xuva te'en nāka'an ra:

—Yu'u kùu ma ra endee ndà'yu nda java tichi ku'u chi'in tu'un i'ya: “Na nuna ndo iin iti' ndaa, kuenda ma Racha'nu”, takua kā'an Isaía, ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na.

²⁴Tajan ndra tāvani'i ma ndra fariseu tiñu nuu, ña kuka'an chi'in Xuva, ²⁵te'en kīcha'a ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—¿Ta yo chā'a tiñu nuun ña jàkundutaun ñivi tuva yöve ma Cristu kùun, ni Elía, ni ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia?, tuva takan.

²⁶Ta ma Xuva te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Yu'u jàkundutai ñivi chi'in takuui, va tañu ndo cha ìyo iin ra töve nàkoto ndo, ²⁷ta rakan vāchi ra tiaga iti' nuu. Ta kuendai ti iin ra tüvi iñu'u kùì vaji na ndachì ma ndichan indii cha'a ra, ti nduva'a kuu ka'nu ga ra ta ìyo ga ndatu ra kua yu'u —kàti ra.

²⁸Ndisaa ña'a kùu yi ma ñuu Betábara, ña kàndii iti' kàna nikandii inga chiyo yuta Jordán, nuu ndaa Xuva jàkunduta ra.

Jesuu kùu ra takua kùu iin mvechala vali ña sòkó Ndioo

²⁹Takan kùu ta inga kivi ndē'e Xuva ma Jesuu, ña kuàjayatin ra ra ma nuu ndaa ra. Ta ikan te'en kīcha'a Xuva kà'an ra:

—¿Nde'e ndo, ti ikan vāchi ma ra kùu mvechala vali ña tāchi ma Racha'nu Ndioo kuenda ña na naa ma kuati yo ndian ìyo ñuñivi i'ya! ³⁰Ta cha'a' rakan kùu yi ña kā'in ora nātu'in chi'in ndo te'en: “Tiaga iti' nuu vāchi inga ra ka'nu ga kua yu'u, vati takani ìyo ra ora kēta yu'u.” ³¹Ni yu'u töve nàkotoi nda ra kùu ra niku. Va cha chitói ña cha'a' rakan kùu yi ña vāchi jakundutai ñivi chi'in takuui, ikan na ndisaa yo ndian ìyo ñuu Israel nakoto yo ra —kàti Xuva.

³²Ta juuni te'en nāka'an tuku ra ndia:

—Ndē'i ma Tati Í Ndioo ora kīchi nuu yi ma iti' andivi, ña kàa yi takua kàa iin livi ora kōyo yi chata Jesuu nuu kīndoo yi endeeni chi'in ra. ³³Ta ni yu'u, töve nàkotoi nda ra kùu ra niku, va ma ra tāchi yu'u ña na jakundutai chi'in takuui,

rakan kātitu'un ra nui te'en: “Ma ra ni nde'un ña ni koyo ma Tati Í Ndioo chata ma nuu ni kindoo yi, rakan kùu ma ra ni jakunduta ñivi chi'in ma Tati Í Ndioo.” ³⁴Yu'u cha ndē'i ña takan kùu yi chi'in ra, ta kātitu'in nuu ndo ña ndicha kuii ña ra Se'e Ndioo kùu ra.

Ma ndra nunuu ña jākua'a chi'in Jesuu

³⁵Takan kùu ta ma inga kivi, ndaa ndiko Xuva ikan chi'in uvi ta'an ma ndra chàkunuu chi'in ra. ³⁶Ta ora ndē'e ra ña yà'a Jesuu ma ikan, te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—ǀNde'e ndo, ti rakan kùu ma ra tāchi Ndioo ña kùu takua kùu iin mvechala vali!

³⁷Tajan ora chīni ninduvi ma ndra chàkunuu chi'in Xuva ña kā'an ra takan, ta tāndikun ndra chata Jesuu. ³⁸Ta ndē'e chata ma Jesuu, ta chā'a ra kuenda ña ndikun ndrakan kuà'an ndra chata ra. Tajan te'en chīkatu'un ndio ra nuu ndra:

—ǀNiyi nānduku ndo? —kàti ra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Yo'o Rabí —ña kùuni ka'an yi Matru— ǀndanu iyoun? —kàti ndra. ³⁹Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—ǀNa'a ndo chatai!, ta koto ndo ma nuu iyo —kàti ra.

Yakan va kēe ndio ndra kuà'an ndra chi'in ra ma nuu iyo ra, tajan kīndoo ndra chi'in ra nda kati ini ña cha kùu yi a kaa kumi chani'ini. ⁴⁰André ra yani Simón Petu!, kùu iin ra indii tañu ma uvi ndra ña chīni ña kā'an Xuva, tāndikun ndra chata Jesuu ma ora ikan. ⁴¹Ta ma ra ji'na kuii ña chīkuta'an ma André kùu ma ra yani ra Simón. Ta te'en kātitu'un ra nuu ra:

—Yo'o yani, cha nāta'an ndi ma ra kùu Mesías (ña chi'in inga tu'un kùuni yi ka'an yi Cristu).

⁴²Tajan kēe ndio ma André kuà'an ra chi'in ma yani ra Simón nuu ndaa ma Racha'nu Jesuu. Ta ora ndē'e ma Jesuu ña kīchaa ndra, ta te'en kīcha'a ra kà'an ra chi'in ra:

—Yo'o, Simón se'e Jonás, vitin va ni kunaniun Cefas —ña chi'in inga tu'un kùuni yi ka'an yi Petu'.

Jesuu kàna ra ma Lipe chi'in ma Natanael

⁴³Ta ma inga kivi, kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma iti' ñu'u' Galilea takua chànini ra. Ta ikan chīkuta'an ra ma ra nàni Lipe ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—ǰNa'a chatai! —kàti ra.

⁴⁴Ta ma Lipe, ti ra ñuu Betsaida kùu ra, ta iini ñuu ndra chi'in André ta Petu'. ⁴⁵Tajan ma Lipe chā'an ra chānanduku ra, ra nàni Natanael, ta ikan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Cha nāta'an ndi ma ra taa ma Moisés cha'a' nuu ma tutu ley Ndioo. Rakan nàni ra Jesuu, ra ñuu Nazaret, ra se'e Kusé. Ra juuni taa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo cha'a' ña ni kichi ndia.

⁴⁶Ta ma Natanael nāka'an ra te'en:

—ǰA kùu keta iin ma ra va'a ma ñuu Nazaret?, kùuniun —kàti ra.

Ta ma Lipe te'en nāka'an ra:

—Na kichiun ta nde'un ti ña ndicha kùu yi —kàti ra.

⁴⁷Ta ora ndē'e Jesuu ña cha vāchi kuyatin Natanael nuu ra, ta te'en nāka'an ra:

—ǰI'ya vāchi ma iin ra israelita va'a, ña töve jànda'viña'a! —kàti ra.

⁴⁸Ta ma Natanael te'en chīkatu'un ra:

—ǰTa naja kà'un ña nàkotoun yu'u? —kàti ra.

Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Takani cha ndē'i ñun antea ña nāta'an ma Lipe ñun ma nuu ndàun vati ma yutun higu —kàti ra chi'in ra.

⁴⁹Tajan ma Natanael te'en nāka'an tuku ra:

—Matru, ndicha kuii ña yo'o kùu ma ra Se'e Ndioo, ta juuniun kùu ma ra kùu Rey ra chà'nda tiñu ñuu Israel —kàti ra.

⁵⁰Tajan ma Racha'nu Jesuu te'en nāka'an tuku ra:

—ǰA cha'a' ña ndē'enī ñun cha'a' ma yutun higuni kùu yi ña chìnuniun ma tu'un kà'in?, kùuniun. ǰYu'u kà'in chi'un ña nda vitin ta iti' nuu, kua'a' ga tiñu ka'nu ni nde'un!

⁵¹Va ma Jesuu te'en nāka'an ndiko tuku ra:

—Ndicha va'a ña kàtitu'in nuu ndo ña ni nde'e ndo ma andivi ña iin nùna kani yi, ta juuni ni nde'e ndo kua'a' tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo ña ndàa yi nùu yi chata yu'u, ra Se'e ñivi tāchi Ndioo.

Chiyo iin viko tànda'a ma ñuu ña nàni Caná ña kàndii xiin ma ñu'u' Galilea

2 ¹Takan kùu ta ora yā'a uni kivi, tajan chiyo iin viko tànda'a ma ñuu Caná, ña iyo kuenda ma ñu'u' Galilea. Ta

ikan ndaa ma'á Jesuu ndia. ²Ta ma nuu ìyo ma viko tànda'a, juuni jāinvitaa na Jesuu chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra.

³Tajan ma ma'á Jesuu, te'en nāka'an ña chi'in ra ora ndi'i ma vinu chī'i na nuu viko:

—Se'yu, cha ndi'i ma vinu —kàti ña chi'in ra.

⁴Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma'á, çta naja kà'un takan chi'in? Ta juuni takā'an chaa ma ora ña koto ma ñivi nda ra kùì —kàti ra.

⁵Tajan ma ma'á Jesuu te'en nāka'an ña chi'in ma ndra jàkuu tiñu ma viko ikan:

—Na ja'a ndo ndisaa ma ña ni ka'an ra nuu ndo —kàti ña.

⁶Ta ma ikan ka'iin iñu ta'an ma kii na'nu ña kūva'a chi'in yuu ka'nu nuu chàkuuin takuui ña chàtiñu ma ndian judíu ma ora jànandoo na na kuenda Ndioo, takua takani jà'a na. Ta ta'i'iin ma kii ikan chàta'an uvi xiko uchi a uni xiko uchi litru takuui tichi yi. ⁷Tajan te'en nāka'an ndio ma Jesuu:

—Na jakutu ndo ma kii chiña chi'in takuui.

Tajan jākutu ndio ndra yi. ⁸Ta te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ndra:

—Ta vitin na tava ndo ita'vi ma takuui, ta kundaka ndo ra' nuu ma ra ndiso tiñu cha'a' ma viko i'ya —kàti ra.

Ta takan jā'a ndra. ⁹Tajan ma ra ndiso tiñu ikan chi'i ra ma takuui ña cha ndākuu ma vinu, nde'o naja kua chī'i ra', vaji nī töve chīto ra ndanu kīchi ra'. Uvanuu ma ndra chīto kùu ma ndra jākutu yi chi'in takuui. Tajan ma ra ndiso tiñu ikan kāna ndio ra ma ra tànda'a, ¹⁰ta te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

—Tandi'i ma ñivi jà'a viko, tì'i jì'na na ma vinu va'aga ko'o ma ñivi, ta ora cha chī'i kua'a' ndio na ra', tajan chà'a ndio na ma vinu ta'ania ko'o na. Va yo'o tüvi nī ja'un takan, vati ndākiva'un ma vinu va'aga ma nuu ndi'i nia —kàti ma ra ndiso tiñu chi'in ma ra tànda'a.

¹¹Ña'a kùu ma ndatu nunuu ña jāna'a Jesuu nuu ma ñivi. Ta takan jā'a ra ñuu Caná, ña kàndii kuenda ñu'u' Galilea. Chi'in yakan jāna'a ra ña iin ra ya'a ka'nu kùu ra. Ta ikan kùu nuu kīcha'a chīnuni ma ndra jākua'a chi'in ra tu'un ra ndia.

¹²Takan kūu ta ora yā'a ña jā'a ra te'en, ta kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Capernaum chi'in ma'á ra, ta chi'in ndra yani ra, ta ndra jākua'a chi'in ra. Ta ikan kindoo vi uvi uni kivi.

Jàkunu Jesuu ñivi ka'iin veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³Ta tava cha kua kuyatin ma kivi viko Pakua ña jàka'nu ma ndian judú, yakan va kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma ñuu Jerusalén. ¹⁴Ta ora chāa ra ma ikan, ta nāta'an ra ña ka'iin kua'a' ma ndian kàxiko jundiki, mvechala, livi, ta chi'in ma ndian nàndi sàma xu'un' nuu ma ñivi ma tichi kora veñu'u ka'nu ikan. ¹⁵Ta ora ndē'e Jesuu ña jà'a na, tajan nānduku ra iin yo'o, ta jà'a ra iin kuata, ta jàkunu ra ndisaa na chi'in yi, kutu chi'in jundiki xìko na chi'in ma mvechala ndia. Ta ma ndian sàma ma xu'un' chāta ra yi ma nuu ñu'u', ta jānduva ra ma mesa nuu nàndi na ndia. ¹⁶Ta nuu ma ndian xìko ma livi, va te'en nāka'an ra:

—Na tavani'i ndo tandi'i ña xìko ndo i'ya, ti ma ve'e Tatái, yöve nuu kuya'vi kùu yi —kàti Jesuu.

¹⁷Tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, chàku'uni ndra ña te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo: “Ya'aga kàyunì cha'a' ña töve tiñu'u na ma ve'un”, kàti yi nuu yi.

¹⁸Ta ma ndian kùxini nuu ndian judú, te'en kicha'a na chikatu'un na nuu Jesuu:

—Na jana'un iin ndatu nuu ndi, ikan na koto ndi tuva ndicha ña Ndioo chā'a tiñu nuun ña jà'un te'en.

¹⁹Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Na janatani ndi'i ndo ma veñu'u i'ya, ta tichi uni kivi, cha kūtaa ndikoi yi —kàti Jesuu.

²⁰Tajan ma ndian judú te'en nāka'an na:

—Uvi xiko iñu kuiya kùu yi ña jātīñu na, ta kūndee na kūtaa na ma veñu'u ka'nu i'ya, ta vitin yo'o tuku, ɔa kùu kani'un yi tichi uni kivini ña kà'un takan? —Takan kàti na chi'in Jesuu.

²¹Va ma veñu'u ña kà'an Jesuu nuu na, kùu yi iin ku'va, ti kà'an ra yi cha'a' juuni ma kuñu ra. ²²Yakan va ora nātaku ndiko Jesuu tañu ñivi ndií, ikan chàku'uni ma ndra jàkua'a chi'in ra ma takua kà'an ra. Tajan ikan kùu ma nuu chìnuni ndio ndra ña kà'an ma tutu Ndioo, ta ña kà'an Jesuu ndia.

²³Ta ora ìyo Jesuu ma ñuu Jerusalén ma viko Pakua, kua'a' ñivi kicha'a na chìnuni na tu'un ra, ora ndē'e na kua'a' ndatu ña jà'a ra. ²⁴Va cha nākuni Jesuu naja kua chànini na, yakan va

tüvi kùndeeni ra na. ²⁵Ta töve chìnini'u ra, ña ndava kàti na naja kua chànini ma inga ñivi ndè'e na nuu ra, ti juuni maa ra cha chïto va'a ra naja kua chànini na ndia.

Jesuu chi'in Nicodemo

3 ¹ÿyo iin ra fariseu, ña nàni Nicodemo. Ta ra'ya ti iin ra ka'nu kùu ra tañu ma ndian judíu. ²Tajan chānde'e ra Jesuu, ma nuu ÿyo ra iin chanikuaa. Ta ikan te'en kà'an ra chi'in ra:

—Matru, chïto ndi ña ma Racha'nu Ndioo tāchi ñun kuenda ña jàna'un nuu ndi, ti nì'iin ñivi na kùu jà'a na ma ndatu ña jà'un, tu töve kùta'an Ndioo chi'in na —kati ra.

³Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ndicha va'a ma ña kà'in chi'un, ña nda ndian nikuuni na kùu koo na nuu chà'nda Ndioo tiñu, tuva juuni takā'an kàku chaa ndiko na kuenda Ndioo —kàti Jesuu.

⁴Tajan Nicodemo te'en chikatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Ta naja kua jà'a yo, ta kùu kàku yo inga cha'a' tuva cha cha'nu yo? ¿A kùu ki'vi ndiko yo tichi ma'á yo ta kàku ndiko yo inga cha'a'?, kùuniun —kàti ra chi'in Jesuu.

⁵Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Kàti kachin nuun ña nì'iin na, tu töve kàku jì'na na jà'a ma takuui ta jà'a ma Tati Í Ndioo ndia, na kùu ki'vi na ma nuu chà'nda Ndioo tiñu. ⁶Vati ndian kàku ñuñivi i'ya, ñivi kuenda ñuñivini kùu na, va ndian kàku inga cha'a', jà'a Tati Í Ndioo, ñivi kuenda Ndioo kùu na. ⁷Ta na nākaniniun cha'a' ña kà'in ña ndisaa na ÿyo yi ña kàku chaa ndiko na inga cha'a'. ⁸Vati taku ma ora chàkin tati, chàkin yi nda iti' nikuuni, ta vaji chini yo ña jākayu yi, va tüvi chïto yo nda iti' kuà'an yi, a nda iti' vāchi yi ndia, takan kùu ma ndian kàku chaa jà'a ma Tati Í Ndioo.

⁹Tajan ma Nicodemo te'en chikatu'un ndiko ra nuu Jesuu:

—¿Ta nayi kùuni yi ka'an yi ña kà'un takan? —kàti ra chi'in Jesuu.

¹⁰Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Yo'o ra kùu matru ka'nu nuu ñivi ñuu Israel, ¿ta naja töve chïtoun ma ña kùuni yi ka'an yi? ¹¹Ndicha va'a ma ña kà'an ndi chi'un, ti ma ña chïto ndi kùu ma ña kà'an ndi, ta ma ña cha ndè'e ndi, kùu ma ña jàna'a ndi, va ndyo'o na töve

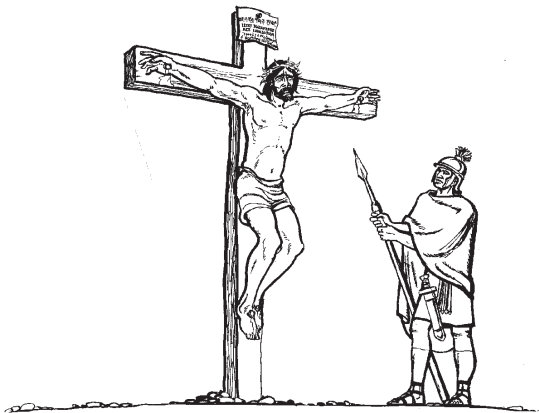
chìnuni ndo ma ña kà'an ndi. ¹²Ta tu töve chìnuni ndo ma ña kà'in cha'a' ña kùu ma ñuñivi i'ya, ¿naja kua kuu chinuni ndo ña kà'in cha'a' ma ña kùu ma andivi?, kùuniun, tuva takan.

¹³'Nì'iin ñivi takä'an ndaa na ku'un na ma iti' andivi, uvanuu yu'u ra takani iyoi chi'in Ndioo nàkotoi naja kàa yi, ti ra kichi iti' andivi kùu. ¹⁴Vati takua jà'a Moisés ña kàni'i ra ma koo tichi ku'u ña kùva'a chi'in kaa, indukuni kua ikan ni kani'i na yu'u, ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ¹⁵ikan ndisaa ma ndian chìnuni tu'un kà'in, kùu koo ndito na chi'in Ndioo endeeni.

Ndioo ya'a ga kùuni ra nde'e ra ma ñivi

¹⁶'Takan kùu ta cha'a' ña ya'a ga kùuni Ndioo nde'e ra ma ñivi ñuñivi, yakan va chā'a ra ma ra uvanuu ña kùu Se'e ra nuu na, ikan nda ndian nikuuni tu chinuni na ma tu'un ra, tüvi ni naa na, vati ni ni'i na nuu koo ndito na endeeni chi'in Ndioo jà'a ra. ¹⁷Vati Ndioo tachi ra ma ra Se'e ra kuenda ña na jakakú ra ma ñivi lyo ñuñivi, ta yöve kuenda ña na tiso ra kuati na ta kuvi na.

¹⁸'Ta ma ndian chìnuni ña kà'an ma ra Se'e Ndioo, tüvi ni jande'e ra tundo'o endeeni na. Va ma ndian tüvi chìnuni ña kà'an ra, ndiakan va cha kà'an Ndioo ña ni nde'e na tundo'o endeeni cha'a' ña töve chìnuni na ña kà'an ma ra uvanuu ña kùu Se'e ra. ¹⁹Ta ndicha kuii ña cha kichaa ma ñu'ú nuu

Nuu jàna'a Ndioo ña ya'a ga kùuni ra nde'e ra ma ñivi (3:16)

ma ñu'u' ñuñivi, va ma ñivi ìyo ma ñu'u' ñuñivi chàta'ani tiá na nuu naa kua nuu tiin ma ñu'ú ikan, cha'a' ña maaa ña kini kùu ma ña jà'a na. ²⁰Ta ndisaa ma ndian jà'a ma ña kini, töve chàta'ani na ku'un na iti' Ndioo a ma iti' ndichin, koto ku'va ma inga ñivi kuenda cha'a' tandi'i ma tiñu kini ña jà'a na. ²¹Va ma ndian ìyo indaani, kì'vi na ma iti' ndichin, ta ña'a jàna'a nuu inga ñivi ña na kuu na ñivi ña jà'a maaa tiñu va'a ti chà'a Ndioo ndatu ra nuu na.

Xuva ra jàkunduta kà'an ndiko ra cha'a' Jesuu

²²Takan kùu ta ora yā'a ña kùu te'en, tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra iti' ñu'u' Judea, nuu chiyo ndra yatin kivi ta jàkunduta ndra ñivi. ²³Ta ma tiempu ikan juuni jàkunduta ma Xuva ma ñivi iin nuu nàni Enón, ña kàndii yatini ma ñuu Salim, vati ikan kùu nuu kàna kua'a' takuii, ta ma ndian chàa ma ikan, kùnduta na jà'a ra. ²⁴Ndisaa ña'a kùu antea ña tì'i ndra ma Xuva tichi vekaa.

²⁵Takan kùu ta iin ma ndra chàkunuu chi'in Xuva kicha'a ndra kànita'an yu'u ndra chi'in iin ma inga ndra judú cha'a' ma naja kua kùu yi ña nàndoo na takua takani jà'a ma ndian judú. ²⁶Ta ma ndrakan te'en kàtitu'un ndra nuu Xuva:

—Yo'o Matru, ma ra ndaa chi'un inga chiyo yu'u yuta Jordán niku, ma ra kàtitu'un iin cha'a' nuu ndi, vitin ndaa ra jàkunduta ra kua'a' ñivi, ta ndisaa na ndikun na ra.

²⁷Ta Xuva nàka'an ra te'en:

—Nì'iin yo na kùu ni'o a jà'a yo ni'iin nakuyi tu yöve Ndioo kùu ma ra tindee yo. ²⁸Juuni maa ndo cha chíni va'a ndo ma ña kà'in niku, ña na yöve ma ra Cristu kùu, vati yu'u kùu iin ma ra tachi Ndioo iti' nuu ra. ²⁹Taku ma nuu ìyo iin viko tànda'a, ma ra ndàka ma ña tànda'a, rakan kùu ma iian, va ma ra kùu amigu ma ra tànda'a ña ndaa xiin ra ta chini ra ma ña kà'an ra, nduva'a chisii ra ora chini ra yi. Ta cha'a' yakan kùu yi ña nda yu'u ya'aga ka'nu kùu ma ña chisii vitin. ³⁰Rakan kùu ra ña ìyo yi ña ndoka'nu ra tiá cha'a' ma ña jà'a ra, ta yu'u ìyo yi ña ndota'ani gai tiá chi'in ma tiñu jà'i ta'ii'in kivi —kàti Xuva.

Ra kichi iti' andivi

³¹Takan kùu ta ma ra vachi iti' andivi, ka'nuga ra kua ndisaa na. Ta ma ndian ìyo nuñu'u' ñuñivi kùu na kuenda ma

nuñu'u' ñuñivini, ta kà'an na cha'a' ma ña kùu ñuñivini ndia. Va ma ra ña vàchi iti' andivi, ka'nuga ra kua ndisaa ma ñivi ìyo ñuñivi. ³²Ta rakan kùu ra ña kàtitu'un ra ma ña ndē'e ra ta ña chīni ra iti' andivi, va ñi'lin na töve ñi jachi'in na ma ña kà'an ra. ³³Va tu ìyo ndian chīnuni ña kà'an ra, ndiakan chà'a na kuenda ta kàtitu'un na ti ma Racha'nu Ndioo kà'an ra ma tu'un ndicha. ³⁴Vati ma ra tãchi ma Racha'nu Ndioo, rakan kà'an ra ma tu'un Ndioo, ti Ndioo jà'a ra ña na endeeni ni koo ma Tati Íí ra nuu ra. ³⁵Ti ma Tatá Ndioo ya'a ga kùuni ra nde'e ra ma ra Se'e ra, yakan va chā'a ra kua'a' ndatu ra nuu ra kuenda ña na kuàtiñu ra yi chi'in ndisaa ma ña jà'a ra. ³⁶Ta nda ndian chīnuni ma ña kà'an ma Se'e ma Racha'nu, ni koo na endeeni chi'in ra, va ma ndian töve jàchi'in ña kà'an ma ra Se'e ra, tüvi ni ni'i na ma nuu koo na endeeni chi'in Ndioo, ti ni jande'e ra tundo'o ka'nu na endeeni.

Jesuu chi'in iin ña'a ñuu Samaritana

4 ¹Takan kùu ta chīto ma Racha'nu Jesuu ña ma ndra fariseu chā'a ndra kuenda ña cha chàkunuu kua'a' ñivi chata ra ta jàkunduta ra tiaga ñivi kua Xuva; ²vaji ndicha ña yöve Jesuu kùu ma ra jàkunduta ñivi, ti ma ndra jàkunduta kùu ma ndra jàkua'a chi'in ra. ³Yakan va ora chīto Jesuu ña takan chà'a ndra fariseu kuenda, tajan kēe ndio ra ma iti' ñu'u' Judea, ta kuà'an ndiko ra ma iti' ñu'u' Galilea. ⁴Ta iti' kuà'an ra ìyo yi ña ya'a ji'na Jesuu ma ñu'u' Samaria. ⁵Tajan chāa ndio ra ma iin ñuu ña nàni Sicar ña ìyo kuenda ma ñu'u' Samaria. Ta yatini ma xiin ñuu ikan kàndii iin ti'yo ña chā'a ma racha'nu Jacob nuu rase'e ra, Kusé taji'na. ⁶Ta nuu ma ti'yo ikan ìyo iin soko ya'a kunu ña jā'a Jacob niku. Ta ora chāa Jesuu ikan ya'a chitatu ra ña chàkunuu ra, yakan va chūnandi ra yu'u ma soko ikan, ña nīndee ra ma ora ñuka'ñu.

⁷Takan kùu ta chāa ndio iin ña'a ñu'u' Samaria ña kuàki'an takuii ma tichi soko, tajan te'en nāka'an Jesuu chi'an:

—Na ku'vaun ita'vi takuii ko'i, yo'o ma'á —kàti ra.

⁸Ta ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, ti kuà'an ndra kuàjata ndra ña kachi ndra ma ñuu ikan.

⁹Tajan ma ña'a ñu'u' Samaria, te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—¿Ta nava jà'a yo'o ra judúu ña chikaun takuui ko'un nui, ta yu'u ña ñu'u' Samaria kùì? —Takan kàti ma ña'a ikan chi'in Jesuu ti ma ndian judúu tüvi induku kùuni na chi'in ma ndian samaritanu.

¹⁰Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ña'a ikan:

—Tu chitoun niyi kùu ma ña va'a ña kùuni Ndioo ku'va ra kuenda ma ñivi ra, ta tu chitoun nda ra kùu yu'u ra kā'an te'en chi'un “ña na ku'vaun takuui ko'i”, ta yo'o, ni ndakaun takuui nui, ta ni ku'vai ra' nuun kuenda ña na koo nditoun.

¹¹Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña chi'in ra:

—Yo'o racha'nu tüvi nda'un ni'iin nakuyi ña tàva yo ma takuui, ta ma soko ya'a ga kunu yi. ¿Ta ndanu ìyo ma takuui ña jà'a ña koo ndito yo ña ni ku'vaun ko'i? ¹² ¿A ra ka'nu tiaga kùun kua ma ra kùu tatá ndi ra chūnani Jacob, ra ndāko ma soko i'ya kuenda ndi? Ta rakan ti i'ya kùu ma nuu kī'in ra ma takuui chi'i ra chi'in se'e ra ta ma kiti jàna ra ndia.

¹³Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Taku ndisaa ndian chi'i ma takuui ña ka'iin tichi soko i'ya, ni natii ndiko na ra'. ¹⁴Ta ma ndian ni ko'o ma takuui ña ni ku'vai, na tüva ni natii na ra' inga cha'a, vati endeeni ni koo ra' tichi anima na jà'a ra' ma takua kùu iin nuu kàna ra' jà'i, ikan na koo na endeeni chi'in Ndioo.

¹⁵Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu, na ku'vaun ma takuui ikan ko'i, ikan na tüva ni natii ndikoi ma takuui, ta na kichi gai tava gai ra' tichi ma soko i'ya —kàti ña.

¹⁶Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Kuàki'in ma ra kùu iin, ta kichi ndikoun nui chi'in ra —kàti Jesuu.

¹⁷Ta ma ña'a ikan te'en nāka'an ña:

—Na töve ìyo iì —kàti ña.

Ta Jesuu te'en nāka'an ndiko ra chi'in ña:

—Ndicha va'a ña kà'un ña töve ìyo iin, ¹⁸ti cha u'un cha'a ña tända'un niku, ta ma ra ndākaun vitin na yöve iin kùu ra. Yakan va ña ndicha kùu ma ña kà'un —kàti Jesuu.

¹⁹Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña chi'in ra ora chīnian ña kà'an Jesuu takan:

—Yo'o racha'nu, yu'u chàniñi ti iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùun. ²⁰Ti ma ndian kùu tatá ndi taji'na jāka'nu na

ma Ndioo ma yuku tikan niku, va ndyo'o ndian judú, kàti ndo ña ma ñuu nuu òyo yi ña jaka'nu yo ra kùu ma ñuu Jerusalén —kàti ña.

²¹ Ta Jesuu nāka'an ra te'en:

—Na chinuniun ña kà'in, vati chani chaa ma ora ña ni jaka'nu ndo ma Racha'nu Tatá yo, ta na tūva òyo yi ña kichi ndo ma tichi ku'u yuku i'ya, ta ni ma ñuu Jerusalén ña jàka'nu yo ra ndia. ²² Ta ndyo'o ndian ñu'u' Samaria töve nàkoto va'a ndo nda ra kùu ma ra jàka'nu ndo, va ndyu'u ndian judú, nàkoto ndi nda ra kùu ma ra jàka'nu ndi, ti ma tu'un kà'an naja kua jàkákú Ndioo ñivi, òyo yi chi'in ma ndian judú. ²³ Va vitin chani chaa ma ora, ña ndisaa ma ndian kùu ñivi ña jàka'nu ndicha kuii ma Tatá yo, ni jaka'nu na ra takua kùu ra, chi'in ndisaa anima na, jà'a ma Tati Í Ndioo, ti takan kùuni Ndioo ña jà'a ma ndian jàka'nu ra. ²⁴ Vati tati kùu Ndioo, yakan va ma ndian jàka'nu ra ndicha, òyo yi ña ja'a na yi chi'in ndisaa anima na, jà'a ma Tati Í Ndioo.

²⁵ Ta ma ña'a ikan te'en nāka'an ña:

—Yu'u ch̀toì ña ni kichi ma ra Mesías ña (kùuni yi ka'an yi Cristu,) ra tachi Ndioo, ta ora ni kichaa ra ni katitu'un ra tandi'i ma naja kua kùu yi nuu yo —kàti ña.

²⁶ Ta Jesuu nāka'an ra te'en:

—¡Yu'u ra kà'an chi'un kùì ma ra Cristu!

²⁷ Ta juuni ma ora ikan chākoyo ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, ta ndava yū'vi ndra ña nàtu'un Jesuu chi'in ma ña'a ikan. Ta nì'iin ndra na töve nī chikatu'un ndra nuu ra, nayi chikatu'un ra nuu ña, ta naja nàtu'un ra chi'an. ²⁸ Ta ma ña'a ikan ndākoan ma kii ña nda'a' ña, tajan endee chīnuan kuà'an ña ma ñuu ña, ta ma ikan te'en nāka'an ña chi'in ma ñivi ñuan:

²⁹ —¡Na'a ndo na ko'o kunde'o ma ra kātitu'un nui cha'a' tandi'i ma ña jà'i! ¿A yöve rakan kùu Cristu?, kùuni ndo.

³⁰ Takan kùu ta kēe ndio ma ñivi kuà'an na chi'an ta ora chani chaa ndio na nuu ndaa ma Jesuu. ³¹ Ta kīcha'a kà'an ma ndra jàkua'a chi'in ra, jànini ndra ra chi'in tu'un i'ya:

—Yo'o Matru, kachi ita'vi ma ña chàchi ndi —kàti ndra.

³² Va rakan nāka'an ra te'en:

—Cha òyo ma ña ni kachi va ndyo'o na töve nàkoto ndo yi —kàti ra.

³³Takan kūu, yakan va ma ndra jàkua'a chi'in ra kīcha'a ndra nàtu'un ta'an ndra te'en:

—¿A ìyo ndian kīchi ndàka ma ña kachi ma Jesuu?, kùuni ndo.

³⁴Va ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ña chàchì kùu yi ña na ja'i ndisaa tiñu chà'a ra tāchi yu'u ta jàchinui yi takua kùuni ra. ³⁵Vitin ndyo'o kà'an ndo ña kùmani kumi ga yoo ta kuta'an ma ora ña ndàki'in ndo ma ndatiñu ña tāchi ndo, va yu'u kà'in chi'in ndo ña na ja'a ndo kuenda ma nuu kàa ma ndatiñu ndo, vati cha kēta ora va'a ña ndàki'o yi vitin. ³⁶Taku ma ra ndàki'in ndatiñu nì'i ra ma ya'vi ra ta ma ndatiñu nì'i ra, kùu yi ña na koo endeeni ma ñivi. Yakan va ma ra tāchi chi'in ma ra ndàki'in indukuni sii kùuni ndra cha'a' ma ndatiñu nì'i ndra. ³⁷Ndicha kuii kùu ma tu'un ña kà'an te'en: “Ti ma ra tāchi, siin kùu ra kua ma ra ndàki'in ma ndatiñu.” ³⁸Yu'u kùu ma ra tāchì ndo ña kùu ndaki'in ndo ma ndatiñu, ña tüvi nī nde'e ndo tundo'o chi'in yi, ti ma ndian ndē'e tundo'o chi'in yi kùu inga na, va ndyo'o kùu ndo ma ndian kīndoo va'a chi'in ndatiñu ikan, vaji nì'i jàtiñu inga na cha'a' yi.

³⁹Takan kūu ta kua'a' va'a ma ñivi ndòyo ma ñuu ikan ña ìyo kuenda ñu'u' Samaria, kīcha'a na chìnuni na ma ña kà'an ma Jesuu, ta cha'a' ma ña kà'an ma ña'a ikan chi'in ma ñivi, vati kà'an ña ña kātītu'un Jesuu nuu ña tandi'i ma ña jà'a ña. ⁴⁰Takan kūu ta ora chāa ma ndian ñu'u' Samaria ma nuu ndaa Jesuu, chīkan na nuu ra ña na kindoo ra chi'in na ma ñuu ikan. Yakan va Jesuu, kīndoo ra chi'in na uvi kivi. ⁴¹Ta nduva'a kuii ga kua'a' ma ñivi kīcha'a na chìnuni na tu'un Jesuu ora chīni na ña kà'an ra. ⁴²Ta kīcha'a na kà'an na chi'in ma ña'a ikan te'en:

—Ji'na chìnuni ndi tu'un Jesuu cha'a' tu'un kà'an yo'oni niku, va vitin nda maa ndi cha chīni ndi ma ña kà'an ra'ya, ta chīto kachin ndi ña ra'ya kùu ma Cristu, ra vāchi jakakú ma ñivi ma ñuñivi i'ya.

Jesuu jànda'a ra se'e iin ra jàtiñu kuenda ma rey

⁴³Ta ora cha yā'a ndio uvi kivi, tajan kēe ndio ra ma ñu'u' Samaria ta kuà'an ra ma iti' ñu'u' Galilea. ⁴⁴Vati juuni maa ma Jesuu kātītu'un ra ña ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo,

na töve tiñu'u na ra ma ñuu maa ra. ⁴⁵Ta ora chāa ra ma ñu'u' Galilea, chā'a ñivi ikan ña na ndoo ra chi'in na, ti ma ndian ñu'u' Galilea chā'an na ma ñuu Jerusalén ora chiyo viko Pakua ma ikan niku, ta takan kuu yi ña ndē'e na tandi'i ma ña va'a ña jā'a Jesuu ma ñuu Jerusalén.

⁴⁶Tajan kēe ndiko Jesuu kuà'an ra iti' nuu, nda kati chāa ra ñuu Caná ña ìyo kuenda ma ñu'u' Galilea, nuu jāndaku ra ma takuii ña na kùu ra' vinu. Ta yatini ñuu ikan ìyo iin ra jàkuu tiñu nuu ma ra kùu rey, ña ku'vi se'e ra kàndii ra ma ñuu Capernaum. ⁴⁷Tajan ora chīto ra ña kēe Jesuu ma ñu'u' Judea, ta chāa ra ma ñu'u' Galilea, ikan chāa ra ma nuu ndaa Jesuu, ta kīcha'a ra jànini ra ra ña na ku'un ra chi'in ra ñuu ra, ta janda'a ra ma ra se'e ra ña chani kivi, ña kàndii ve'e ra. ⁴⁸Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o chi'in ñivi ñuun, tu töve ndè'e ndo ku'va chi'in ma ndatu jà'i, na töve chìnuni ndo ña kà'in.

⁴⁹Va ma ra jàtiñu kuenda ma ra kùu rey te'en nāka'an tuku ra chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu na ja'un ñamani ta ku'un chi'in ve'i, antea ña kivi ma ra se'i —kàti ra.

⁵⁰Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na ku'un ve'un, ti ma ra se'un cha ndā'a ra —kàti Jesuu.

Tajan rakan chìnuni ra ma ña kā'an Jesuu, ta kēe ndio ra kuà'an ra ve'e ra. ⁵¹Ta ma tichi iti' kuà'an ra chīkuta'an ra ma ndra kùu musu ra, ta kīcha'a ndra kà'an ndra te'en chi'in ra:

—Ma ra se'un cha ndā'a ra —kàti ndra.

⁵²Tajan te'en kīcha'a ra chīkatu'un ra nuu ma ndra kùu musu ra, ña nda ora kùu yi ña kīchi va'a kùuni ma ra se'e ra. Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Iku kaa iin chani'ini kēe ma kà'ni ra —kàti ndra.

⁵³Tajan chā'a ndio tatá ma ra ku'vi kuenda ña juuni ma ora ikan, kùu ma ora ña kā'an ma Jesuu te'en chi'in ra: “Ma ra se'un cha ndā'a ra.” Yakan va kīcha'a ndio ra chìnuni ra ma ña kà'an Jesuu chi'in ndisaa kuii ma ñivi ra ndia. ⁵⁴Ña'a kùu ma ndatu uvi ña jā'a Jesuu ora kēe ra ma ñu'u' Judea ta chāa ndiko ra ma ñu'u' Galilea.

Jesuu jànda'a ra iin ra cha'a pe'lu ñuu Betesda

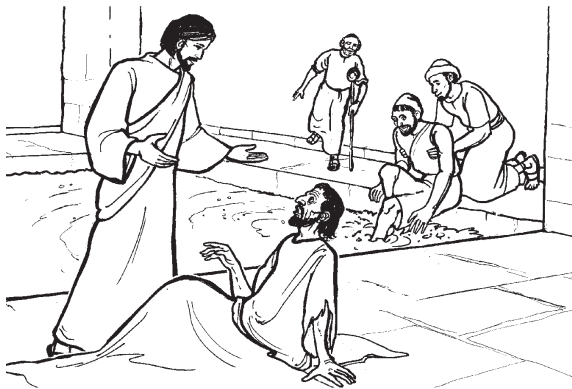
5 ¹Ta ora ya'a ña kũu takan, chiyo iin viko jã'a ma ndian judú, ta Jesuu kēe ra kuà'an ra ma ñuu Jerusalén. ²Ta ma tichi ma ñuu Jerusalén, yatin ma nuu ìyo ma yuve'e ma nuu yà'a ma mvechala, ìyo iin mini nuu ka'iin takuii, ña chi'in tu'un hebreu nàni yi Betesda, ta ìyo u'un corredor yi. ³Ta ma ikan kàndoyo kua'a' va'a ma ndian kùkue'e, tava kùu ma ndian kuaá, ndian cha'a yutun chi'in ndian cha'a pe'lu, ña ndàtu na na kandaa ma takuii. ⁴Vati iin ma tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo chàa yi ma nuu ìyo ma soko ikan, ta jàkanda yi ra', ta ma ndian nunuu ña kì'vi ma tichi ra', ma ora kandaa ra', ta numini ndà'a na jà'a ra' chi'in nda nuu kue'e nikuuni ña ndo'o na. ⁵Ta tañu ma ndian kùkue'e kàndoyo ikan, ìyo iin ra ña ku'vi ra cha ìyo iin oko cha'un uni kuiya ña ku'vi ra. ⁶Ta ora ndē'e Jesuu ña kàndii ra ma ikan, tajan chā'a ndio ra kuenda ña cha ìyo kua'a' kuiya ña ku'vi ra, ta te'en chikatu'un ra nuu ma ra kù'vi:

—¿A kùuniun nda'un? —kàti ra.

⁷Ta ma raku'vi te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu, na töve ìyo yo kuu tindee yu'u ña tì'i na yu'u tichi soko ikan ora jàkanda ma tati ra'. Ta nàni ora kùuni kì'vi tichi ra' ora kandaa ra', ta java tuku na ji'na kì'vi kua mai —kàti ra.

⁸Yakan va te'en nāka'an ndio ma Jesuu chi'in ra:

Jesuu jànda'a ra iin ra cha'a pe'lu ñuu Betesda (5:1)

—Na ndetaun ta kani'un yuvi kixiun ta ku'un ve'un —kàti Jesuu.

⁹Tajan ma ora ikani ndā'a ma ra kùkue'e ikan, ta kani'i ra ma yuvi ra, ta ndēta ra ta kicha'a ra chika ra. Va tava kivi nindeo kùu yi ma ora ndā'a ra jà'a Jesuu, ¹⁰yakan va ma ndian judú, te'en nāka'an na chi'in ma ra ndā'a ikan:

—Yo'o xaa, kivi nindeo kùu yi, ta cha'a' yakan kùu yi ña na töve va'a jà'un ña ndisoun yuviun chàkunuun —kàti na chi'in ra.

¹¹Tajan ma ra kùkue'e ikan, te'en nāka'an ra chi'in ma ndian judú:

—Ma ra jānda'a yu'u te'en kā'an ra chi'in: “Na kani'un ma yuvi kixiun ta na ku'un ve'un”, kàti ra chi'in —kàti ra.

¹²Tajan ma ndian judú te'en kicha'a na chikatu'un na nuu ma ra ndā'a.

—¿Yo kùu ma ra kā'an ña na kani'un ma yuviun, ta ndētaun ta kù'un chi'in yi? —kàti na chi'in ra.

¹³Va ma ra chikatu'un nuu ma ra ndā'a, na töve chito ra nda yo kùu ma ra jānda'a ra, vati Jesuu cha jāchika ra ra tañu ma ñivi kua'a' ka'in ma ikan. ¹⁴Takan kùu ta ora cha ya'a ña kùu takan, tajan chikuta'an ndio Jesuu ma ra jānda'a ra tichi kora veñu'u ka'nu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Vitin ña cha ndā'un, na jà'a gaun ma kuati, koto nde'un tundo'o ka'nu ga —kàti Jesuu chi'in ra.

¹⁵Ta ora chīnu kā'an ma Jesuu takan chi'in ma ra ndā'a, tajan kēe ndio ra ku'an ra, ta kātitu'un ndio ra nuu ma ndian judú ña Jesuu kùu ma ra jānda'a ra, kàti ra. ¹⁶Ta cha'a' ña jānda'a ma Jesuu ma ra ku'vi ikan, yakan va ndikun ma ndian judú ka'ni na ra, ti naja jā'a ra ma tiñu ikan ma kivi ña nindeo. ¹⁷Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Taku ma Tatái nda kivi nindeo endeeni jàtiñu ra, yakan va yu'u takan jàtiñu ndia —kàti Jesuu chi'in na.

¹⁸Yakan va ma ndian judú numiga kùuni na ka'ni na ma Jesuu, vati na yöve uvaa ma kivi ña ninden yu jānda'a ra ma ñivi, ti juuni kà'an ra ña Ndioo kùu ma Tatá maani ra, ta takan jando induku ra ra chi'in ma Ndioo.

Nuu chà'nda ma ra kùu Se'e Ndioo tiñu

¹⁹Tajan nāka'an ma Jesuu te'en:

—Ndicha va'a ña kà'in, ña na kùu ja'a yu'u ra kùu Se'e Ndioo ni'in tiñu ña ma'in ni, tuva töve ndē'i naja kua jà'a

ma Tatái. Vati ndisaa tiñu jà'a Tatái, indukuni kua ikan jà'a yu'u ra kùu Se'e ra yi ndia. ²⁰Vati ma ra kùu Tatái kùuni ra nde'e ra yu'u ra kùu Se'e ra, ta tandi'i ma ña jà'a ra jàna'a ra nui. Ta iti' nuu, ni jana'a ra tiñu ka'nuga nui, ta ma ora ni nde'e ndo yi ndava ni ku'un tati ndo. ²¹Vati takua ma ra kùu Tatái jànataku ra ndian ndíí, ta chà'a ra ña na koo ndito ndiko na, juuni takan jà'a yu'u ra kùu Se'e ra, ti chà'i ña na koo ndito ma nda ndian kùuni mai ndia. ²²Vati ma ra kùu Tatái töve jàkutuni ra kuati ma ñivi, ti chā'a ra ma ndatu ikan nuu yu'u ra kùu Se'e ra ña na jakutuni kuati na, ²³ikan na tiñu'u tandi'i na yu'u takua tiñu'u na ma ra kùu Tatái. Vati ma ndian töve tiñu'u yu'u, kùuni yi kà'an yi ña juuni töve tiñu'u na ma ra kùu Tatái, ra tachi yu'u ndia.

²⁴'Ndicha va'a, ma ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndian tàso'o ma tu'un kà'in, ta chìnuni na ña jà'a ma ra tachi yu'u, cha ìyo ndito na endeeni, ta töva ni ku'un na andaya' cha'a' ma kuati na, ti vaji cha chí'í na jà'a ma kuati na niku, va vitin cha nātaku ndiko na. ²⁵Ndicha va'a, ma ña kà'in chi'in ndo ña cha kēta ma ora, ta vitin kùu yi ña ma ndian cha chí'í na jà'a ma kuati jā'a na, ni kuni na tati yu'u, ra Se'e Ndioo, ta tu jachi'in na yi, ni ni'i na nuu koo ndito ndiko na. ²⁶Vati takua ma ra kùu Tatái ìyo ndito maa ra takani, juuni takan chā'a ra ndatu nuu yu'u ra kùu Se'e ra ña kùu koo ndito mai takani ndia. ²⁷Ta juuni chā'a Tatái ndatu nui ña kùu jakutuni kuati na, cha'a' ña kùu ra Se'e ñivi tachi Ndioo. ²⁸Ta koto yü'vi ndo cha'a' ma ña kà'in i'ya, vati ni keta iin kivi ña ni kuni ma ndian ndíí nda ma nuu ñaña na ma tu'un ña ni ka'in. ²⁹Ta tandi'i ma ndian jā'a ma ña va'a, ni natakú ndiko na, ta koo ndito ndiko na endeeni chi'in Ndioo, va ma ndian jā'a ña töve va'a, ni natakú na, va kuenda ña ku'un na andaya'.

Nuu kà'an Jesuu cha'a' ma ndian kà'an kuenda ra

³⁰'Ta yu'u na kùu ja'i ma ña kùuni mai tuva Ndioo töve kùuni ra ña jà'i yi, ti ma takua kà'an ra chí'in, ta takan jàkutuni. Ta iin ña ndaa kùu yi ora jàkutuni, vati na töve jà'i ma ña kùuni mai, ti ma ña jà'i kùu ma ña kùuni ma Tatái ra tachi yu'u. ³¹Tu yu'u kà'in cha'a' juuni mai, na töve kùu ka'an yo ña ndicha kùu yi ora ki'o ku'va yi. ³²Va ìyo inga ra kàtitu'un nuu ma ñivi cha'i, ta chitoi ti ña ndicha

kùu ma tu'un kà'an ra. ³³Ndyo'o tāchi ndo iin ra kùu tatun ña na kundakatu'un ra nuu Xuva cha'i. Ta rakan kātītu'un ra ma tu'un ndaa. ³⁴Va yu'u na töve chiniñu'i ña kà'an ni'iin ñivi ìyo ñuñivi cha'i. Vati tu kà'in takan chà'a ra kùu yi kuenda ña na chinuni ndo tu'in, ikan na jakakú Ndioo ndo. ³⁵Ta ndicha ña Xuva kùu ra takua kùu iin ñu'ú ña ndu'vania tìin yi ta jàndondichin yi. Ta ndyo'o chàta'ani ndo yi ma tiani tiempu ña ndē'e ndo yi. ³⁶Va ka'nuga kùu ma tu'un ña kà'an yu'u kua ma tu'un ña kā'an Xuva. Vati ndisaa ma tiñu ka'nu chā'a ma Tatái ña jàchinui, yakan kùu ma ña jà'i. Ta cha'a' yakan kùu yi ña kùuni yi ka'an yi, ña ndicha kuii ña ma Tatái tāchi yu'u. ³⁷Ta juuni ma Tatái ra tāchi yu'u, kā'an ra cha'i, vaji ndyo'o takā'an kuni ndo ma tati ra, ta ni kùu nde'e ndo ra. ³⁸Va ma tu'un ra na tūvi chà'a ndo ña koo yi tichi anima ndo, ti tūvi chìnuni ndo nī cha'a ña kà'an ma ra tāchi ma Tatái ndia. ³⁹Taku ndyo'o, ya'a jākua'a ndo ma tutu Ndioo, ti chānini ndo ña tu jà'a ndo takan, ta ni ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni kùuni ndo, va tūvi ch̀to ndo ña ma tu'un ìyo nuu yi kùu ma tu'un kà'an cha'i. ⁴⁰Va ndyo'o na töve kùuni ndo chinuni ndo ma tu'in, ta tu ch̀nuni ndo yu'u niku, kùu ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni chi'in Ndioo.

⁴¹'Taku yu'u na töve chiniñu'i ña na jàka'nu ma ñivi yu'u. ⁴²Ta juuni cha nākoto va'i ndo, ña na töve kùuni ndo nde'e ndo Ndioo ndia. ⁴³Yu'u vāchi tiñu nuu ma ra kùu Tatái, ta ndyo'o na töve k̀in kuenda ndo yu'u. Va tu kichaa inga na ña kà'an na juuni chi'in sivi maa na, ña kà'an ndiakan, va ni jachi'in ndo. ⁴⁴Ta ndyo'o töve ndicha ña ch̀nuni ndo tu'in, ti ma ña jà'a ndo kùu yi, ña jàka'nu ndo juuni ma ta'an ndo, ta töve nānduku ndo a jà'a ndo ma ña kùuni ma uvanuu Ndioo ña na ja'a ndo, ta ikan kùu ni'i ndo nuu ra ña na tìñu'u ra ndo. ⁴⁵Ta koto nākanini ndo ña yu'u ni tìsokuati ndo nuu ma ra kùu Tatái, vati ma ra tìsokuati ndo nuu Ndioo kùu juuni ma Moisés, nuu ndātu ndo ña ni jakakú Ndioo ndo cha'a' ña ch̀nuni ndo ma tu'un tāa ra. ⁴⁶Vati tu ndicha ña ch̀nuni ndo ma tu'un tāa ma Moisés, kùuni yi ka'an yi ña juuni ìyo yi ña chinuni ndo ma tu'in ndia, vati cha'i kùu ma ña tāa ra. ⁴⁷Va tu töve ch̀nuni ndo ma tu'un tāa Moisés, ikan chà'i kuenda ña töve ch̀nuni ndo tu'un kà'in ndia —kāti Jesuu chi'in ndian judúu ikan.

Nuu chà'a Jesuu ña chàchi u'un mii ñivi

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 ¹Takan kuu tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra inga chiyo yu'u tañu'u Galilea, ña juuni kà'an na ña nàni yi tañu'u Tiberias ndia. ²Ta nduva'a kuii kua'a' ñivi kuà'an chata Jesuu, vati ndè'e na ma ndatu chi'in seña ña jà'a ra, ña jànda'a ra ma ndian ku'vi. ³Tajan ndāa ndio Jesuu kuà'an ra iin nuu chiki, ta ora chāa ndio ra ikan, tajan chūnandi ndio ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra. ⁴Ta ma viko Pakua ña jàka'nu ma ndian judú ti cha vàchi kùyatín yi. ⁵Ta ora kani'i Jesuu nuu ra te'en tikan, ta ndē'e ra ña ya'a ga kua'a' ñivi vàchi chata ra, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in Lipe:

—¿Ndanu ko'o kujata yo paan ña kachi tandi'i ma ñivi i'ya? —kàti ra.

⁶Va chikatu'un maani ma Jesuu takan nuu ma Lipe nde'o naja kua kati ra cha'a' yi, kùuni Jesuu, vati cha chito va'a Jesuu nayi kùu ma ña ni ja'a ra. ⁷Tajan ma Lipe te'en nāka'an ra:

—Ni ma xu'un' ña jàkanaa yo uvi cientu kivi ña jàtiñu yo, na kēta yi ña jàta yo kua'a' ma paan, ta nàta'vi yo ita'vi ita'vi yi nuu ta'ii'in ma ñivi ikan —kàti ra.

⁸Tajan inga ra jàkua'a chi'in Jesuu, ra nàni André, ra kùu yani Simón Petu', te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

⁹—I'ya ndaa iin ravalí, ña ndà'a ra u'un ta'an paan, ña kūva'a chi'in cebada, ta chi'in uvi tiaka'; ¿va ndakutiñu ña'a kuenda na, ña ya'a kua'a' ñivi kùu na? —kàti ra.

¹⁰Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu:

—Na ka'un chi'in ma ñivi, ña na kunandi na ma ikan —kàti ra.

Ta ma ikan ti ya'aga kua'a' ma ita kuati kàa, tajan chūnandi ndio na. Ta iyo iin u'un mii ndra'ii kùu ndra. Ta siin kùu ma ñivi ña'a. ¹¹Tajan ki'in ndio Jesuu ma paan, ta kicha'a ra chikan ra ta'vindioo, nuu ma Racha'nu Ndioo cha'a' yi iti' andivi, ta chā'a ndio ra yi nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra, ña na nata'vi ndra yi nuu ma ñivi. Ta indukuni takan jà'a ra chi'in ma tiaka' ndia. Tajan chāchi na naja kua kùuni maa na. ¹²Ta ora chitu tichi na, tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra:

—Na jati'vi ndo ma ña chākoso, ikan na töve tivi nī'in nakuyi, —kàti Jesuu.

¹³Tajan jāti'vi ndio ndra ma ña chākoso, ta jākutu ndra uchi uvi ga ta'an tuka ma paan chi'in ma ña chākoso jā'a ma ndi u'un paan ña kūva'a chi'in cebada. ¹⁴Takan kūu ta ora ndē'e ma ñivi ma ndatu ka'nu ña jā'a Jesuu, ta te'en nāka'an na:

—Ndicha kuii ña ra'ya kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra ni kichi ma ñuñivi i'ya —kàti na.

¹⁵Va tava Jesuu chā'a ra kuenda ña tani'i kùuni na kundaka na ra ku'un ra, kuenda ña kùu ra rey, ra ka'nda tiñu nuu na. Yakan va kēe ma'iin ra kuà'an ra ma siki iin yuku sukun, ti kùuni ra koo ma'iin ra.

Jesuu chīka ra nuu tañu'u

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶Takan kūu ta ora cha kuaa, tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu kēe ndra kuà'an ndra yu'u tañu'u. ¹⁷Ta ikan kī'vi ndio ndra tichi iin varku, ta kīcha'a ndio ndra kèta chiyo ndra ma tañu'u, ña kuà'an ndra iti' ñuu Capernaum. Ta cha ya'a naa kùu yi. Ta ma Jesuu juuni töve ra chàa ma nuu ka'iin ndra.

¹⁸Tajan ma tañu'u, nduva'a sukun ndàkoo nditi ra' jà'a ña ya'a ni'i chàkin ma tati. ¹⁹Ta ora cha yā'a nduu ndra iin u'un a iñu kilometru chi'in ma varku, tajan ndē'e ndra ña chīka Jesuu vāchi ra nuu takuii, ña kuàjayatin ra ra nuu kuà'an ma varku. Tajan ndrakan kīcha'a ndio ndra yù'vi ndra. ²⁰Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Na yū'vi ndo, ti mai kùì! —kàti ra.

²¹Tajan nduva'a kuii chīsii ndra ña cha iyo Jesuu chi'in ndra ma tichi varku. Ta nunuu ni, ta cha chàani ndra ma ñuu nuu kuà'an ndra.

Nuu nànduku ñivi ma Jesuu

²²Takan kūu ta ma inga kivi, ma ñivi kīndoo yu'u tañu'u nuu kēe ma ndra jākua'a chi'in ra chi'in ma varku, ikan chā'a na kuenda ña tūvi ndāa Jesuu chi'in ndra ma tichi varku uvanuu nia, ña ndaa ma ikan. ²³Ta ora cha yā'a ña kūu takan, tajan chāa ndio tiá kua'a' varku, ña kīchi iti' ñuu Tiberias, yatini ma nuu chā'a Jesuu ña chàchi ma ñivi ora chā'a ra

ta'vindioo cha'a' yi nuu ma Racha'nu. ²⁴Ta ora ndē'e na ña töve ndaa Jesuu ma ikan, ta ni ma ndra jàkua'a chi'in ra, tajan ndāa ndio na tichi ndrūn, ta kēe na kuà'an na kuà'anduku na Jesuu iti' ñuu Capernaum.

**Jesuu kùu ra takua kùu ma paan ña jà'a
ña na koo ndito yo indeeni**

²⁵Ta ora nāta'an na Jesuu ma inga chiyo yu'u tañu'u, ta te'en nāka'an na chi'in ra:

—Yo'lo matru, ¿nda ora kīchaun nde've? —kàti na.

²⁶Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ndyo'o nànduku ndo yu'u, cha'a' ña chāchi ndo nda kati chitu tichi ndo jā'i, ta yöve cha'a' ña kī'in kuenda ndo, ta kùtunini ndo nda kuenda kùu ma ndatu ña chā'a Ndioo nui ña jà'i. ²⁷Na jàtiñu ndo cha'a' ma ña kachini ndo, ma ñuñivi i'ya, vati yakan numini ndi'i yi. Na jatiñu ndo va cha'a' ma ña kachi ndo, ña ku'va nuu koo ndo endeeni chi'in Ndioo. Ti ma ndayu ikan kùu ma ña ni ku'va ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo kachi ndo, vati rakan kùu ra kāchin ma Ndioo, ña jà'a ra yi.

²⁸Ta te'en kīcha'a ndio ma ñivi chīkatu'un na nuu Jesuu:

—¿Nayi ìyo yi ña ja'a ndi, ta kùu jachinu ndi ma tiñu kùuni Ndioo ña ja'a ndi? —kàti na.

²⁹Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in na:

—Uvanuu ma tiñu ka'nu ña kùuni Ndioo ña jà'a ndo, kùu yi ña na chinuni ndo ma tu'un kà'an yu'u, ra tāchi ra —takan kàti Jesuu.

³⁰Tajan ma ñivi te'en nāka'an na chi'in ra:

—Tuva takan kùu yi, ¿nda ndatu ka'nu kùu jana'un nuu ndi, ikan ora nde'e ndi yi, ta chininu ndi ma tu'un kà'un? ¿Ta nda tiñu kùu ma ña jà'un? ³¹Ma ndian kùu ñivi ndi ña chīyo taji'na, chāchi na ma ña kuichin ña nàni maná, ma tichi ku'u niku, vati nuu ma tutu Ndioo te'en kà'an yi: “Iti' andivi jākoyo ra ma paan chāchi na” —kàti na.

³²Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo: ña na yöve Moisés kùu ra ña chā'a ra ma paan kāchita iti' andivi chāchi ndo taji'na, ti ma Tatái kùu ra chā'a yi ta nda vitin chā'a ra yi ndia. Ta ma paan chā'a ra kùu ma ña ndicha ña vāchi iti' andivi. ³³Vati

ma paan ña chà'a ma Ndioo nuu yo vèchi yi iti' andivi, ta jà'a yi ña endee koo ndito ma ñivi ìyo ñiñivi.

³⁴Tajan te'en chikan na nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na ku'vaun ma paan i'ya kachi ndi nani kivi —kàti na.

³⁵Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Yu'u kùu ma paan ña chà'a ña koo ndito ndo endeeni.

Ta ma ndian vèchi nui, na tüva ni kusoko na, ta ma ndian chìnuni ña kà'in, na tüva ni natii na takuii ndia. ³⁶Va tava cha kà'in chi'in ndo, ña vaji cha ndè'e ndo yu'u, na töve chìnuni ndicha ndo ma tu'in. ³⁷Ta tandi'i ma ndian chā'a ma Tatái nui, ndiakan kùu ma ndian vèchi nui. Ta ma ndian vèchi nui ni ku'vai ña ki'vi na iti' kuà'in. ³⁸Vati yu'u töve kīchī iti' andivi, kuenda ña jà'i ma ña kùuni mai, ti yu'u kīchai va kuenda ña jà'i tandi'i ña kùuni ma Tatái, ra tachi yu'u. ³⁹Ta ma tiñu ña töve kùuni ma Tatái, ra tachi yu'u ña jà'i, kùu yi ña, koto jākunai ni'iin ma ñivi ña chā'a ra nui, vati ma ña kùuni ra ña jà'i, kùu yi ña na janatakui na ma kivi nuu ndi'i nia. ⁴⁰Ta juuni kùuni ma ra tachi yu'u ña tandi'i ma ndian nde'e yu'u ra kùu Se'e ra, ta chinuni na ma tu'un kà'in, ni koo ndito na endeeni jà'i, ta juuni yu'u, ni janatakui na ma kivi nuu ndi'i nia ndia.

⁴¹Cha'a' ña'a kùu yi ña ma ndian judú kīcha'a na chātu'un na ra, cha'a' ña kà'an ra tu'un i'ya: “Yu'u kùu ma paan ña kīchi iti' andivi.” ⁴²Ta ma ndian judú te'en nāka'an na:

—¿A yöve Jesuu i'ya, kùu ra se'e Kusé? Ndicha ña juu ra kùu ra, ti nàkoto va'a yo ma tatá ra chi'in ma'á ra. ¿Ta chito naja kà'an ra ña kīchi ra iti' andivi?

⁴³Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Na jaña ndo ña chātu'un ndo. ⁴⁴Ni'iin ñivi, na kùu kichi na nui, tu yöve Tatái ra tachi yu'u kùu ra ña chàki'in ra na. Ta yu'u kùu ña ni janatakui ndiakan ma kivi nuu ndi'i nia. ⁴⁵Vati nuu ma tutu Ndioo ña taa ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo te'en kà'an yi: “Ndioo ni jana'a ra nuu tandi'i ma ñivi”, kàti yi. Cha'a' yakan kùu yi ña tandi'i ma ndian chini tu'un kà'an ma Racha'nu Ndioo, ta jàchi'in na ma ña kà'an ra. Ndiakan kùu ndian vèchi nui.

⁴⁶Ma tu'un kà'in töve kùuni yi ka'an yi ña ìyo ñivi ña cha ndè'e na ma Tatái, ti uvanuu ma ra cha ndè'e ra, kùu yu'u, ra chiyo chi'in ra. ⁴⁷Ndicha va'a ña kà'in, ña ma ndian chìnuni

ma tu'in, endee ìyo ndito na. ⁴⁸Ta yu'u kùu ma paan ña jà'a, ña na koo ndito yo endeeni. ⁴⁹Ma ndian kùu ñivi ndo ña chiyo taji'na, chí'í na vaji chāchi na ma ña kuichin ña nàni maná, ma tichi ku'u. ⁵⁰Va yu'u kà'in chí'in ndo, cha'a' inga tuku ma paan ña vāchi iti' andivi, ta yakan, ti tu ìyo nda ndian chāchi yi, na töve chí'í na. ⁵¹Va yu'u kà'in chí'in ndo ña yu'u kùu ma paan ndito ña kīchi iti' andivi, ta nda ndian nikuuni ña chāchi ma paan i'ya, ni koo ndito na endeeni chí'in Ndioo. Ta ma paan ña ni ku'vai nuu na kùu ma kuñui, ikan na kuu koo ndito tandi'i ma ndian ìyo ñuñivi.

⁵²Tajan ma ndian judúu te'en kīcha'a na kànita'an yu'u na chí'in juuni maa na:

—¿Naja kua kùu yi, ña kùuni ra ku'va ra ma kuñu ra kacho?, kùuni ndo —kà'an na.

⁵³Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chí'in na:

—Ndicha va'a ña kà'in chí'in ndo, ña tu töve chāchi ndo kuñu ma ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ta töve chí'i ndo ma níí ra, na töve ni ní'i ndo nuu koo ndito ndo chí'in ma Racha'nu Ndioo. ⁵⁴Yakan va ma ndian chāchi ma kuñui, ta chí'i na ma níí, ndiakan endee ìyo ndito na, ta yu'u ni janatakui na ma kivi nuu ndi'i nia. ⁵⁵Vati ma kuñui kùu ma ndayu va'a, kuenda ña kacho, ta ma níí kùu ra' iin ña va'a ko'o yo ndia. ⁵⁶Ti ma ndian chāchi ma kuñui, ta chí'i na ma níí, induku ìyo na chí'in, ta yu'u, induku ìyoi chí'in na ndia. ⁵⁷Vati tava ma Tatái, ra tāchi yu'u, ra takani ìyo kùu ra, yakan va juuni ra ndito kùu takua kùu ra, cha'a' yakan kùu yi ña ìyo ndatui ña kùu ja'i ña na koo ndito tandi'i ndian chāchi ma kuñui ndia. ⁵⁸Va yu'u kà'in cha'a' ma paan nūu iti' andivi. Vati ma paan ikan töve indukuni kùu yi takua kùu ma ña nàni maná, ña chāchi ma ndian kùu ñivi ndo ndian chíyo taji'na, ti ndiakan chí'í na vaji chāchi na yi. Va ma ndian chāchi ma paan ña kīchi iti' andivi, ni koo na indeeni. ⁵⁹Takan kā'an Jesuu nuu ma ñivi ma ora jāna'a ra tichi veñu'u ñivi judúu, ña ndaa ma ñuu Capernaum.

**Nuu kàtitu'un Jesuu nayi kùuni ma ña
koo ndito yo indeeni ka'an yi**

⁶⁰Takan kùu ta ora chíni ma ndian chākunuu chata Jesuu ma tu'un i'ya, tajan te'en nāka'an na:

—Ya'a ga ndetiñu jàchi'o ma tu'un kà'an ra'ya. ¿Nda ndian kùu ma ndian ni jachi'in ma ña kà'an ra, ña kua kà'an ra takan?, kùuni ndo —kàti na.

⁶¹Ta ora chā'a ndio Jesuu kuenda ña chātu'un na ra, tajan te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ta, ¿naja töve chāta'ani ndo ma ña kà'in? ⁶²¿Nayi ja'a ndo, tuva nde'e ndo yu'u ra Se'e ñivi tachi Ndioo, ña ndaa ndiko ra ku'un ra ma nuu chiyo ra niku? ⁶³Ma Tati Í Ndioo ja'a ña kùu koo ndito ndo endeeni, ta ndisaa ña kùu ja'a ndo chi'in ma kuñu ndo, töve nda kuenda yi. Vati ma tu'un kàtitu'in nuu ndo ja'i yi chi'in ma Tati Í Ndioo. Ta tu'un ikan chā'a yi, ña na koo ndito ndo endeeni chi'in ra. ⁶⁴Va ìyo uvi uni ndo ña töve chìnuni tu'in —kàti Jesuu.

Takan kà'an Jesuu, ti takani cha chito ra nda ndian kùu ma ndian töve chìnuni tu'un ra, ta nda ra kùu ma ra ni xikoña'a cha'a' ra ndia.

⁶⁵Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Cha'a' yakan kùu yi ña, cha kā'in chi'in ndo, ña ni'iin na, na kùu kichi na nui, tuva yöve ma Tatái kùu ma ra ji'na ña chā'a ra yi nuu na.

⁶⁶Takan kùu ta nda ma ora ikan, kua'a' ma ndian chàkunuu chi'in Jesuu niku, jāña na ña chàkunuu na chi'in ra. ⁶⁷Tajan te'en chikatu'un ndio Jesuu nuu ma ndi uchi uvi ma ndra jākua'a chi'in ra:

—¿A ndita'an ndo kùuni ndo ku'un ndo, takua jā'a ndiakan? —kàti Jesuu. ⁶⁸Tajan ma ra nàni Simón Petu' te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, cha chito va'a ndi ña töve ìyo inga yo nuu ku'un ndi. Vati uvanuu maun kùu ra kà'an naja kua kùu ni'o nuu koo ndito yo endeeni. ⁶⁹Ta ndyu'u kīcha'a ndi chìnuni ndi, ta nàkoto ndi, ña yo'o kùu ma ra kùu Cristu, ra Se'e Ndioo ndito.

⁷⁰Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—¿A chàku'uni ndo ña yu'u kùu ma ra kāchin ma ndi uchi uvi ta'an ndo? Va vaji takan kùu yi, ìyo iin ra tañu ndo ña kùu kui'na —kàti Jesuu.

⁷¹Ma ora kā'an Jesuu ma tu'un i'ya, chànini ra cha'a' ma Juda, ra kùu se'e Simón Iscariote, ti chito Jesuu ña ni

xikoña'a ra cha'a' ra nuu ñivi, vaji iin ra ìyo tañu ma ndi uchi uvi ndra jàkua'a chi'in Jesuu kùu ra.

Ma ndra yani Jesuu, na töve chìnuni ndra ma tu'un kà'an ra

7 ¹Takan kùu ta ora yā'a ña kùu takan, tajan kēe ndio Jesuu chàkunuun ra, ta ñuu, ta ñuu, ma iti' ñu'u' Galilea. Vati na kùuni ga ra chikoni'i ra ma ñu'u' Judea, ti ndikun ma ndian judú ka'ni na ra. ²Ta tava cha vāchi kuyatin ma kivi ña ni kuu ma viko lomara, ña jàka'nu ma ndian judú nani kuiya. ³Tajan ma ndra yani Jesuu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Na keun ma ñu'u' Galilea, ta ku'un ma iti' ñu'u' Judea, ikan ma ndian jàkua'a chi'un ña ìyo ndakan, na nde'e na ma tiñu jà'un ndia. ⁴Vati ni'iin yo kùuni yo ña nakoto ma ñivi yo, cha'a' ma ña va'a jà'a yo, tüvi ìyo yi ña ja'a xe'o yi. Yakan va tu ndicha ña ra jà'a tiñu va'a kùun, na ja'un yi nuu ndè'e tandi'i ma ñivi ìyo ñuñivi. —Takan kàti ma ndra yani ra.

⁵Takan kàti ndra, ti ni ma ndra yani Jesuu, na töve chìnuni ndra ma ña kà'an ra ndia. ⁶Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Takā'an chaa ma ora ña kùu ku'vai ña na nakoto na yu'u, va kuenda ndyo'o, nda ora nikuuni, va'a yi kuenda ndo. ⁷Vati ma ndian ìyo kuenda ma ñuñivini, na töve nda cha'a' kùxaani na nde'e na ndo, va yu'u, ndicha ña ìyo nda cha'a' kùxaani na nde'e na yu'u, ti jàna'a kachin nuu na, ña töve va'a ma ña jà'a na. ⁸Kua'an ndyo'o ma viko, vati yu'u na töve ku'in, ti takā'an chaa ma ora ña jàna'i yu'u nuu ma ñivi —kàti Jesuu.

⁹Ta ora chinu kā'an Jesuu takan, ta kindoo ra ma ñu'u' Galilea.

Jesuu chàa ra ñuu Jerusalén, nuu ìyo viko nàni Lomara

¹⁰Ta ora cha kuà'an ndio ma ndra yani ra, tajan nda ma Jesuu kēe ndio ra kuà'an ra chata ndra nuu ìyo ma viko ndia. Ta chāa ndio ra ma ikan va xe'eni. ¹¹Va ma ndian judú kicha'a na nànduku na Jesuu ma nuu ìyo viko, ta te'en kicha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Ndanu chàkunuun ma ra'ii ikan? —kàti na.

¹²Ta tañu ma ñivi ka'in ikan, ìyo uvi uni ma ndian chàtu'un Jesuu, ta ìyo ndian kà'an te'en: “Iin ra va'a kùu ra”, kàti na. Ta ìyo inga na ña kà'an te'en: “Na yöve ra va'a

kùu ra, ti ra jànda'viña'a kùu ra”, kàti na. ¹³Ta vaji takan kà'an na, va ni'iin ñivi töve kà'an na tu'un i'ya nuu ka'iin ti'vi kua'a' ñivi, koto nde'e na tundo'o jà'a ma ndian kuxini nuu ma ndian judú.

¹⁴Ta ma viko ikan cha kua kùu java yi, ora kī'vi Jesuu ma tichi kora veñu'u ka'nu, ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra nuu ma ñivi. ¹⁵Ta ma ndian judú ndava kuà'an anima na ña kīndoo na nde'e na ra, ta te'en kīcha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿Naja ya'a ga chito ra'ya, ta töve ni jakua'a ra? —kàti na.

¹⁶Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ña jàna'i i'ya, yöve iin tu'un ña jāndakuu maani kùu yi, ti ma tu'un kà'an ma ra tāchi yu'u ña jà'i kùu yi.

¹⁷Tu iyo nda ndian kùuni ja'a ma tiñu kùuni ma Racha'nu Ndioo, kùu ku'va na kuenda, tuva ma tu'un jàna'i, kùu yi ma tu'un Ndioo, a ma tu'un jāndakuu maani kùu yi. ¹⁸Vati ma ndian jàna'a nuu ma ñivi chi'in ma tu'un ña jāndakuu maani na, kùuni yi ka'an yi ña jàka'nu na juuni maa na. Va ma ndian jàna'a nuu ma ñivi, ta nānduku na naja kua jàka'nu na ma ndian tāchi na. Ndiakan kùu ma ndian kà'an ma ña ndaa, ta ni'iin ñivi kùu ni'i na naja kua tisokuati na cha'a' ña jà'a na.

¹⁹¿A töve ndicha ña ma racha'nu Moisés chā'a ra tutu ley Ndioo nuu ndo taji'na? Va ni'iin ndo töve jāchi'in ndo ma ña kà'an yi. ¿A yöve cha'a' yakan kùu yi ña kùuni ndo ka'ni ndo yu'u? —kàti Jesuu.

²⁰Tajan ma ñivi te'en nāka'an na chi'in ra:

—¿A tati xaan kī'vi xiniun ña kà'un takan? ¿Yo kùu ma ndian kùuni ka'ni ñun? —kàti na.

²¹Tajan Jesuu te'en nāka'an ra.

—Cha'a' uvaa ma ña jā'i ma kivi nindeo, ndisaa ndo ni chata'ani ndo yi. ²²Vati ndicha va'a ña ma Moisés kùu ra ña tāchi ra ña na nakua'a ndo ka'nda ndo ñii nuu ika ma ndrakuati se'e ndo, (vaji yöve chi'in Moisés kīcha'a yi, ti takani cha vāchi ma ñivi ndo ndian chīyo tatiempu jà'a na yi) vaji ma kivi nindeo kùu yi. ²³Ta vitin tu cha'a' ña kùuni ndo jachi'in ndo ña kà'an ma ley Ndioo ña taa ma Moisés kùu yi ña chà'nda ndo ñii nuu ika ma ndrakuati se'e ndo vaji kivi nindeo kùu yi, ¿ta naja kùxaan ndo yu'u cha'a' ña jānda'i ninii ma ra ku'vi ma kivi nindeo? ²⁴Ta koto tīsokuati ndo ma ñivi,

tuva tüvi chîto ndaa ndo nda cha'a' kùu yi. Na ja'a ndo yi, va tuva ma ña ndaa kùu yi.

Jesuu kàtitu'un ra nda iti' kichi ra

²⁵Takan kùu tajan iin ma ndian ìyo ma ñuu Jerusalén te'en kicha'a na chikatu'un ta'an na:

—¿A yüvi ra nànduku na ka'ni na kùu ra'ya? ²⁶Na nde'e va'a yo, ti ikan ndaa ra kà'an ra nuu tuvi ñivi, ta nì'iin ma ndra kùxini töve kà'an ndra chata ra. ¿A töve chà'nini ndra, ña ndicha va'a, ña ra'ya kùu ma Cristu, ra tachi Ndioo?, kùuni ndra. ²⁷Va maa yo cha chîto yo ndanu kichi ra'ya. Va taku ma Cristu, ti nì'iin ñivi töve chîto na nda iti' ni kichi ra ma ora ni kichaa ra —Takan nàtu'un ta'an na.

²⁸Ta ora chîni Jesuu ña takan kà'an ma ñivi, ma ora jàna'a ra nuu na ma tichi kora veñu'u ka'nu, tajan te'en nàka'an ni'i ra chi'in na:

—¿A ndicha ña nàkoto ndo nda ra kùu, ta juuni chîto ndo ndanu kichi? Va yu'u kùuni ña na koto va'a ndo, ña yu'u töve vachi i'ya cha'a' ña kùuni mai. Vachi ti ìyo iin ra tachi yu'u ña töve nàkoto ndo. Ta rakan ti iin ra ndaa kùu ra. ²⁹Va yu'u nàkoto va'i ra, ti kuenda ra vachi, ta maa ra tachi yu'u ndia —kati Jesuu chi'in na.

³⁰Takan kùu ta ora chîni ma ñivi tu'un ikan, ta kùuni na tiin na ra, ta ti'i na ra tichi vekaa niku, va nì'iin na nì ti'i na nda'a' na ña tiin na ra, ti takà'an chaa ma ora ra. ³¹Ta ma ora ikan kua'a' na chînuni ma ña kà'an Jesuu, ta te'en kicha'a ndio na nàtu'un ta'an na:

—Ma ora ni kichi ma ra kùu Cristu, ¿a ni ja'aga ra tiá ndatu ka'nu kua ra'ya?, kùuni ndo —kati na ña nàtu'un ta'an na.

Nuu tachi ma ndra fariseu ma jandaru, ña na kutiin ndra Jesuu

³²Takan kùu ta chîni ma ndra fariseu ña kà'an xe'e na chata Jesuu, tajan jandikita'an tu'un ndra chi'in ma ndra chà'nda tiñu nuu sutu, ta tachi ndra ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, ña na kutiin ndra Jesuu. ³³Tajan Jesuu te'en nàka'an ra:

—Tia tiempuni, ni koi chi'in ndo ma nde've, ti ni chikoni'i ndikoi ku'in nuu ma ra tachi yu'u. ³⁴Tajan ndyo'o, ni nanduku ndio ndo yu'u, va na töva ni nata'an ndo yu'u, vati na töve kùu ku'un ndo ma nuu ni chai.

³⁵Takan kūu tajan ma ndian judúu, te'en kīcha'a na chīkatu'un ta'an na:

—¿Ta ndanu ni ku'un ra'ya, ña na kūu nata'an yo ra? ¿A ni ku'un ra ñuu chika nuu ndoyo ma ndian kùu ñivi yo te'en tikan tañu ma ndian griegu, ta ni jana'a ra nuu ma ñivi ìyo ikan?, kùuni ndo. ³⁶¿Nayi kùuni ra kà'an ra, cha'a' ña kà'an ra te'en chi'in yo ña: “Ni nanduku ndo yu'u, va na töve ni nata'an ndo yu'u, vati na töve nuu kùu ku'un ndo, kùu ma nuu ni chai”?, kàti ra —Takan kàti na ña nàtu'un ta'an na.

Ma ndian chìnuni tu'un Ndioo, ìyo ma Tati Í Ra chi'in na indeeni

³⁷Ma kivi nuu ndi'i nia, ña ìyo ma viko ka'nu ikan, ma Jesuu chūndaa ndio ra, ta te'en nāka'an ni'i ra chi'in ma ñivi:

—Tu ìyo nda ndyo'o nàtii ndo takuui, na kichi ndo nui, ta ku'vai ra' ko'o ndo. ³⁸Vati nuu ma tutu Ndioo, kà'an yi ña tichi anima ma ndian chìnuni ña kà'in, ni kana iin ña kàa takua kàa iin yuta ña tüvi ni ndoko, ta yakan kùu yi ña ni ja'a yi ña koo ndito ndo.

³⁹Chi'in ma tu'un i'ya, kùuni Jesuu ka'an ra ña ma ndian chìnuni ma tu'un ra, ni koo ma Tati Í Ndioo chi'in na, vaji ma Tati Í Ndioo takā'an kichaa yi, vati takā'an ku'un ndiko Jesuu nuu ni jaka'nu ma Ndioo Tatá ra ra.

Kèsiin ñivi cha'a' ma tu'un Jesuu

⁴⁰Ta ìyo iin ma ndian ka'ìn tañu ma ñivi, ña ora chīni na ma tu'un i'ya, ta te'en nāka'an na:

—Ndicha va'a ña ra'ya kùu ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo —kàti na.

⁴¹Ta inga tuku na kà'an te'en:

—Ra'ya kùu ma Cristu —kàti na.

Va juuni ìyo inga ndian kà'an te'en:

—¿A iti' ñu'u' Galilea ìyo yi ña kichi ma ra kùu Cristu, kùuni ndo, ña kà'an ndo takan? ¡Jun! ⁴²Na yöve takan kùu yi ti nuu ma tutu Ndioo kà'an yi ña, ma ra kùu Cristu ìyo yi ña kuu ra ñivi ma rey David, ta juuni ìyo yi ña kuu ra ma ra ñuu Belén, juuni ma ñuu nuu kaku ma rey David niku ndia —kàti na. ⁴³Ta takan kūu ña ma ñivi kēsiin na jā'a ma tu'un Jesuu. ⁴⁴Ta ìyo ma ñivi kùuni na tiin na ra, ta ku'un ra vekaa, va ñi'iin na töve ni ja'a yi.

**Ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu töve
chìnuni ndra ña kà'an Jesuu**

⁴⁵Takan kūu tajan ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, chīkoni'i ndiko ndra nuu ka'iin ma ndra fariseu, chi'in ma ndra sutu ña kùxini nuu sutu, ta ndrakan te'en chīkatu'un ndra nuu ma ndra jandaru:

—¿Ta naja töve ndàka ndo ra? —kàti ndra.

⁴⁶Tajan ma ndra jandaru te'en nāka'an ndra:

—¡Ní'iin ndra'ii töve kà'an ma takua kà'an rakan!
—kàti ndra.

⁴⁷Tajan ma ndra fariseu, te'en nāka'an ndiko ndra:

—¿A ndita'an ndo chā'a ndo ña kēña'a ra ndo ndia? ⁴⁸¿A cha chìnuni iin ma ndra kùxini nuu yo a ma ndra fariseu ma tu'un kà'an ra, ña kà'an ndo takan? Cha chīto va'a ndo ña yöve takan kùu yi. ⁴⁹Uvanuu ma ndian chìnuni ña kà'an ra, kùu ma ndian töve nākoto ña kà'an ma tutu ley Ndioo. Ta ndiakan ti ndian kini kùu na —kàti ndra chi'in ma jandaru.

⁵⁰Tajan ma ra nàni Nicodemo, ra juuni kùu fariseu, ra chānde'e Jesuu ma ora chanikuaa, ndēta ndio ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra kùxini ka'iin ikan:

⁵¹—Ma ley Ndioo ña jàka'nu yo kà'an yi ña, na kùu ka'ni yo ní'iin ñivi, tuva takā'an ndakatu'un yo nuu na nayi kùu ma ña jà'a na —kàti ra.

⁵²Tajan ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ma Nicodemo:

—¿A juuni ra ñu'u' Galilea kùun ña kà'un takan? Na jakua'a jí'naun naja kua kà'an yi nuu ma tutu Ndioo, ta nde'un ti ní'iin ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo na töve ní keta ra iti' ñu'u' Galilea —kàti ndra chi'in ra.

Ma ña'a tondo ña kì'vi chi'in nda ra nikuuni

⁵³Tajan ora yā'a ña kūu takan, ta ta'ii'iin ndio na kēe na kuà'an na ve'e na.

8 ¹Takan kūu tajan Jesuu kēe ra kuà'an ra iti' yuku nàni Olivu. ²Ta ma inga kivi ora kùndichin, kēe ndiko ra kuà'an ra ma veñu'u ka'nu, ta ndisaa ma ñivi chājayatin na na nuu ra, ta rakan chūnandi ndio ra, ta kīcha'a ra jàna'a ra nuu na. ³Tajan ma ndra matru ña jàkua'a ma ley Ndioo, chi'in

ma ndra fariseu nāta'an ndra iin ña'a tondo ña kì'vi ña chi'in ra'ii, ta tiin ndra ña, ta ndàka ndra ña kuà'an ndra nuu Jesuu. Ta ikan kūtaa ndra ña ma'ñu ma nuu ka'ìin ti'vi ma ñivi, ⁴ta te'en nāka'an ndra chi'in Jesuu:

—Matru, ma ña'a i'ya nātiin ndi ña, juuni ma ora ña kì'vi ña chi'in iin ra'ii yüvi iian. ⁵Ta ma nuu ley ña taa Moisés, kàti yi ña na ka'ni yo ma ñivi ña'a ña jà'a takan chi'in yuu. Ta yo'lo, ¿naja kua kàtiun? —kàti ndra.

⁶Takan chikatu'un ndra nuu ra, ikan na ka'an ra iin ña tüvi va'a, ta chi'in yakan kùu ni'i ndra naja kua kùu tisokuati ndra ra. Tajan Jesuu chūnandi chiti ra, ta kīcha'a ra taa ra ma nuu ñu'u' chi'in xini nda'a' ra. ⁷Va tava ma ndra fariseu na töve jãña ndra ña chikatu'un ndra nuu Jesuu, yakan va ndēta ndio ra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Nda ndyo'o nikuuni, tuva töve iyo ni'iin kuati ndo, ji'na ndo na kani ma yuu chata ña —kàti ra chi'in ndra.

⁸Tajan Jesuu chūnandi chiti ndiko ra ma nuu ñu'u', ta kīcha'a ndiko ra taa ra. ⁹Ta ora chīni ndra ña kā'an Jesuu takan, ta chā'a ndra kuenda ña maa ndra kùu ma ndra iyo kuati, tajan iini iini ndra kīcha'a ndra kàcha'an ndra, va ma ndra ji'na kīcha'a jà'a yi kùu ma ndra cha'nuga, ta ikan jan, ma ndra yoko ndia. Tajan ma'iin nia ndio Jesuu kīndoo chi'in ma ña'a ikan ma'ñu ñivi. ¹⁰Ta ikan jan, chūndaa ndio Jesuu, ta tava ndē'e ra ña ni'iin ga ndra tüva, ti uvaa nia ma ña'a kīndoo, tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ña:

—Yo'lo xi'i, ¿ndanu ka'ìin ma ndra tisokuati ñun? Ta, ¿naja ni'iin ndra, töve ni kuuni ndra ka'ni ndra ñun? —kàti Jesuu chi'an.

¹¹Tajan ma ña'a ikan te'en nāka'an ña:

—Ni'iin ndra ni ja'a yi racha'nu —kàti ña.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ndiko ra chi'in ña:

—Ni yu'u na küunì ka'nì ñun ndia. Ta vitin kuà'an yo'lo, ta koto jà'a gaun ma kuati —kàti ra chi'an.

Jesuu kùu ra tava kùu iin ñu'ú ña jàndondichin nuu ndè'e ma ñivi ñuñivi

¹²Takan kùu tajan Jesuu te'en nāka'an tuku ra chi'in ma ñivi:

—Yu'u kùu tava kùu iin ñu'ú ña jàndondichin nuu ndè'e ma ñivi ñuñivi, ta ma ndian tåndikun chatai, na töva ni kakunuu na

nuu naa, vati ni ni'i na ma ñu'ú ña ni ku'va nuu koo na endeeni —kàti Jesuu.

¹³Tajan ma ndra fariseu te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Yo'o, kà'un ma tu'un chiña cha'a' juuni maun, ta yakan töve nda kuenda yi —kàti ndra chi'in ra.

¹⁴Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndicha ña vaji kà'in cha'a juuni mai, va ndicha va'a ti ña ndaa kùu yi. Vati yu'u ch̀toi ndanu k̀chi, ta ch̀toi ndanu kuà'in. Va taku ndyo'o, na töve ch̀to ndo ndanu k̀chi, ta töve ch̀to ndo ndanu kuà'in ndia. ¹⁵Ta ndyo'o jàkutuni ndo ma tiñu, tava kùuni ma ñivi ìyo ñuñivini, va yu'u töve jàkutunì nì'iin ñivi. ¹⁶Ta tu yu'u jàkutunì iin nakuyi chi'in ma ñivi, va ndicha ti ma ña jà'i, iin ña ndaa kùu yi, vati na yöve ma'iin ni kùu ma ra jàkutuni yi, ti jàkutunì yi nda chi'in ma Tatái, ra tãchi yu'u ndia. ¹⁷Vati nuu ma tutu ley Ndioo ña ìyo nuu ndo kà'an yi, ña tu uvi ta'an ma testigu kà'an na iin nuu ni, ìyo yi ña chinuni yo yi, ti tu'un ndaa kùu yi. ¹⁸Va'ani tuva takan, yu'u kà'in ma ña ndaa cha'a' juuni mai, ta nda ma Tatái, ra tãchi yu'u, juuni kà'an ra cha'i ndia —kàti Jesuu.

¹⁹Tajan ndrakan te'en ch̀katu'un ndra nuu Jesuu:

—Ta, ¿ndanu ìyo ma tatáun? —kàti ndra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndyo'o, töve nàkoto ndo yu'u, ta töve nàkoto ndo ma Tatái ndia. Vati tuva ndicha ña nàkoto ndo yu'u, juuni takan ìyo yi ña nakoto ndo ma Tatái ndia —kàti Jesuu.

²⁰Ta Jesuu kàtitu'un ra ma tu'un i'ya, ma ora ndaa ra jàna'a ra ma tichi kora veñu'u ka'nu, nuu ndaa ma chatun, nuu sòkó na xu'un' kuenda Ndioo. Va nì'iin na nì tiin na ra, ti takà'an chaa ma ora ra.

Jesuu kà'an ra ña ma nuu ni ku'un ra, na kùu chàa ma ñivi

²¹Takan kùu ta Jesuu te'en nāka'an tuku ra chi'in ma ñivi:

—Yu'u ni ku'in, ta ndyo'o ni kunanduku ndo yu'u, va ni kuvi ndo cha'a' ma kuati jà'a ndo, vati ma nuu kuà'in, na kùu chaa ndo.

²²Tajan ma ndian judíu te'en k̀cha'a na nàtu'un ta'an na:

—¿A ch̀nini ra ka'ni maa ra ra, yakan va kà'an ra, ña na kùu chaa yo ma nuu kuà'an ra? —kàti na.

²³Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndyo'o kùu ndo ndian ìyo ninuu nde've, va yu'u kùì, ra ìyo nuu sukun. Ta juuni ndyo'o kùu ndo ndian ìyo kuenda ma nuu ñu'u' ñuñivi i'yani, va yu'u yöve ra ìyo kuenda nuu ñu'u' ñuñivi i'ya kùì. ²⁴Yakan va kätitu'in ña ndyo'o ni kuvi ndo cha'a' ma kuati ndo, ti tu töve chìnuni ndo ña yu'u kùu ra takani ìyo —kàti Jesuu.

²⁵Tajan te'en chikatu'un tuku ndra nuu ra:

—Ta yo'o, ¿nda ra kùun? —kàti ndra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Cha kätitu'in nuu ndo nda ra kùì, nda ma kivi nunuu.

²⁶Ìyo kua'a' ña kätitu'in naja kua ìyo ndo, ta juuni ìyo kua'a' naja kua jàkutunì ndo ndia, uvaa ña ma ra tächì yu'u nuu ndo, kà'an ra ma ña ndaa, ta ma ña kätitu'in nuu ndyo'o ñivi ñuñivi, yakan kùu ma tu'un ndaa ña chīnì ña kà'an ra —kàti Jesuu.

²⁷Va Jesuu kà'an ra nuu na cha'a' ma Tatá Ndioo, uvaa ña na töve nì kutunini na yi. ²⁸Yakan va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ta ora cha chā'ni ndo yu'u, ra kùu Se'e ñivi tächì Ndioo, tajan ni ku'va ndo kuenda, ña yu'u kùu Ndioo, ra takani ìyo, ti taku yu'u töve vächì kuenda ña jà'i ma ña kùuni mai, vati vächì, kuenda ña kätitu'in nuu ndo ma ña jāna'a ma Tatáini nui. ²⁹Vati Tatá ra tächì yu'u, ìyo ra chi'in, ta töve ndàkoo ma'iin ra yu'u, vati tandi'i ora jà'i ma ña chàta'ani ra —kàti Jesuu.

³⁰Ta ora chīnu kà'an Jesuu takan, ta kua'a' ñivi kīcha'a chìnuni ma tu'un ra.

Ma ndian kùu Se'e Ndioo, ta ma ndian ya'a chàta'ani ja'a kuati

³¹Takan kùu tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ndian judú, ña chīnuni ma tu'un ra:

—Tu ndicha ña ndyo'o, ña endee chìnuni va'a ndo ma ña kà'in chi'in ndo, ndicha va'a ña kùu ndo ma ndian jàkua'a chi'in. ³²Ta takan koto ndo ma ña ndicha, ta chi'in ma ña ndicha ikan ni ja'a yi ña na koo nuna ndo.

³³Tajan ma ndian judú te'en nāka'an na chi'in Jesuu:

—Ndyu'u kùu ndi ñivi tata Abraham, ta nī'iin cha'a' takà'an kùu ndi musu ña jà'a tiñu nuu nī'iin ñivi. Ta, ¿naja kua kùu yi ña kà'un, ña ni koo nuna ndi? —kàti na chi'in Jesuu.

Tu ndicha ña chìnuni ndo ña nda ni kuu ndo iin ndian töve ni ka'nda kuati tiñu nuu (8:32)

³⁴Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tandi'i ma ndian jà'a kuati, ndiakan kùu na musu ma kuati. ³⁵Vati taku ma ra kùu musu, na yöve ndisaa ora ndoo ra ve'e ma ra kùu chito'o ra, va taku ma ra kùu se'e ma chito'o ma ve'e ikan, endee ìyo ra ve'e ma tatá ra. ³⁶Yakan va tu yu'u ma ra kùu se'e Ndioo jà'i ña na kee ndo nda'a' ma ña kini, ndicha va'a ña ndyo'o, ni ndoo nuna ndo. ³⁷Cha chitoi ti ñivi tata Abraham kùu ndo, va ndyo'o kùuni ndo ka'ni ndo yu'u, ti töve kùuni ndo jachi'in ndo ma ña kà'in. ³⁸Yu'u kàtitu'in nuu ndo ma ña jàna'a ma Tatái nui, ta ndyo'o jà'a ndo ma ña jàna'a ma tatá ndo nuu ndo —kàti Jesuu.

Jesuu kàtitu'un ra nuu ma ndian töve chinuni tu'un ra ña kui'na kùu ma tatá na

³⁹Tajan ma ndian judú te'en nāka'an na chi'in Jesuu:

—Ma ra kùu tatá ndi, kùu ma racha'nu Abraham —kàti na. Va Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Tuva ndicha ña ndyo'o kùu ndo se'e Abraham, ìyo yi ña ja'a ndo ma takua jà'a ra ndia. ⁴⁰Va vitin kùuni ndo ka'ni ndo yu'u cha'a' ña kà'in ma ña ndaa ña jàna'a Ndioo nui. Ta

Abraham ti töve nī ja'a ra takan. ⁴¹ Va ndyo'o indukuni jà'a ndo, ma tava jà'a ma tatá ndicha ndo —kàti ra.

Tajan ndiakan te'en nāka'an na chi'in ra:

—Ndyu'u, na yüvi ndian se'e saká kùu ndi, ti uvanuu tatá ndi iyo, ta rakan kùu Racha'nu Ndioo —kàti na.

⁴² Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Tu ndicha ña Ndioo kùu Tatá ndo, iyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo yu'u, ti iti' nuu iyo ra kīchī, ta i'ya iyo chi'in ndo. Vati na yöve cha'a' ña kùuni mai kùu yi ña vāchī, ti yu'u vāchī ña Ndioo tāchi yu'u. ⁴³ ¿Ta naja töve kùu kutunini ndo ma tu'un kà'in? Takan jà'a ndo, ti töve kùuni ndo taso'o ndo ña kà'in. ⁴⁴ Kui'na kùu ma tatá ndo, cha'a' ña kùuni ndo ja'a ndo tava kùunián!. Ma kui'na ikan, ti ñá' chà'ni ñivi kùán!. Ta yakán' ti, ni'iin cha'a' töve kà'án' ma ña ndaa, ti töve iyo ma ña ndaa kuendán!. Ta ma ora kà'án' tu'un vata, takan jà'án' yi, ti yakán' kùán', vati vatán', ta ñá' kuxini ma tu'un vata kùán!. ⁴⁵ Va tava yu'u, kà'in ma ña ndaa, yakan va ndyo'o töve chìnuni ndo ma ña kà'in. ⁴⁶ ¿Nda ndyo'o kùu ka'an ndo, ña yu'u iyo iin kuati? Ni'iin ndo. Ta tu chito ndo ña iin ra kà'an ña ndaa kùu, ¿ta naja töve chìnuni ndo ma ña kà'in? ⁴⁷ Ma ndian kùu ñivi Ndioo, jàchi'in na ma tu'un kà'an ra. Va tava ndyo'o, na yöve ñivi Ndioo kùu ndo, yakan va töve jàchi'in ndo ma ña kà'an ra. —Takan kàti Jesuu.

Jesuu takani iyo ra, antea ma tiempu chiyo Abraham

⁴⁸ Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na chi'in Jesuu:

—Ndicha ndi ña kà'an ndi, ña ra ñuu Samaria kùun, ta ndisoun tati xaan —kàti na.

⁴⁹ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Töve ndisoi ni'iin tati xaan. Ma ña jà'i kùu yi ña tiñu'i ma Tatái, va ndyo'o töve tiñu'u ndo yu'u. ⁵⁰ Yu'u, na töve nàndukui ña na jaka'nu ndo yu'u, vaji ndicha ña iyo inga ma ra kùuni ña na jaka'nu ndo yu'u, ta rakan kùu ra ña ni jakutuni ra chi'in ndo. ⁵¹ Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndian jàchi'in ma tu'in, endee töve ni kuvi na —kàti Jesuu.

⁵² Tajan ma ndian judíu te'en nāka'an na chi'in ra:

—Vitin va ndicha va'a ndi, ña ndisoun tati xaan. Vati ma Abraham, chi'in ndisaa inga ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kachi'í ndra, ta yo'o kà'un ña, ma ndian jàchi'in ña

kà'un, na töve ni kuvi na, kàtiun. ⁵³ ¿A chàniniun ña yo'o ka'nugaun kua ma tatá ndi Abraham? Vati rakan chí'í ra, ta juuni chí'í ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo ndia. ¿Nda ra kùun kùuniun, ña kà'un takan? —kàti na.

⁵⁴ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu yu'u jàka'nui juuni mai, na töve nda kuenda yi. Ma ra kà'an ndo ña kùu Ndioo ndo, rakan kùu ma Tatái, ra jàka'nu yu'u. ⁵⁵ Ta rakan, ndyo'o töve nàkoto ndo ra. Ta yu'u, ndicha ña nàkotoi ra. Ta tu yu'u kà'in ña töve nàkotoi ra, indukuni ya'a vatai takua vata ndo ndia. Va yu'u, ndicha va'a ña nàkotoi ra, ta jàchi'in ma ña kà'an ra. ⁵⁶ Ma tatá ndo Abraham, ra chí'yo taji'na, nduva'a kuui chí'sii ra, ña ni nde'e ra ma kivi ni kichai ma nuñu'u' ñuñivi, ta ndē'e ra yi. Yakan va nduva'a kuui chí'sii ra —kàti Jesuu.

⁵⁷ Tajan ma ndian judú te'en nāka'an na chí'in ra:

—Ni takā'an ketaun, ni uvi xiko uchi kuiyaun, ta kàtiun ña ndē'egaun Abraham —kàti na.

⁵⁸ Ta Jesuu te'en nāka'an ra chí'in na:

—Ndicha va'i ña kà'in chí'in ndo, ña takani cha iyoi, antea ña koo Abraham.

⁵⁹ Tajan ma ndian judú ti, kí'in na yuu ña kùuni na kani na Jesuu niku. Va nī kuu yi, ti Jesuu chūndii xe'e ra, ta kēe ra ma tichi kora veñu'u, chā'nda java ra tañu na, ta kuà'an ra.

Jesuu jànda'a ra iin ra kuaá, ña takan kaku

9 ¹ Takan kuu ta ma nuu chika Jesuu kuà'an ra, ikan ndē'e ra iin ra kuaá ña takan kaku. ² Tajan ma ndra jàkua'a chí'in ra, te'en chikatu'un ndra nuu ra:

—Matru, ¿ta naja kaku kuaá ma ra'ya? ¿A cha'a' kuati ma ndian kùu tatá ra kùu yi, a cha'a kuati juuni maa ra kùu yi? —kàti ndra.

³ Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chí'in ndra:

—Na yöve cha'a' kuati maa ra kùu yi, ta ni yöve cha'a' kuati ma ndian kùu tatá ra kùu yi. Takan kaku ra, ti chí'in rakan kùuni ma Racha'nu Ndioo jana'a ra ma ndatu ra, ikan na nde'e ma ñivi, ña kùu ja'a ra yi. ⁴ Vitin ña juuni kùu yi ora ndichin, iyo yi ña ja'i ma tiñu ña tachi ma Tatái yu'u ña jà'i. Vati cha vachi ma ora chanikuaa, ta ma ora ikan ni'iin ga

ñivi, na kúa jatiñu. ⁵Ma ora juuni yanga ìyoi ma ñuñivi i'ya, yu'u kùì takua kùu ma ñu'ú, ña jàtuun ñuñivi —kàti Jesuu.

⁶Ta ora chínu ká'an Jesuu takan, ta tìvisii ra nuu ñu'u', ta jà'a ra ita'vi nda'yu chí'in ra', ta kù'vi ndio ra yi chata tinuu ma ra kuaá. ⁷Ta te'en nāka'an ndio ra chí'in ra:

—¡Kua'an, kuànakata tinuun, nuu ndaa ma soko ña nàni Siloé! —kàti Jesuu. Ma tu'un Siloé, kùuni yi ka'an yi: Yu'u tàchi ñun.

Tajan ma ra kuaá ikan cha nākata ra tinuu ra, ta ora chāa ra nuu ndaa Jesuu, ta cha ndè'e ndio ra. ⁸Tajan ma ndian ìyo yatini ma ve'e ra, chí'in ndian takani ndè'e ña kuaá ra niku, te'en kīcha'a na nātu'un ta'an na:

—¿A yöve ra'ya kùu ma ra chùnandi chikan tunda'vi?, kùuni ndo —kàti na.

⁹Ta ìyo inga na ña kà'an te'en:

—Juu ra kùu ra —kàti na.

Ta inga tuku na va kà'an te'en:

—Yöve ra kùu ra, va takani ndè'e ra —kàti na.

Tajan juuni maa ndio ra, te'en nāka'an ra:

—Ndicha ña yu'u kùì —kàti ra chí'in na.

¹⁰Tajan te'en kīcha'a na chíkatu'un na nuu ra:

—¿Ta naja kua jà'un ña kùu nande'un? —kàti na.

¹¹Ta rakan te'en nāka'an ra chí'in na:

—Ma ra nàni Jesuu, jà'a ra nda'yu chí'in ma takuui yu'u ra, ta kù'vi ra yi chata tinui, ta te'en nāka'an ra chí'in: “Kua'an nuu ndaa ma soko ña nàni Siloé, ta nakataun ma tinuun”, kàti ra chí'in. Tajan chā'an ndioi cha nākatai yi. Ta takan kùu yi, ña kùu nande'i —Takan kàti ra.

¹²Tajan ma ñivi ikan, te'en chíkatu'un na nuu ra:

—¿Ta ndanu chàkunuu ma ra'ii ikan? —kàti na.

Ta ma ra kuaá niku, te'en nāka'an ra:

—Töve chitói —kàti ra.

Ma ra kuaá niku, jà'a ma ndra fariseu ña na ka'an ra

¹³Tajan ma ra kuaá niku, tiin ndio na ra, ta chāndaka na ra nuu ma ndra fariseu. ¹⁴Va tava ma kivi nindeo kùu yi ña jà'a Jesuu ma nda'yu, ta kù'vi ra yi tinuu ma ra kuaá ikan, ta ndā'a ra. ¹⁵Yakan va ma ndra fariseu kīcha'a ndiko ndra

chikatu'un ndra nuu ra ma naja kua jā'a ra ña kūu nande'e ra. Ta ma ra kuaá ikan te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Kū'vi ra ma nda'yu tinui, ta nākatai yi, ta vitin cha ndè'i —kàti ra.

¹⁶Ta ìyo iin ma ndra fariseu ña kà'an te'en:

—Ma ra jà'a takan, na yöve ra tāchi Ndioo kùu ra, vati töve tĩñu'u ra ma kivi nìndee yo —kàti ndra.

Ta ìyo inga na ña te'en kà'an:

—Ta tu ra jà'a kuation kùu ra, ¿ta naja kùu jà'a ra ma ndatu ka'nu tuva takan? —kàti na.

Ta cha'a' yakan kùu yi ña kēsiin na ti, siin siin chàniini na.

¹⁷Tajan te'en kīcha'a ndiko ma ndra fariseu chikatu'un ndra nuu ma ra kuaá niku:

—Ta yo'o, ¿naja kua kàtiun nuu ndi, cha'a' ma ra jānda'a ma tinuun? —kàti ndra.

Ta rakan te'en nāka'an ra:

—Yu'u kà'in, ña iin ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo kùu ra —kàti ra.

¹⁸Va tava ma ndra judú, töve kùuni ndra chinuni ndra ña iin ra kuaá kūu ra niku, ta vitin cha kùu nde'e ra, yakan va kāna ndio ndra ma ndian kùu tatá ma ra kuaá, ¹⁹ta te'en chikatu'un ndra nuu vi:

—¿A se'e ndo kùu ra'ya? ¿A ndicha ña kāku kuaá ra? ¿Ta naja kua kùu yi ña ndè'e ra vitin tuva takan? —kàti ndra.

²⁰Tajan ma ndian kùu tatá ra, te'en nāka'an vi chi'in ma ndra fariseu:

—Cha chito ndi, ña ra'ya kùu se'e ndi, ta kāku kuaá ra, ²¹va töve chito ndi nayi jā'a chi'in ra ña kūu nande'e ra vitin, ta ni töve chito ndi, nda ra kùu ma ra jānda'a tinuu ra. Va'aga, ña na ndakatu'un ndo nuu ra, vati ra cha chicha kùu ra, ta kàtitu'un maa ra nuu ndo nayi jā'a chi'in ra ña ndā'a ra —kàti vi.

²²Takan kā'an ma ndian kùu tatá ra, ti yu'vi vi ndè'e vi ma ndra judú ikan, vati ma ndra judú cha natu'un ta'an ndra, ña tuva ìyo ma ndian kà'an ña Jesuu kùu ma Cristu, ni tavani'i ndra na indeeni ma veñu'u, ta tüva kùu na kuenda yi.

²³Ta cha'a' yakan kùu yi ña nāka'an vi: “Na ndakatu'un ndo nuu maa ra, vati iin ra cha chicha kùu ra”, kàti vi.

²⁴Tajan ma ndra judú, te'en kīcha'a ndiko na chikatu'un na nuu ma ra kuaá niku:

—Na ka'un ma ña ndaa nuu ndi, ndava nda nuu Ndioo, vati ndyu'u cha chito ndi ña, ra ja'a kuati kuu ra —kati ndra.

²⁵Ta ma ra kuaá ikan, te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Töve chitoi tuva ra ja'a kuati kuu ra, a töve. Uvanuu ma ña chitoi kuu yi ña, ra kuaá kuu, ta vitin, cha kuu nde'i —kati ra.

²⁶Ta ndrakan te'en chikatu'un ndiko ndra nuu ra:

—¿Nayi ja'a ra chi'un? ¿Ta naja kua ja'a ra chi'un ña kuu nande'un? —kati ndra.

²⁷Ta rakan te'en naka'an ra chi'in ndra:

—Cha katitu'in yi nuu ndo, va töve kuu ni ndo jachi'in ndo yi. ¿Ta naja kuu ni ndo ña katitu'un ndikoi yi nuu ndo inga cha'a? ¿A ndita'an ndo kuu ni ndo tandikun ndo chata ra? —kati ra.

²⁸Tajan te'en kicha'a ndio ndra chatu'un ndra chata ma ra kuaá ikan:

—Maun kuu ma ra iyo kuenda ra, va ndyu'u, iyo kuenda ma racha'nu Moisés. ²⁹Ta ndyu'u cha chito ndi, ti Ndioo ka'an ra chi'in Moisés, va rakan, töve chito ndi ndanu kichi ra —kati ndra.

³⁰Tajan ma ra kuaá niku, te'en naka'an ra:

—Na töve chinuni ña ka'an ndo ña töve chito ndo ndanu kichi ra, ta rakan kuu ra ña janda'a ra tinui. ³¹Cha chito va'a yo ña Ndioo, taso'o ra ña ka'an ma ndian ja'ka'nu ra, chi'in ma ndian ja'a ña kuu ni ra, va ma ndian ja'a kuati, töve. ³²Nda kati tüvi ma ñuñivi ni'in ñivi tak'a'an koto na ña iyo iin ra kuu janda'a tinuu ma iin ra ka'ku kuaá. ³³Tu yöve ra vachi kuenda Ndioo kuu ra'ya, na kuu ja'a ra ni'in nakuyi chi'in niku —kati ra.

³⁴Tajan te'en naka'an ma ndra judú chi'in ra:

—Yo'o, kuu ra ka'ku chi'in kuati, ¿ta vitin kuu niun jana'un nuu ndi nayi iyo yi ña ja'a ndi? —kati ndra.

Tajan jakunu ndra ra veñu'u ma ndian judú.

Ma ndian töve chinuni tu'un Jesuu kuu na tava kuu iin ndian kuaá

³⁵Ta ora chito Jesuu ña jakunu ndra ra nda'vi ikan ma tichi ma veñu'u, ta ora chikuta'an ra ra, ta te'en chikatu'un ra nuu ra:

—¿A chinuni yo'o ña ka'an ma ra Se'e Ndioo? —kati Jesuu.

³⁶Ta ma ra nda'vi te'en naka'an ra:

—Yo'o racha'nu, na katitu'un nui nda ra kùu ra, ta chinuni ma ña kà'an ra —kàti ra.

³⁷Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Cha ndē'un ra, ta juu ra kùu ma ra nātu'un chi'un —kàti ra.

³⁸Tajan chūnandi chiti ndio ma ra nda'vi ikan nuu Jesuu, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Chìnunì ña kà'un Racha'nu —kàti ma ra nda'vi chi'in Jesuu.

³⁹Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma tiñu vāchi ja'a yu'u ma ñuñivi i'ya, kùu yi ña vāchi jakutunì kuati ma ñivi. Ta vāchi ja'i ña nande'e ma ndian kuaá. Ta vāchi ja'i ña na ndokuaá ma ndian chānini na ña ñivi ndichin nde'e kùu na. Ndiakan ni ndakuu na takua ma ndian kuaá.

⁴⁰Tajan iin ma ndra fariseu, ña ka'iin chi'in ra, ora chīni ndra ña kā'an ra takan, tajan te'en kīcha'a ndra chīkatu'un ndra nuu ra:

—¿A nda ndyu'u kùu ndi ndian kuaá?, kùuniun —kàti ndra.

⁴¹Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu ndyo'o kùu ndo ndian kuaá niku, na töve ìyo kuati ndo cha'a' ma ña kini jà'a ndo, vati na töve chīto ndo ma ña jà'a ndo. Va tava kà'an ndo ña kùu nde'e ndo, yakan va juuni ìyo ga ma kuati ndo.

Jesuu kà'an ra iin ku'va ña kàtitu'un yi ña kùu ra takua kùu iin pato

10 ¹Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:
—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña tu kèta iin ra'ii nuu ka'iin mvechala jàna ndo, ta töve kì'vi ra ma iti' yu'u kora ma nuu ka'iin ndri, rasu'u kùu ra. ²Va ma ra kì'vi iti' yu'u kora ma nuu ka'iin ma mvechala, rakan kùu ma pato ndri. ³Ta ma ra kùmi ma yu'u kora nuu ka'iin ndri, nùna ra yi nuu ra, ta ma ra kùu pato ma mvechala, kàna ra ta'ii'iin ndri chi'in sivi ndri. Ta ndrikan nàkoto ndri ma tati ra, ta tàvani'i ndio ra ndri tichi kora. ⁴Ta ora cha kàkee ndisaa ndri jà'a ra, tajan chākoso nuu ndio ra nuu ndri, ta ma mvechala tāndikun ndri chata ra, ti nàkoto ndri ma tati ra. ⁵Va taku chata iin nda ra

*Jesuu kùu ra takua kùu ma yu'u kora
nuu yà'a ma mvechala. (10:1)*

ni kuuni ña töve nàkoto ndri, na töve tândikun ndri ra, ti java vi'a chînu ndri nuu ra, vati töve nàkoto ndri ma tati ra —kàti Jesuu.

⁶Takan kà'an Jesuu ma ku'va i'ya nuu na, va na töve nî kutunini na ma ña kùuni ra ka'an ra.

Jesuu kùu ra ma pato ya'a va'a

⁷Tajan Jesuu te'en kîcha'a ndiko ra kà'an ra chi'in ma ñivi: —Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ña yu'u kùu takua kùu ma yu'u kora nuu yà'a ma mvechala. ⁸Tandi'i ma ndra pato ma mvechala ña chîyo antea kua yu'u, ndrakan kùu ndra ndra su'u, va ndrîkan töve nî jachi'in ndri ma ña jà'a ndra. ⁹Yu'u kùu takua kùu ma yu'u kora, ta ma ndian kî'vi ma tichi yi cha'a' yu'u, ni kakú na. Ta ndiakan ni kuu na takua kùu ma iin mvechala ña kî'vi, ta kèe ma tichi kora, ta nî'i ndri ma ita kachi ndri. ¹⁰Vati taku ndra su'u, ma tiñu jà'a ndra kùu yi ña mamaa chàkunuu su'uni ndra, ta vâchi ka'ni ndra, ta vâchi janaa ndra ñivi ndia, va yu'u vâchî kuenda ña jà'i ña na koo ndito ñivi kuenda Ndioo, ta va'ani koo na takua kùuni ña na koo va'a na. ¹¹Yu'u kùu takua kùu iin ma pato ra ya'a va'a, vati taku rakan, tu ya'a kùuni ra nde'e ra ndri, kùu nda ku'va ra ra ña kuvi ra cha'a' ndri. ¹²Va ma ra jàtiñu cha'a' ma ya'vini, ora vâchi ma lobo ña kùuni ri kachi ri ma mvechala, ndàkoo ma'iin ra ndri, ta chînu ra kuà'an ra, ti yöve pato va'a kùu ra,

ta ni yöve jàna ra kùu ndri ndia. Tajan ma lobo, chìnu ndio ri chata ma mvechala, ta tìin ri ndri, ta ndrikan chitakuati ndri jà'a ri. ¹³Ma ra'ii i'ya chìnu ra, ti jàkuenda ra ndri, va cha'a' ma ya'vini ra, ta yöve cha'a' ña kùuni ra nde'e ra ma mvechala kùu yi ña kùmi ra ndri.

¹⁴'Yu'u kùu ma pato ya'a va'a, ti tava nàkotoi ma mvechala jànai, ta takan nàkoto ndri yu'u ndia. ¹⁵Ta indukuni kua ikan nàkoto ma Tatái yu'u, ta takan nàkotoi ra ndia. Ta takan kùu yi ña, ndava kùu ku'vai yu'u ña kùvì cha'a' ma mvechala jànai. ¹⁶Ta juuni kùmì inga mvechala ña töve kùu kuenda ma kora i'ya, juuni ìyo yi ña kuki'in ndri ta tain ndri i'ya ndia. Vati ndrikan kùu ndri ña ni jachi'in ndri ma ña kà'in. Ta ikan jan iin patonia ni kuu chito'o ndri, ti iin korani ni kuiin ndisaa ndri ndia.

¹⁷Ta cha'a' yakan kùu yi ña, ya'a ga kùuni ma Tatái nde'e ra yu'u, vati chà'i ma kuñui cha'a' ma ndian kùu ñivì, ta rakan chà'a ndiko ra yi nui. ¹⁸Ni'iin na, na kùu ka'ni na yu'u cha'a' ña kùuni maani na, vati juuni mai kùì ña chà'i ña na ja'a na yi. Vati ìyo ndatui ña ku'vai ma kuñui nuu na, ta juuni ìyo ndatui ña kùu nataku ndikoi ndia. Takan kàti ma ra kùu Tatái nui. —Takan kà'an Jesuu.

¹⁹Ta ora chīni ma ndian judú ña kà'an Jesuu takan, ta vi'a kīcha'a ndiko na kēsīin na. ²⁰Ta ìyo kua'a' ma ndian judú ña kà'an te'en:

—¿Ta naja jàchi'in ndo ña kà'an ra, ta iin ra tivi xini kùu ra, ti ndiso ra tati xaan? —kàti na.

²¹Ta ìyo inga tuku na ña kà'an te'en:

—Ni'iin ma ndian ndiso tati xaan, na kùu ka'an na takan. ¿A kùu janda'a ma tati xaan tinuu iin ma ra kuaá?, kùuni ndo. Na kùu yi —kàti na.

Ma ndian judú na töve kùuni na nde'e na Jesuu

²²Ma tiempu vichin kùu yi ña, ma ndian judú ndian ñuu Jerusalén, jà'a na ma viko kuenda ña jàka'nu na ma veñu'u ka'nu, ti chàku'uni na ma kuiya ña jàchinu ma ndian kùu ñivi na yi. ²³Ta Jesuu ti ndaa ra ma veñu'u ma ora ikan, va uvaa ña chàkunuu ra ma nuu ìyo ma corredor ña nàni Salomón.

²⁴Tajan chikonuu ndio ma ndian judú ma Jesuu, ta te'en kīcha'a na chīkatu'un na nuu ra:

—¿Nda ora chàniniun kàtitu'un ma ña ndaa nuu ndi? Tu ndicha ña maun kùu ma Cristu, na katitu'un yi nuu ndi taka'anio —kàti na.

²⁵Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Cha kàtitu'in yi nuu ndo, ta töve nī chinuni ndo yi. Vati ma tiñu tāchi ma Tatái yu'u ña ja'i, yakan jàna'a kachin yi nda ra kùu. ²⁶Va ndyo'o, töve chìnuni ndo ma ña kà'in, ti na yöve mvechala jànai kùu ndo, ma takua cha kà'in nuu ndo niku.

²⁷Vati ma mvechala jànai, cha nàkoto ndri ma tati, ta tåndikun ndri chatai. ²⁸Ti yu'u chà'i nuu koo ndri endeeni chi'in, ta töva ni naa ndri. Ta ni'iin ga ma ñivi na kùu namaa na ndri nui.

²⁹Vati ma ña chā'a ma Tatái nui, ka'nuga yi kua ndisaa nakuyi. Ta ni'iin ga na, na kùu namaa na ndri nda'a' ma Tatái. ³⁰Vati ma Tatái, chi'in yu'u, iini ndra kùu ndi —kàti Jesuu.

³¹Tajan ma ndian judú, kicha'a ndiko na kàtiin na yuu ña ni kani na chata Jesuu. ³²Va rakan te'en nāka'an ra chi'in na:

—Nduva'a kua'a' tiñu va'a jā'i chi'in ndatu ma Tatái, kuenda na nande'e ndo yi. Ta vitin, ¿nda cha'a' ma tiñu va'a ikan kùu yi, ña kùuni ndo kani ndo yuu yu'u? —kàti Jesuu.

³³Ta ma ndian judú te'en nāka'an na chi'in ra:

—Na yöve cha'a' ma ña va'a jā'un kùu yi ña ni kani ndi yuu ñun, ti ni kani ndi ñun, va cha'a' ña kà'an ti'iniun chata Ndioo chi'in ma tu'un kà'un. Ta juuni kùu yi cha'a' ña jàndakun ñun Ndioo, ta yo'o iin ra'ii ni kùun —kàti na.

³⁴Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in na:

—Nuu ma tutu ley Ndioo ña kùmi ndo, Ndioo te'en kà'an ra: “Ndyo'o kùu ndo ndioo”, kàti ra nuu yi. ³⁵Yakan va tu chito yo ña ndioo jākunani ma Racha'nu, ma ndian chìnuni ma tu'un ra, na kùu ka'an yo ña tu'un vata kùu ña kà'an ma tutu Ndioo. ³⁶Ta tu Ndioo kāchin ra yu'u kuenda ma tiñu ra, ta tāchi ra yu'u ma ñuñivi i'ya, töve chitoi naja kà'an ndo ña kà'an ti'in chata ra, cha'a' ña kà'in ña Se'e Ndioo kùu, tuva takan. ³⁷Ta tu yu'u töve jà'i ma takua kùuni ma Tatái, na töve ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'in. ³⁸Va tu yu'u jà'i takua kùuni ma Tatái, ta ndyo'o vaji töve chìnuni ndo ma ña kà'in, va na chinuni ndo cha'a' ma tiñu jà'i, ikan na koto kachin ndio ndo ma ña ndaa, ña ma Tatái ìyo ra chi'in, ta yu'u ìyoi chi'in ra ndia —kàti Jesuu.

³⁹Takan kùu ta inga cha'a' kùuni tuku ma ndian judú tiin na Jesuu, va rakan kākú ra kuà'an ra.

⁴⁰Tajan chikoni'i ndiko Jesuu kuà'an ra inga chiyo ma yuta Jordán, ta chāa ra ma nuu jākunduta Xuva tatiempu niku, ta ikan kindoo ra. ⁴¹Ta kua'a' ñivi, ña chā'an chānde'e ra ma ikan, te'en kicha'a na kà'an na:

—Ndicha va'a ña vaji ma Xuva, töve nī ja'a ra ñi'in ndatu ka'nu, va tandi'i ma ña kā'an ra cha'a' ra'ya, ña ndicha kùu yi.

⁴²Tajan kua'a' ñivi ka'iin ma ikan, kīcha'a chìnuni na ma tu'un Jesuu.

Nuu ch'í ma ra nàni Lázaru

11 ¹Ìyo iin ma ra ku'vi, ña nàni Lázaru. Ta rakan ti, ra ñuu Betania kùu ra, juuni ma ñuu nuu ìyo ma ñivi ta'an ra Ndiya chi'in Mata. ²Ndiya ña ta'an Lázaru i'ya, kùan ña chōsoan takuii xiko cha'a Jesuu, ta jānatian yi chi'in ma ixi xinia. ³Yakan va ma Ndiya chi'in ma ña ta'an ña Mata, te'en tāchi vi iin yo chāka'an chi'in Jesuu:

—Yo'o racha'nu, ma ra ya'a kùuniun nde'un, kù'vi ra, ri —kàti na.

⁴Tajan ora chīni Jesuu ma ña kā'an na, ta te'en nāka'an ra:

—Ma kue'e ña ndo'o ma Lázaru, na töve ni kuvi ra ja'a yi, vati yakan kùu yi kuenda ña chi'in ra kùu jana'a yi naja kua ya'a ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo, ta juuni kuenda ña na jana'a yi naja kua ka'nu kùu ma ra Se'e ra ndia.

⁵Ta vaji ya'a ga kùuni Jesuu nde'e ra Lázaru, chi'in ma ninduvi ñivi ta'an ra: Mata chi'in Ndiya, ⁶va ma ora chīni ra ña kā'an na ña ku'vi ma Lázaru, ta java vi'a ga kindoo ra uvi kivi ga ma nuu ìyo ra. ⁷Ta ora yā'a ndio ña kùu te'en, tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra:

—Na ku'un ndiko yo ma iti' ñu'u' Judea —kàti Jesuu.

⁸Tajan ma ndra jākua'a chi'in Jesuu te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Matru, já kùuni kuii ma ndian judú ka'ni na ñun chi'in yuu niku. ¿Ta chīto naja kùuni ndikoun ku'un ma ndakan? —kàti ndra.

⁹Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿A töve chīto ndo ña ma kivi, ìyo uchi uvi ora yi?, kùuni ndo. Taku ma yo chàkunuu ora nduvi, na töve kàti'i yo, vati ndichin nuu yo jà'a ma ñu'ú. ¹⁰Va tu chàkunuu yo ora naa, kàti'i yo ti kumani ma ñu'ú nuu yo —kàti Jesuu.

¹¹Takan kūu tajan Jesuu te'en nāka'an tuku ra:
—Ma ra yani yo Lázaru kixi ra, va ni ku'in kujandakoi ra
—kàti Jesuu.

¹²Tajan ma ndra jàkua'a chi'in ra, te'en nāka'an ndra
chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, tu kixi ra, kùuni yi ka'an yi ña ni ndova'a
ra tuva takan —kàti ndra.

¹³Va ma ña kùuni Jesuu ka'an ra chi'in ndra, kùu yi ña
chí'í ndicha ma Lázaru, va ma ndra jàkua'a chi'in ra chānini
ndra ña kà'an ra ña kixini ra niku. ¹⁴Tajan Jesuu te'en
kātitu'un kachin ndio ra nuu ndra:

—Ma Lázaru cha chí'í ra. ¹⁵Ta ya'a chisiy ña töve ka'in
yo ma ikan, vati va'aga ña takan kūu yi kuenda ndo, ikan na
chinuni ndo. Va na ko'o kunde'o ra —kàti Jesuu.

¹⁶Tajan ma ra nàni Tomá, ra juuni kà'an chi'in sivi yu'u
ña nàni Tilipan, te'en nāka'an ra chi'in inga ma ndra jàkua'a
chi'in Jesuu:

—Na ku'un yo chi'in Jesuu, nde'o tu kuvi yo chi'in ra ndia
—kàti ra.

Jesuu jànataku ra yo, ta chà'a ra ma kivi ña koo ndito yo

¹⁷Takan kūu ta ora chāa Jesuu ma ñuu Betania ña kàndii ñu'u'
Judea, ta ikan chīto ra ña cha ìyo kumi kivi kùu yi ña cha kūchi
ma Lázaru. ¹⁸Ta ma ñuu Betania ti yatini kàndii yi chi'in ma ñuu
Jerusalén, ìyo iin uni kilometru, ta chaa yo ma ikan. ¹⁹Ta kua'a'
ma ndian judíu chānde'e na nuu ìyo ma Mata chi'in Ndiya, ña
jàndomani na vi cha'a' ña chí'í ma ra ta'an vi Lázaru. ²⁰Ta ora
chīto ma Mata ña Jesuu cha kuàkuyatin ra ma ñuu Betania, tajan
kēe ndioan kuàta'an ña nuu ra, va ma Ndiya kīndoan ma nuu ìyo
ve'e. ²¹Tajan ma Mata te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na töve kuvi ma ra ta'in tu ndaun ma i'ya
niku. ²²Va yu'u chītoi ña Ndioo ni ku'va ra tandi'i ma ña ni
ndakaun nuu ra —kàtian.

²³Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ra ta'un, ni nataku ndiko ra —kàti Jesuu.

²⁴Ta ma Mata te'en nāka'an ña chi'in Jesuu:

—Ndicha va'a ña cha chītoi ña ni nataku ndiko ra, ma
ora ni nataku ma ndian ndií, ma kivi nuu ndi'i nia —kàtian.

²⁵Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—Yu'u kùu ma ra kùu janataku ndiko ma ndian ndií, ta juuni yu'u kùu ja'a ña kùu koo ndito ma ñivi. Ta ma ndian chìnuni ma ña kà'in, vaji na kuvi na, ni nataku ndiko na. ²⁶Ta ndisaa ma ndian juuni ndito ta chìnuni na ma ña kà'in, na töve ni kuvi na, vati ni koo na endeeni.

Ta Jesuu kīcha'a ndiko ra chīkatu'un ra te'en nuu ma Mata: —¿A chìnuniun ma ña kà'in i'ya? —kàti ra.

²⁷Ta yakan te'en nāka'an ña:

—Juu yo'o Racha'nu, yu'u chìnuni ña yo'o kuu ma Cristu ra Se'e Ndioo, ra kīchaa ma ñuñivi i'ya —kàtian.

Jesuu chàku ra yatin nuu kūchi ma Lázaru chi'in ma ndian judúu

²⁸Ta ora ya'a ña kā'an ma ña nàni Mata takan, tajan chāka'an ma ña ta'an ña ña nàni Ndiya, ta te'en kīcha'a kà'an xe'e ña chi'in ña:

—Ma matru cha kīchaa ra, ta kàna ra ñun —kàtian.

²⁹Ta ora chīni ma Ndiya ña kà'an ña takan, ta numini ndēta ña, ta chāka'an ña chi'in ma Jesuu. ³⁰Ma Jesuu takā'an chaa ra ma ñuu ikan, vati juuni ka'lin vi ma nuu chāta'an ma Mata nuu ra. ³¹Yakan va ma ndian judúu ndian ka'lin chi'an ma ve'an, ña jàndomani na ña, ta ora ndē'e na ña numi va'a ndēta ma Ndiya, ta kēan ma tichi ve'an, ta ma ñivi tándikun na kuà'an na chata ña, ta kīcha'a na nātu'un ta'an na te'en:

—¿Kuà'an ña kuàkuakuan nuu kūchi ma ra ta'an ña Lázaru! —kàti na.

³²Ta ma Ndiya ora chāa ña ma nuu ndaa ma Jesuu, chūnandi chitian nuu ra, ta kīcha'a ña kà'an ña te'en chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, tu ndaun ma i'ya chi'in ndi niku, ma ra ta'in na töve kuvi ra niku —kàtian.

³³Ta ma Jesuu ora ndē'e ra ña chàku ma Ndiya, ta takani ma ndian judúu, ndian chāa chi'an ma ikan, yakan va ma Jesuu nduva'a kuii kīchi ma ña sutini ra. ³⁴Yakan va kīcha'a ra chīkatu'un ra te'en nuu ma Ndiya:

—¿Ndanu kūchi ma Lázaru? —kàti ra.

Ta te'en nāka'an vi chi'in Jesuu:

—Na kichiun ta kujana'a ndi ma nuu kūchi ra —kàti vi.

³⁵Ta ma Jesuu juuni chāku ra. ³⁶Yakan va ma ndian judúu kīcha'a na nātu'un ta'an na te'en:

—¿Na nde'e ndo vati ya'a ga kùuni ma Jesuu ma Lázaru, yakan va chàku ra! —kàti na.

³⁷Ta ìyo ma ndian judú kà'an te'en:

—Ma ra ja'a ña ndā'a ma tinuu ma ra takani kuaá ora káku, ¿naja na töve ni kuu ja'a ra ni'iin nakuyi, ikan na töve kuvi ma Lázaru niku? —kàti na.

Nuu nàtaku ndiko ma ra nàni Lázaru.

³⁸Jesuu inga ndiko, nduva'a kuu kīchi ña sutini ra, tajan chājayatin ra ra ma nuu ìyo ma nuu ñaña ma Lázaru. Ta ma ikan kùu yi iin tichi yavi yuu, ta ma nuu k'vi yo ndàsi yi chi'in yuu. ³⁹Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Na tachiyo ndo ma yuu ma yu'u yavi ikan —kàti ra.

Ta ma ña nàni Mata ña ta'an ma Lázaru ra chi'í te'en nāka'an ña:

—Yo'o Racha'nu, cha ya'a ga kini cha'an, vati cha ìyo kumi kivi ña chi'í ra —kàti ña.

⁴⁰Yakan va ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—¿A töve cha ká'in chi'un, tuva chìnuniun, ni nde'un ti nduva'a kuu ka'nu kùu ma Ndioo? —kàti ra.

⁴¹Yakan va tāchi yo ndio ma ñivi ma yuu ña ndàsi ma nuu ñaña ma Lázaru, tajan ma Jesuu kīcha'a ra ndè'e ra ma iti' andivi ta nāka'an ra te'en:

—Yo'o Tatá, ta'vindioun cha'a' ma ña tàso'un ma ña kà'in.

⁴²Yu'u chitoi ti nani ora kà'in chi'un, chiniun ma ña kà'in, ta tàso'un yi, va kà'in yi ti ña va'a ma ñivi ka'lin ma i'ya kùu yi, ikan na chinuni na ti maun kùu ma ra tāchi yu'u —kàti Jesuu.

Nuu nàtaku ndiko Lázaru nuu ñaña (11:43)

⁴³Ta ora chīnu kā'an ma Jesuu takan, tajan te'en ni'i va'a nānda'yu ra:

—Yo'o Lázaru, jna keun ma nuu ñañaun! —kàti ra.

⁴⁴Tajan ora chīnu kā'an ra takan, tajan kēe ndio ma ra chī'í niku ma nuu ñaña, ta ma nda'a' ra chi'in cha'a ra ndikun yi chi'in ja'ma kuichin, ta nuu ra ndasi yi chi'in ja'ma ndia. Yakan va ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ñivi:

—Na ndachi ndo ma ja'ma ña kàva ra, ta na ku'un maa ra —kàti Jesuu.

**Nànduku ma ndian kuxini nuu ndian judúu iin ku'va
naja kua kuu tiin na Jesuu ta ka'ni na ra**

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵Yakan va kua'a' va'a ma ndian judúu ndian chā'an chi'in ma Ndiya ma nuu jānataku ndiko ma Jesuu ma Lázaru, kīcha'a na chīnuni na, ma ora ndē'e na ma ña jā'a ra. ⁴⁶Ta ìyo ma ndian judúu kēe na chàkatitu'un na nuu ma ndra fariseu ma ña jā'a ma Jesuu. ⁴⁷Yakan va ma ndra fariseu chi'in ma ndian kuxini nuu ma ndra kùu sutu, jā'a ndra iin junta ka'nu, ta ikan nāka'an ndra te'en chi'in ma ñivi:

—¿Niyi ìyo yi ña ja'a yo? Vati ma ra'ii i'ya, ya'a ga kua'a' ndatu jà'a ra. ⁴⁸Tu ndakoo yo ra ña na ja'a maa ra ma ña kùuni ra, tandi'i ma ñivi ni chinuni na ma ña jà'a ra, ta ma ndra chà'nda tiñu ma ñuu Roma ni kichi ndra ta janaa ndra ma veñu'u yo chi'in ma ñuu yo —kàti ndra.

⁴⁹Ta iin ma ndra fariseu, ra nàni Caifás, ra kuxini nuu ma ndra kuu sutu ma kuiya ikan, te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o, ni ita'vi nayi töve ch̀to ndo —kàti ra—. ⁵⁰Ta ni töve chà'a ndo kuenda ña va'aga kùu yi kuenda ndo ña na kuvi iin ra'iini cha'a' ma kuati ma ñuu, kua ña na kuvi ndisaa ma ñivi ìyo ma ñuu —kàti ra.

⁵¹Va ma Caifás na töve nī ka'an ra ma takan, vati kùuni maa ra ja'a ra yi, vati tava kùu ra ma ra kuxini nuu ma ndra kùu sutu ma tiempu ikan, yakan va tu'un yu'u Ndioo kā'an ra ña Jesuu ni kuvi ra cha'a' ma ñuu judúu. ⁵²Va na töve uvaa cha'a' ma ñuu i'yani ni kuvi ra, vati juuni cha'a' ña na kuti'vi ta ndo'iin tandi'i ma ndian kùu se'e ma Ndioo, ma ndian ndòyo te'en, tikan. ⁵³Yakan va nda ma kivi ikan, kīcha'a ma ndian judúu kùuni na ka'ni na ma Jesuu.

⁵⁴Yakan va ma Jesuu na tüva chàkunuu ra tañu ma ndian judú, vati kēe ra ma ñu'u' Judea, ta chàa ra yatini ma iin tichi ku'u nuu chiki iti' ñuu ña nàni Efraín. Ma ñuu ikan kindoo ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra.

⁵⁵Ta ora ni kuyatin ma viko pakua ña jàka'nu ma ndian judú, ta kua'a' va'a ma ñivi chàa ma ñuu Jerusalén antea ña kuta'an koo ma viko ikan, ña kuàjanandoo na takua takani jà'a na. ⁵⁶Ta ma ndian judú kicha'a na nànduku na ma Jesuu, ta kicha'a na chàkatu'un na te'en nuu ma ta'an na ma tichi ma veñu'u:

—¿Naja kua chànini ndo, a vàchi ra ma viko a töve?
—kàti na.

⁵⁷Ma ndra fariseu chi'in ma ndra kùxini nuu ma ndra kuu sutu kà'an ndra ña, tu ìyo ma ndian chító ma nuu chàkunuu ma Jesuu, na katitu'un na, ikan na kuu kutiin ma jandaru ra, kàti na.

Iin ña'a chòso ña takuii xiko cha'a Jesuu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 ¹Iñu kivi antea ña kuta'an ma viko Pakua, tajan kēe ndio Jesuu kuà'an ra ma ñu'u' Betania, nuu ìyo ma Lázaru, ra chí'í, ña jánataku ma Jesuu, niku. ²Ta ikan chà'a vi ña chāchi Jesuu. Ta ma ña nàni Mata kùu ma ña tí'i ña chāchi na, ta Lázaru kùu ma ra nàndi yu'u mesa tañu ma ñivi chi'in ma Jesuu. ³Tajan ma Ndiya chāki'an uni cientu gramu ma takuii xiko ña nàni nardu, ña ya'a ya'vi ndaa. Ta tãan ña ra' cha'a Jesuu, ta ora chinu, ta jánatii ña yi chi'in ixi xinian. Ta ndisaa kuii ma tichi ve'e nuu ka'iin vi endee chítakuati ma xiko ra'. ⁴Takan kùu tajan ma Judá, ra nàni Iscariote, ra kùu iin ra jàkua'a chi'in Jesuu ña ni xikoña'a cha'a ra, te'en nāka'an ra:

⁵—¿Ta naja töve nī kuya'vi ma takuii xiko i'ya cha'a' uni cientu xu'un' plata denariu, kuenda ña tĩndee yo ma ndian nda'vi niku? —kàti ma Juda.

⁶Va na töve kà'an ra takan cha'a' ña ndicha ña kùuni ra nde'e ra ma ndian nda'vi, vati kà'an ra yi cha'a' ña kùu ra iin rasu'u. Vati tava maa ra kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' chatun nuu tí'i ñivi xu'un' tichi yi, ta sù'u ra ita'vi yi. ⁷Takan kùu tajan Jesuu, te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

—Na ja'a maa ña yi, vati ndākiva'a ña ma takuui xiko i'ya kuenda ña ku'vian ra' yu'u ma ora ni kuchì. ⁸Vati taku ma ndian nda'vi endee ìyo na chi'in ndo, va yu'u, na töve endeeni ni koi chi'in ndo —kàti Jesuu.

**Nuu nànduku ma ndian judíu naja kua
ka'ni na ma ra nàni Lázaru**

⁹Takan kūu tajan kua'a' va'a ma ndian judíu chā'a na kuenda ña Jesuu ìyo ra ma ñuu Betania, yakan va chā'an ndio na, va na yöve ivaa cha'a' Jesuuni kùu yi ña chā'an na, vati juuni kuànde'e na ma Lázaru, ra jānataku ma Jesuu niku, ndia. ¹⁰Tajan ma ndra kuxini nuu ma sutu, nātu'un ta'an ndio ndra ña juuni kùuni ndra ka'ni ndra ma Lázaru ndia. ¹¹Vati cha'a' ra kùu yi ña kua'a' va'a ma ndian judíu kīcha'a na kèsiin na, ta chìnuni ndio na ma tu'un Jesuu.

Jesuu kì'vi ra ma ñuu Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹²Takan kūu ta kua'a' va'a ma ndian kēe kuà'an ma ñuu Jerusalén cha'a' ma viko Pakua, ma inga kivi chīto ndio na ña ni chaa Jesuu ma ñuu ikan. ¹³Tajan kīcha'a ndio ma ñivi

*Ndisaa ma ñivi tāndikun na chata Jesuu
ora chāa ra ma ñuu Jerusalén (12:12)*

chà'nda na nda'a' tika'a, ta kēe ndio na kuàta'an na nuu vèchi Jesuu, ta te'en kīcha'a ndio na kànachaa na:

—¡Ya'a ga ka'nu ma Racha'nu Ndioo! ¡Ta ya'a ga í kùu ma ra vèchi chi'in sivi Ndioo! ¡Ta ya'a ga í kùu ma ra kuu rey ña chà'nda tiñu nuu ma ndian ìyo ñuu Israel! —kàti na.

¹⁴Takan kūu tajan Jesuu nāta'an ra iin burru vali, ta chākoso ra ri, ma takua kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

¹⁵Na yū'vi ndo ndyo'o ndian ìyo ñu'u' Sión,
ti cha vèchi ma ra kùu rey ndo ña chà'nda tiñu nuu ndo
yòso ra iin burru,

kàti yi.

¹⁶Ma cha'a' nunuu, töve nī kutunini ma ndra jākua'a chi'in Jesuu ma ña'a niku, nda ora cha nātaku ndiko ma Jesuu, tajan chāku'uni ndra ña ndisaa ma ña tā'an ra i'ya, kūu yi tava kà'an yi nuu ma tutu Ndioo ña kà'an cha'a' ma Jesuu. ¹⁷Ta ma ñivi ka'iin chi'in Jesuu ma ora kāna ra ma Lázaru ma nuu indii ra nuu ñaña ra ta jānataku ra ra, ma ñivi ikan nātu'un ta'an na ma ña ndē'e na. ¹⁸Cha'a' yakan kùu yi ña kēe ma ñivi chāta'an na nuu Jesuu, vati chīto na ma ndatu ka'nu ña jā'a ra. ¹⁹Takan kūu tajan ma ndra fariseu te'en kīcha'a ndra nātu'un ta'an ndra:

—Cha ndē'e ndo ña na kūu ja'a yo nī'iin nakuyi, vati tandi'i ma ñivi tāndikun na ra —kàti ma ndra fariseu.

Nuu nànduku ma ndian griegu ma Jesuu

²⁰Ta tañu ma ndian chā'an chājaka'nu Ndioo ma ñuu Jerusalén ma viko Pakua kùu na ndian griegu. ²¹Ma ndian griegu i'ya chājayatin na na ma nuu ndaa Lipe, ra kīchi ñuu Betsaida, ña ìyo kuenda ma ñu'u' Galilea. Ndrakan te'en kīcha'a ndra jānini ndra ma Lipe chi'in tu'un i'ya:

—Yo'o tatá, kùuni ndi ka'an ndi chi'in Jesuu —kàti ndra.

²²Tajan ma Lipe kēe ra chākatitu'un ra yi nuu ma ra nàni André. Ta ninduvi ndio ndra chākatitu'un ndra yi nuu Jesuu.

²³Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Cha kēta ma ora ña ni kuvi ma ra Se'e Ndioo nuu kruu, ikan na koto ma ñivi ña ya'a ka'nu ra kùu. ²⁴Ndicha va'i ña kà'in chi'in ndo ña tu töve koyo ji'na ma chiti trigu nuu ñu'u', ta chī'í yi, ni kindoo ma'iin yi; ta tu kuvi yi, nduva'a kua'a' ma tata yi ni koo. ²⁵Ta ma ra ya'a ga kùuni ndoka'nu juuni

maa ra ñuñivi i'ya, ni naa anima ra nuu Ndioo endeeni, ta ma ra töve kùuni ra nde'e ra ma ñuñivi i'ya, ni ni'i ra nuu koo ra endeeni chi'in Ndioo. ²⁶Ta tu ìyo ma ndian kùuni ja'a tiñu nui, na tandikun na chatai, vati ma nuu ni koi, ikan ni koo ma ra jà'a tiñu nui ndia. Ta tu ìyo nda yo ja'a tiñu nui, nda ma Tatái ni tiñu'u ra na ndia.

Jesuu kàtitu'un ra ña ni kuvi ra

²⁷¡Ya'a nduva'a nàkanini! ¿Ta nayi ìyo yi ña ka'in?, kùuni ndo. ¿A ìyo yi ña ka'in chi'in Ndioo: “Tatá na jakakun yu'u nuu ma tundo'o ni nde'i”?, kùuni ndo. Na kùu ka'in takan, ti kuenda ikan vachji, —kàti ra.

²⁸Takan kùu tajan ma Jesuu te'en nàka'an ra chi'in Ndioo: —Yo'o Tatá, na tiñu'un ta na jaka'nun ma siviun —kàti ra. Tajan te'en nàka'an ma tati yu'u Ndioo ma iti' andivi: —Cha jàka'nui ma sivi, ta cha tiñu'i yi, va ni ja'a ndikoi yi —kàti yi. ²⁹Ta ma ñivi ka'iin ma ikan ña chīni ma ña kùu, ta ka'an na ti, tacha kùu ma ña chīnu, ta ìyo inga na ña, te'en kà'an na:

—Iin tati ña jà'a tiñu nuu Ndioo kùu yi ña kà'an ra chi'in ra —kàti na.

³⁰Tajan te'en nàka'an ra chi'in na:

—Na yöve cha'a' yu'u kùu yi ña chīni ndo ma tati ikan kà'an ma Ndioo chi'in, vati cha'a' maa ndo kùu yi. ³¹Vitin va cha kēta ma tiempu ña ni jakutuni Ndioo kuati ma ñivi, ta juuni ma vitin kùu yi ña ni tavani'i Ndioo ma ñá' chà'nda tiñu nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. ³²Vati ora ni jandeta ma ñivi yu'u ma nuu ñu'u' i'ya, ni ja'i ña na kua'a' ñivi chaa na nuu koi.

³³Chi'in tu'un i'ya kùuni Jesuu ka'an ra naja kua ni kuvi ra.

³⁴Tajan te'en nàka'an na chi'in ra:

—Ndyu'u chīni ndi ña kà'an yi nuu ma tutu Ndioo ña ma Cristu ni koo ra indeeni. ¿Ta chīto naja kà'un ña ma ra Se'e Ñivi tachi Ndioo ìyo yi ña kuvi ra? ¿Nda ra kùu ma ra Se'e Ñivi tuva takan? —kàti na.

³⁵Tajan Jesuu te'en nàka'an ra chi'in na:

—Ni koo ga ma ñu'ú ña jàtuun nuu ndo ma ñuñivi i'ya, va tia tiempunia. Yakan va na nanduku ndo naja kua koo va'a ndo ora juuni ìyo ga ma ña jandondichin nuu ndo. Koto jàna'ini ndo ma ora ni ndonaa. Vati taku ma ndian chàkunuu

ma nuu naa, na töve chîto na nda iti' kuà'an na. ³⁶Yakan va na chinuni ndo tu'un kà'an ma ra kùu tava kùu ma ñu'ú ña jàndondichin nuu ndo, ta kuu ndo takua kùu ma ra se'e ra —kàti Jesuu.

Ta ora chînu kà'an ra ma tu'un i'ya, tajan kēe ndio ra kuà'an ra, ta chūndii xe'e ra nuu na.

Ma ndian judú, töve kùuni na chinuni na tu'un Jesuu

³⁷Ta vaji ya'aga kua'a' ma ndatu ka'nu jā'a ma Jesuu ña nànde'e ma ndian judú, va töve nī chinuni na yi. ³⁸Takan ìyo yi ña kuu, ikan na chinu ma tu'un kà'an ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, ra chūnani Isaía, vati rakan te'en kà'an ra:

Yo'o Racha'nu, ¿yo kùu ma ndian cha chìnuni ma tu'un kà'an yo?

Ta, ¿Yo nuu jā'a ma Ndioo ma ndatu ra? kàti ra.

³⁹Takan kūu yi ña töve nī kuuni na chinuni na, va juuni tāa tuku ma Isaía ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo te'en ndia:

⁴⁰Jāndokuaá ra ma ñivi ta jāndava ra ma anima na, ikan na kūu kutunini na ma ña jà'a ra, ta kūu nde'e na, ti töve nī kuuni na chikoni'i na chi'in Ndioo ta ki'vi na iti' ra

kuenda ña na kuu janda'a ra na ndia, kàti tutu tāa Isaía.

⁴¹Takan kà'an ma Isaía vati ndē'e ra ña ya'a ka'nu kùu ma Cristu, ta cha'a' ña kà'an ra cha'a' ra kùu yi ndia.

⁴²Ta ndicha va'a ña kua'a' ma ndian judú kīcha'a na chìnuni na ña kà'an Jesuu, ta nda uvi uni ma ndian kuxini nuu ma ndian judú, kīcha'a chìnuni na ndia. Uvaa ña na töve kà'an na yi nuu tūvi ñivi, ti ndasii na nde'e na ma ndra fariseu, koto tavani'i ndra na endeeni tichi ma veñu'u na.

⁴³Takan jā'a na vati chāta'ani ga na ña tiñu'u ñivi na chi'in tu'un kà'an na, takua ma ña kà'an Ndioo.

Ma tu'un kà'an Jesuu jàkutuni yi kuati ma ñivi

⁴⁴Takan kūu tajan te'en nāka'an ni'i ndio Jesuu chi'in na: —Taku ma ndian chìnuni ña kà'in, kùuni yi ka'an yi ña na töve uvaa ña kà'an yu'uni chinuni na vati juuni chinuni na

ña kà'an ma Tatái, ra tāchi yu'u ndia. ⁴⁵Ta ma ndian ndè'e yu'u, juuni ndè'e na ma ra tāchi yu'u ndia. ⁴⁶Vati yu'u kùì tava kùu ma ñu'ú ña jàtuun nuu ndo, ta yu'u kichai ma ñuñivi i'ya kuenda ma ndian chìnuni ña kà'in, ikan na töve kindoo na ma nuu naa. ⁴⁷Ta tu ìyo ma ndian chini ma ña kà'in ta töve jàchi'in na yi, na yöve yu'u kùu ma ra ni tisokuati na, vati yu'u vachì kuenda ña jàkakúì ma ñivi, ta yöve kuenda ña tisokuatì na. ⁴⁸Ta ma ndian töve kùuni nde'e yu'u, ta töve jàchi'in na ma ña kà'in, cha ìyo ma ña ni tisokuati na, ta ma tu'un ikan te'en kà'an yi: juuni ma tu'un kà'in nuu na ña ni tisokuati yi na ma kivi nuu ndi'inia, yakan kùu yi. ⁴⁹Vati yu'u töve kà'in yi kuenda juuni mai, ti kà'in yi naja kua kùuni ma Tatái, ra tāchi yu'u ña jà'i. Ta naja kua kùuni ra ña jana'i ndia. ⁵⁰Vati yu'u chitòì ti ma tiñu ña tāchi ma Tatái yu'u ña na ka'in, ni ja'a yi ña na koo ndo endeeni. Va ma ña kà'in, kà'in yi ma takua kātìtu'un ma Tatái —kàti Jesuu.

Jesuu nàkata ra cha'a ma ndra jàkua'a chi'in ra

13 ¹Antea ña kuta'an ma viko Pakua, Jesuu cha chitò ra ña cha chāa ma ora ña ni ndakoo ra ma ñuñivi i'ya, ta ku'un ndiko ra nuu ìyo ma Tatá ra. Vati ma Jesuu ndisaa tiempu ya'a kùuni ra nde'e ra ma ndian chìnuni ma ña kà'an ra ña ìyo ma ñuñivi i'ya. Ta takan kùuni ra nde'e ra na, nda ma kivi nuu ndi'inia. ²Ta ma kui'na cha kī'vián' ma tichi

*Nuu nàkata Jesuu cha'a ma ndra
jàkua'a chi'in ra (13:1)*

anima ma Judá Iscariote, ra se'e ra nàni Simón, ña ni xikoña'a cha'a' Jesuu ora ka'in ndra kuxini ndra chi'in Jesuu. ³Va ma Jesuu cha chito ra ña cha chà'a ma Ndioo tiñu nuu ra ña na ka'nda ra tiñu nuu ma ñivi, vati ma Ndioo tachi ra, ta nuu Ndioo iyo yi ña chaa ndiko ra ndia. ⁴Yakan va Jesuu ndēta ra ma nuu nàndi ra kuxini ra nuu mesa, ta tāva ra ma ja'ma isukun ra, ta kī'in ra inga ja'ma ta chū'ni ra yi toko ra. ⁵Tajan Jesuu tāan ra takuii tichi iin tako'o ta kicha'a ndio ra nākata ra cha'a ma ndra jākua'a chi'in ra. Ta ora chīnu, tajan kicha'a ndio ra jānatii ra cha'a ndra chi'in ma ja'ma ña ndikun toko ra. ⁶Ta ora chaa ra nuu nàndi ma Simón Petu', ra'ya te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿ta naja yo'o ni nakataun cha'i? —kàti ra.

⁷Tajan Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma ña jà'i takā'an kutuniniun yi, nda tiá iti' nuu tajan ni kutuniniun yi —kàti Jesuu.

⁸Ta Petu' te'en nāka'an ra:

—Ni'iin cha'a' na töve ku'vai ña nakataun cha'i —kàti ra.

Ta ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu töve ku'vaun ña na nakatai ñun, na kiu koun kakunuun chi'in —kàti Jesuu.

⁹Ta Simón Petu' te'en nāka'an ra:

—Yo'o Racha'nu, na töve kùunì ña na nakataun uvaa ma cha'ani, vati juuni kùunì ña na nakataun ma nda'i chi'in xini ndia —kàti ra.

¹⁰Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Taku ma ra já chiti, na túva iyo yi ña kuti ndiko ra inga cha'a', vati iyo yi ña ndoo cha'a ni ra. Ta ndyo'o cha ndōo ndo vaji na yöve ndisaa ndo kàa takan —kàti Jesuu.

¹¹Takan kā'an ra ti cha chito ra nda ra kùu ma ra ni xikoña'a cha'a ra, yakan va kà'an ra ña, na yöve ndisaa ndo cha ndōo ndo.

¹²Ta ora chīnu nākata Jesuu cha'a ndra, ta chāku'un ndiko ra ma ja'ma ña isukun ra, ta chūnandi ndiko ra yu'u mesa chi'in ndra, ta te'en nāka'an ra:

—¿A kùtunini ndo ma ña jà'i chi'in ndo? —kàti Jesuu—.

¹³Ndyo'o kà'an ndo ña kùì matru, ta Racha'nu, ta ña ndicha kùu ma ña kà'an ndo, ti takan kùì. ¹⁴Va tu yu'u ña kùì matru, ta Racha'nu, ta nākatai cha'a ndo. Juuni takan iyo yi ña

ja'a ndo chi'in ma ndian kùu ta'an ndo ndia. ¹⁵Yu'u cha jāna'i naja kua ìyo yi ña ja'a ndo, ta takan kùnū ña nakata ndo ma cha'a ta'an ndo ma takua jā'i chi'in ndo. ¹⁶Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ra jà'a tiñu nuu ma ra kùu chito'o ra, töve ka'nuga ra kua ma ra kùu chito'o ra. Ta ma ra kēe kuà'an iin tiñu, töve ka'nuga ra kua ma ra tāchi ra ndia. ¹⁷Tu kutuni ndo ma ña kà'in chi'in ndo, ta kicha'a ndo ja'a ndo yi, ya'aga siini ni kuuni ndo tuva takan.

¹⁸'Na töve kà'in ma tu'un i'ya cha'a' ndisaa ndyo'o ndra kāchīn, vati cha chīto mai nda ra kùu ma ra kà'in cha'a'. Takan kùu yi ikan na chinu ma ña kà'an yi nuu ma tutu Ndioo, ta te'en kà'an yi: “Ma ra nàndi chāchi chi'in, ni xikoña'a ra cha'i.” ¹⁹Takan kà'in yi chi'in ndo vitini, ikan ma ora kuta'an ña ni kuu takan, chinuni ndo ti yu'u kùu ra takani ìyo. ²⁰Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña ma ndian k'ì'in kuenda ma ra tāchi, nda yu'u k'ì'in na kuenda ndia. Ta ma ndian k'ì'in kuenda yu'u, juuni k'ì'in na kuenda ma ra tāchi yu'u ndia —kàti ra.

Jesuu kàtitu'un ra ña Juda ni xikoña'a ra cha'a' ra

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta nduva'a nda'vi kūuni ra, ta te'en nāka'an kachin ra chi'in ndra:

—Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ti iin ndo ni xikoña'a ndo cha'i —kàti ra chi'in ma ndra jākua'a chi'in ra.

²²Tajan ma ndra jākua'a chi'in ra kīcha'a ndra kànde'e nuu ta'an ndra, ti töve chīto kachin ndra nda ra kùu ma ra kà'an Jesuu cha'a'. ²³Tajan iin ra tañu ndra ña ya'aga kùuni ra nde'e ra, nàndi ra chāchi ra xiin Jesuu ma nuu ka'īin ndra kuxini ndra. ²⁴Nuu rakan jānda'a ndio ma Simón Petu' ña na ndakatu'un ra nuu Jesuu, ña nda ra kùu ma ra kà'an ra cha'a'. ²⁵Yakan va chājayatin ra ra tiá xiin Jesuu, ta kīcha'a ra chīkatu'un ra te'en nuu ra:

—Yo'o Racha'nu, çnda ra kùu ma ra kà'un? —kàti ra.

²⁶Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ni jatiī ita'vi ma paan, ta nuu ma ra ni ku'vai yi, rakan kùu ra.

Ta ora chīnu kā'an ma Jesuu takan, tajan jātii ndio ra ita'vi ma paan, ta chā'a ra yi nuu ma Juda Iscariote, ra se'e Simón.

²⁷Ta juuni ma ora chāchi ma Juda ma paan ikan, ma ora ikani kī'vi ma kui'na tichi anima ra. Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ma ña ni ja'un, na ja'un yi numini —kàti Jesuu.

²⁸Va nī'iin ma ndra nàndi chi'in Jesuu ña ka'iin kuxini chi'in ra ma yu'u mesa, nī kutunini ndra naja kà'an Jesuu takan chi'in ra. ²⁹Va tava ma Juda kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' ma xu'un', yakan va ìyo ma ndra chānini ña Jesuu kà'an ra ña na jata ma Juda iin nakuyi kuenda ma viko, ta inga ma ndra chānini ña kūuni ra ka'an ra ña na ku'va ra xu'un' nuu ma ndian nda'vi. Takan kūuni ndra. ³⁰Takan kūu ta ora cha yā'a chāchi ma Juda ma paan ikan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra, va cha kuaa kùu yi.

Tu'un chaa ña kàtitu'un Jesuu cha'a' naja kua ìyo yi ña ja'a yo

³¹Ta ora cha kēe ndio ma Juda kuà'an ra, tajan te'en nāka'an ma Jesuu:

—Vitin ndicha kuui va nde'o ña ya'aga ka'nu kùu ma ra Se'e Ñivi tāchi Ndioo, ta nda ma Ndioo cha ndē'o ña iin ra ka'nu kùu ra, jà'a ña jàna'i ña na takani kùu ra. ³²Ta tu yu'u ma ra Se'e Ñivi tāchi Ndioo jàna'a ra naja kua ka'nu kùu ma Racha'nu Ndioo, nda ma Ndioo juuni ni jana'a ra naja kua takani ka'nu kùu ma ra Se'e ra chi'in juuni maa', ta ni ja'a ra yi numini.

³³'Ndyo'o se'yu, na tūva ni koi kua'a' tiempu chi'in ndo, ti ma nuu kuà'in, ndyo'o na kūu ku'un ndo, vati tava cha kā'in chi'in ma ndian judú juuni kua ikan kà'in chi'in ndo ndia. Ta juuni na kūu ku'un ndo ma nuu kuà'in ndia. ³⁴Yu'u ni ku'vai ma tu'un chaa i'ya nuu ndo ma naja kua ìyo yi ña ja'a ndo, ta te'en kà'an yi: Na kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo. Ta takua kùuni yu'u nde'i ndo ìyo yi ña kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo. ³⁵Ta tu ndicha ña kuuni ndo nde'e ndo ta'an ndo, tandi'i ma ñivi ìyo ñuñivi, ni ku'va na kuenda ña ndyo'o kùu ndo ma ndian jàkua'a chi'in.

Jesuu kàtitu'un ra ña Petu' ni janda'viña'a ra ra

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶Takan kūu tajan Simón Petu', te'en kīcha'a chikatu'un ra nuu ma Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ¿ndanu kuà'un? —kàti ra.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Ma nuu kuà'in, na kuu ku'un vitin, va nuu ni ku'un kuu yi tiá iti' nuu —kàti Jesuu.

³⁷Tajan ma Petu' te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, ¿ta naja kuu ku'in chataun ma nuu kuà'un vitin? ¿Yu'u ìyoni ku'in chi'un, vaji na kuvì cha'un! —kàti ra.

³⁸Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¿A ndichaun ña ìyoniuun ku'un chi'in vaji na kuviuun cha'i? Ndicha va'a ña kà'in chi'un ña antea ña nda'yu ma lo'o, uni cha'a' ni ka'un ña töve nàkotoun yu'u —kàti Jesuu.

Jesuu jàna'a ra nuu yo naja kua kuu chaa yo nuu ìyo Ndioo

14 ¹'Na töve nuva jà'a ndo ña nda'vi kuu ni ndo. Na chinuni ndo ma ña kà'an Ndioo, ta na chinuni ndo ma ña kà'in ndia. ²Ma nuu ìyo ve'e ma Tatái, ìyo kua'a' ma nuu koo yo, vati tu töve yi, cha kàtitu'in nuu ndo niku. Ta takan kuu yi ña ni kujandova'i ma nuu koo ndo. ³Ta ora cha kuà'an ndioi ña kuà'andova'i ma nuu koo ndo, ni kichi ndikoi inga cha'a', ta ni ku'un ndo chi'in, ikan indukuni koo ndo chi'in ma nuu ni koi. ⁴Ta ndyo'o cha chito ndo ndanu kuu ma nuu kuà'in, ta chito ndo ma iti' kuà'in ndia —kàti Jesuu.

⁵Tajan ma ra nani Tomá te'en chikatu'un ra nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, töve chito ndi ma nuu kuà'un, ta, ¿chito naja kà'un ña cha chito ndi ma iti' kuà'un?

⁶Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yu'u kuu ma iti' ndaa, chi'in ma iti' ndicha, ta ma ña chà'a nuu koo ndito yo. Ta uvaa chi'in yu'uni, kuu chaa yo nuu ìyo ma Racha'nu Tatái. ⁷Tu ndyo'o cha nàkoto ndo yu'u, kuu ni yi ka'an yi ña juuni cha nàkoto ndo ma Tatái, ta vitin cha nàkoto ndo ra, vati cha ndè'e ndo ra.

⁸Tajan ma Lipe te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, na ku'vaun ña na nde'e ndi ma Racha'nu, ra kuu Tatáun, ta chi'in yakan, cha kuu kùndoo va'ani ndi —kàti ra.

⁹Tajan ma Jesuu te'en nāka'an ra:

—Yo'o Lipe, cha kua'a' tiempu kuu yi ña ìyoi chi'in ndo, ¿a takà'an nakoto va'un yu'u ña kà'un takan? Ma ndian ndè'e yu'u, juuni ndè'e na Tatái. Ta, ¿naja chikaun ña na

ku'vai nde'e ndo ma Tatái tuva takan? ¹⁰ ¿A töve chìnuniun ña yu'u ìyoi chi'in ma Tatái, ta rakan ìyo ra chi'in? Ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo, yöve tu'un ña jàndakuu maani kùu yi, ti ma Tatái, ra ìyo chi'in, kùu ra ña jà'a ra ma ña ndè'e ndo nui. ¹¹ Na chinuni ndo ña yu'u ìyoi chi'in ma Tatái, ta ma Tatái ìyo ra chi'in ndia. Ta tu töve chìnuni ndo ña takan kùu yi, na chinuni ndo ji tu ma tiñu ka'nu ña ndè'e ndo ña jà'i. ¹² Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo ti ma ndian chìnuni ma tu'in, indukuni ni ja'a na ma tiñu ka'nu, tava jà'i yi. Ta ni ja'a na inga tiñu ka'nuga cha'a' ña ni ku'in nuu ìyo ma Tatái. ¹³ Ta ndisaa ma ña chikan ndo chi'in sivi, ni ku'vai yi nuu ndo, ikan yu'u ra kùu Se'e ra, ni jana'i naja kua ya'a ka'nu kùu ma Tatái nuu ndo. ¹⁴ Yakan va tu chikan ndo iin nakuyi chi'in sivi, ni ja'i yi.

Jesuu chà'a ra tu'un ña ni tachi ra ma Tati Í Ndioo nuu ma ñivi

¹⁵ Tu ndyo'o kùuni ndo nde'e ndo yu'u, na jachi'in ndo ndisaa ma tu'un ña kàtitu'in nuu ndo. ¹⁶ Ta yu'u ni ndakain nuu ma Tatái ña na tachi ra inga ma ra tìndee ndo, ta rakan, na jamani ra ndo, ta ni koo ra chi'in ndo endeeni. ¹⁷ Ta ra'ya kùu ma Tati Í Ndioo, ra jàna'a ma ña ndaa cha'a' ma Ndioo. Ta ma ndian ìyo ma ñuñivi i'ya, ña töve chà'a na ña k'vi ra tichi anima na. Na kùu jà'a na yi, ti töve ndè'e na ra, ta töve nàkoto na ra ndia. Va ndyo'o nàkoto ndo ra, ti ìyo ra chi'in ndo, ta ni koo ra chi'in ndo endeeni.

¹⁸ Ta na töve ni ndakoo ma'iin ndo, ti ni chikoni'i ndikoi koi chi'in ndo. ¹⁹ Ta tichi tia kivia, ma ndian töve chìnuni na tiva ni nde'e na yu'u; va ndyo'o ni nde'e ndo yu'u, ti cha'a' ña ìyo nditoi kùu yi ña ni koo ndito ndo endeeni. ²⁰ Ma kivi ikan, ndyo'o ni ku'va ndo kuenda, ña yu'u ìyoi chi'in ma Tatái, ta ndyo'o ìyo ndo chi'in, ta yu'u chi'in ndo. ²¹ Ta ma ndian chini ma ña kà'in, ta jàchi'in na yi, ndiakan jàna'a na ña ndicha va'a ña kùuni na nde'e na yu'u. Ta ma Tatái nduva'a kuii ni kuuni ra nde'e ra ma ndian kùuni nde'e yu'u, ta yu'u nduva'a kuii ni kuuni nde'i na, ta ni jana'i yu'u nuu na.

²² Ta ma Juda (na yöve ra nàni Iscariote), te'en kicha'a ra chikatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Ta naja chani jana'un ñun nuu ndyu'u, ta töve ni jana'un ñun nuu ma ñivi ìyo ñuñivi? —kàti ra.

²³Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ma ndian kùuni nde'e yu'u, jàchi'in na ma ña kà'in, ta ma Tatái ni kuuni ra nde'e ra na ndia. Tajan yu'u chi'in Tatái ni kichi koo ndio ndi chi'in na. ²⁴Ta ma ndian töve kùuni nde'e yu'u, töve jàchi'in na ma ña kà'in. Ta ma tu'un ña chini ndo, yöve tu'un ña jàndakuu maani kùu yi, ti tu'un ma Tatái, ra tachi yu'u kùu yi.

²⁵Tandi'i ma tu'un ña kà'in chi'in ndo, kà'in yi juuni yanga iyoi chi'in ndo. ²⁶Va ma Tati Í Ndioo, ña ni tachi ma Tatái chi'in sivi, kuenda ña tindee ra ndo, ta jàndomani ra ndo, ni jana'a ra tandi'i nakuyi nuu ndo, ta tandi'i ma tu'un ña kà'in chi'in ndo niku, rakan ni jakuku'uni ra yi ndo.

²⁷Ni ku'in, va ni ndakoi ndo ña na koo taxiin ndo. Ta ma ña chà'i nuu ndo ña na koo taxiin ndo, töve indukuni kùu yi, tava kùu ma ña chà'a ma ndian iyó ñuñivi. Yakan va na nakanini ndo, ta na yü'vi ndo. ²⁸Cha chini ndo ña kà'in, ña ni ku'in, ta ni kichi ndikoi koi chi'in ndo. Tu ndicha ña kùuni ndo nde'e ndo yu'u, nduva'a sii ni kuuni ndo ma ora chito ndo niku, ña kà'in ña ni ku'in nuu iyó ma ra kùu Tatái, vati rakan ka'nuga ra kua yu'u. ²⁹Antea ña kùu takan, cha kàtitu'un kuei nuu ndo, ikan ma ora ni kuta'an ña ni kuu ma ña kà'in: na chinuni ndo. ³⁰Na küuga ka'an kuà'i chi'in ndo, ti cha vachi ma ñá' chà'nda tiñu nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, vaji töve iyó ni'iin ndatu ña kùu ja'án' chi'in. ³¹Takan iyó yi ña kùu yi, ikan na ku'va ma ñivi ñuñivi kuenda ña yu'u kùuni nde'i ma Tatái, ta jà'i ma tiñu ña tachi ra yu'u ña jà'i. ¡Na ko'o vitin!
—kàti Jesuu.

**Jesuu kà'an ra ña ndicha va'a ña kùu
ra takua kùu ma yoku'u uva**

15 ¹Takan kùu tajan Jesuu te'en nāka'an ndiko ra:
—Yu'u kùu takua kùu ma yoku'u uva ndicha, ta ma Tatái kùu ra takua kùu ma ra jàkuenda ma yoku'u ikan. ²Ta tu iyó iin soko ma yoku'u ña töve chà'a ma uva, chà'nda ra yi endeeni. Va tu chà'a yi ma uva, vii ga chà'nda ra soko yi, ikan na ku'va yi tiaga vu. ³Ta ndyo'o, cha'a' ña chìnuni ndo ma ña kà'in, cha ndākuu ndo ndian vii takua ma soko yoku'u chaa ikan. ⁴Yakan va na induku koo ndo chi'in, takua induku iyoi chi'in ndo. Vati ma soko ma yoku'u uva, na kùu ku'va maa yi

*Jesuu kà'an ra ña ndicha va'a ña kùu
ra takua kùu ma yoku'u uva (15:1)*

ma uva, tuva töve tàtuu yi chata ma yoku'u. Ta indukuni, ndyo'o na kùu ja'a ndo ma tiñu va'a, tuva töve induku chàkunuu ndo chi'in.

⁵Yu'u kùu ma yoku'u uva, ta ndyo'o kùu ndo takua kùu ma soko run. Ta ma ndian induku ìyo chi'in, ta induku ìyoi chi'in na; kùu ja'a na kua'a' ma tiñu va'a, vati tu töve ìyoi chi'in ndo, nì'iin nakuyi kùu ja'a ndo. ⁶Ma ndian töve induku ìyo chi'in, ni jakuitai na ma nuu ni natii na, ta ikan ni kayu na takua tà'an ma soko yutun ití. ⁷Ta tu ndyo'o induku ìyo ndo chi'in, ta jàchi'in ndo ma ña jàna'i nuu ndo, ta töve nàani ndo, kùu ndakan ndo ma ña kùuni maa ndo, ta ni'i ndo yi. ⁸Kuenda ma Tatái, ya'aga ka'nu kùu yi, tuva chìto ra ña ndyo'o iin locho ndo takua ka'iin kua'a' chiti uva ma yoku'u vu. Tu jà'a ndo takan, ndicha kuii ña ni chaa ndo kùu ndo ndian jàkua'a chi'in. ⁹Yu'u ya'aga kùunì nde'i ndo, indukuni takua kùuni ma Tatái nde'e ra yu'u. Yakan va koto jàña ndo ña jà'a ndo yi, ti kùunì nde'i ndo. ¹⁰Tu jàchi'in ndo ma tu'un ña kùunì ja'a ndo, töve ni jañai ña kùunì nde'i ndo, ti yu'u takua jàchi'in ma tu'un kà'an ma Tatái. Yakan va töve jàña ra ña kùuni ra nde'e ra yu'u.

¹¹Takan kà'in chi'in ndo, ikan na ku'vai ña sii ìyo nui ña na koo yi chi'in ndo. Ta takan na kindoo ndo ña nduva'a kuii sii kuuni ndo. ¹²Ma tu'un ña kùunì ja'a ndo, te'en kà'an yi: na

kuuni ndo nde'e ndo ma ta'an ndo, tava kùuni yu'u nde'i ndo. ¹³Ma ña ka'nuga ña jà'a yo kùu yi ña ku'va yo ma kuñu yo ña kuvi yo cha'a' ma ndian meru yo. ¹⁴Ndyo'o kùu ndo ndian merui, tuva jà'a ndo ma tiñu tächì nuu ndo. ¹⁵Tüva ni ka'in ña kùu ndo musui, ti ma ndian kùu musu, na töve chìto na nda ña kùu ma ña jà'a ma chito'o na. Kà'in chi'in ndo ña kùu ndo ma ndian amigui, vati chà'i ña koto kachin ndo tandi'i ma ña jāna'a ma Tatái nui. ¹⁶Ta na yöve ndyo'o kùu ndo ña kächin ndo yu'u, ti yu'u kùu ma ra kächin ndo, ta chā'i ma tiñu ndo ña na kùu ndo tatuin, ta jà'a ndo kua'a' ma tiñu va'a. Ta endee ni koo yi, ikan ndisaa ma ña ni ndakan ndo nuu ma Tatái chi'in sivi, ni ni'i ndo yi. ¹⁷Ña'a kùu ma tu'un ña tächì nuu ndo: na kuuni ndo nde'e ndo ma ta'an ndo.

**Ma ndian ìyo ñuñivi ya'a ga xàani na nde'e na
ma Jesuu, chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra**

¹⁸Tuva ma ñivi ìyo ñuñivi xaani na ndè'e na ndo, na koto ndo ña ji'na yu'u kùu ma ra kīcha'a na xàani na kua maa ndo. ¹⁹Vati tu ndyo'o kùu ndo takua kùu ma ñivi ìyo ñuñivi, nduva'a ni kuuni na nde'e na ndo, takua kùuni na nde'e na ma ñivi na. Va tava yu'u kächin ndo tañu ma ndian ìyo ñuñivi, cha'a' yakan kùu yi ña ya'a ga xaani na ndè'e na ndo, ti tüva kuu ndo takua kùu ma ndian ìyo ñuñivi. ²⁰Na kuku'uni ndo ma ña kà'in te'en chi'in ndo niku: “Nì'iin ma ndian kùu musu, töve ka'nuga na kua ma ra kùu chito'o na.” Tu yu'u chāndikun na ña ka'ni na niku, juuni takan ni ja'a na chi'in ndo ndia. Ta tu jächì'in na ma tu'un kà'in, juuni ni jachi'in na ma tu'un kà'an ndo ndia. ²¹Ndisaa ma ña kà'in i'ya ni ja'a na yi chi'in ndo cha'a' ña nàkoto ndo yu'u, ti töve nàkoto na ma ra tächì yu'u.

²²Tu yu'u töve nī kichi ka'in chi'in na ma tu'un i'ya, na töve kuati na niku. Va vitin na kúa ka'an na ña tüva kuati na. ²³Vati taku ma ndian xaani ndè'e yu'u, juuni xaani na ndè'e na ma Tatái ndia. ²⁴Tu yu'u töve nī ja'i ma tiñu ka'nu tañu na, ña nī'iin ñivi na kuu ja'a yi, nī'iin kuati na töve niku. Va cha ndè'e na ma ña va'a jā'i, ta juuni xàani na nde'e na yu'u, chi'in ma ra kùu Tatái ndia. ²⁵Takan kuu yi, ikan na chinu ma tu'un kà'an nuu ma tutu ley Ndioo ña kùmi na. Ta yakan te'en kà'an yi: “Xaani na ndè'e na yu'u cha'a' nī'iin nakuyi.”

²⁶Va ora ni kichi ma Tati Í Ndioo ña ni jandomani ndo, ña vèchi nuu ìyo ma Tatái jà'i, rakan kùu ra ña jàna'a ra ma ña ndaa, ta ora ni kichi ra ni katitu'un ra nuu ndo cha'i. ²⁷Ta nda ndyo'o, ni katitu'un ndo cha'i nuu ma ñivi, ti ndyo'o kùu ma ndian chàkunuu chi'in, nda ma ora kicha'i jà'i ma tiñu i'ya.

16 ¹Takan kà'in chi'in ndo, ikan na töve jaña ndo ña chìnuni ndo ma ña kà'in. ²Tajan ma ndian judú, ni jakunu na ndo ta'i'iin nuu ìyo ma veñu'u na. Ta ni chaa iin kivi ña nda ndian ni kuuni ña chà'ni na ndo, ndiakan ni kuuni na ña iin tiñu va'a kùu ma ña jà'a na kuenda Ndioo. ³Takan ni ja'a na, ti tak'àan nakoto na ma Tatái, ta ni yu'u ndia. ⁴Takan kà'in chi'in ndo vitin, ikan ma ora ni kuta'an ña ni kuu takan, na kuku'uni ndo ña cha kätitu'in nuu ndo cha'a' yi niku.

Tiñu jà'a ma ra kùu Tati Í Ndioo

¹Töve nī katitu'in ña'a chi'in ndo ora kīcha'a koi chi'in ndo ti endee chíyoi chi'in ndo.

⁵Va vitin chani ku'in nuu ìyo ma ra tāchi yu'u, ta ndyo'o nī'iin ndo töve chīkatu'un ndo nui ndanu kuà'in. ⁶Java tiaga kīcha'a nda'vi kùuni ndo ña kà'in takan chi'in ndo. ⁷Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ti va'a ga kùu yi kuenda ndo ña na ku'in, vati tu töve ku'in, na kùu kichi ma Tati Í ña ni jandomani ña kòo ra chi'in ndo. Ta tu ku'in nuu ìyo ma Tatái, tajan ni tachi ndioi ma Tati ni tindee ndo. ⁸Ta ora cha kīchaa ra ìyo ra chi'in ndo, tajan ni katitu'un kachin ra nuu ma ñivi ñuñivi nda yo kùu ndian jà'a kuati, ta nda yo kuà'an iti' ndaa nuu Ndioo, ta nda yo ni jakutuni ma Ndioo nuu. ⁹Takua ni ka'an ra nda yo jà'a kuati, cha'a' ña töve chìnuni na ma ña kà'in. ¹⁰Ta ni ka'an ra nda yo kuà'an iti' ndaa, ti yu'u ni ku'in nuu ìyo ma Tatái, ta ndyo'o tüva ni nde'e ndo yu'u. ¹¹Ta ni ka'an ra nda yo ni jakutuni Ndioo kuati jà'a na, ti cha tüva ndakutiñu ma kui'na chà'nda tiñu ma ñuñivi i'ya. Cha jā'a ra kua kuu kùtunini ra yi.

¹²Ìyo kua'a' ga ma ña kùuni ka'in chi'in ndo, va ma vitin, ndyo'o na kùu kundeni anima ndo tu taso'o ndo yi. ¹³Ta ora ni kīchaa ma Tati Í ndicha, maa ra kùu ra ña ni jana'a ra ma ña ndaa nuu ndo, ti töve ni ka'an ra chi'in ma tu'un ña jàndakuu maani yi; vati ma Tati Í ikan ni ka'an ra ma ña

kā'an Ndioo chi'in ra, ta ni ku'va ra ña koto na ma ña ni kuu.
¹⁴Ta juuni ni jaka'nu ma Tati Í Ndioo yu'u, vati ni ndaki'in ra
 ma tu'un kà'in, ta ni ku'va ra koto ndo. ¹⁵Tandi'i ña ìyo nuu
 ma ra kùu Tatái, ña'i kùu yi ndia. Cha'a' yakan kùu yi ña kà'in
 ña tandi'i ña ìyo nui, ma Tati Í, ni ndaki'in ra yi, ta ni ku'va
 ra yi koto ndo.

Ni jaña ma ñivi ña nda'vi kuuni na, ta sii ni kuuni na

¹⁶Tiania tiempu kùmani, ta tüva ni nde'e ndo yu'u, va
 tiaga iti' nuu ni nde'e ndiko ndo yu'u, ti ni ku'in nuu ìyo ma
 Tatái —kàti Jesuu.

¹⁷Takan kùu, tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, te'en
 kicha'a ndra chikatu'un ta'an ndra:

—¿Nayi kùuni ra ka'an ra ña kà'an ra takan? Kà'an ra
 chi'o ña tia tiempunia ni nde'o ra, ta tiaga iti' nuu, ni nde'e
 ndiko yo ra. Ta juuni kà'an ra ña cha'a' ña ni ku'un ra nuu
 ìyo ma Tatái ra kùu yi. ¹⁸¿Chito nayi kùuni ra ka'an ra ña, “tia
 tiempunia, ta tüva ni nde'o ra”? Töve kùtuninio nayi kùuni ra
 ka'an ra ña kà'an ra takan —kàti ma ndra jàkua'a chi'in ra.

¹⁹Tajan Jesuu chā'a ndio ra kuenda ña kùuni ndra
 ndakatu'un ndra nuu ra, yakan va te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Yu'u kà'in, ña tichi tia kivinia, tüva ni nde'e ndo yu'u,
 ta tia iti' nuu, ni nde'e ndiko ndo yu'u. ¿A tu'un ikan kùu ma
 ña chikatu'un ta'an ndo? ²⁰Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo
 ña, ndyo'o ni kuaku ndo, ta nda'vi ni kuuni ndo, va ma ñivi
 ñuñivi, sii ni kuuni na. Va vaji ndyo'o nda'vi ni kuuni ndo,
 ni sama ma kua kùuni ndo, ta ni kichi sii kuuni ndo. ²¹Ma
 ora kàku se'e iin ña'a, chà'nda yi tichian, ti cha keta ma ora
 ni kàku yi. Va ora cha yā'a kàku ndio yi, jàña ndioan ña
 nda'vi kuunian, ti chisian, ña jākakuan se'an ma ñuñivi i'ya.
²²Ndyo'o, juuni takan nda'vi kùuni ndo vitin, va yu'u ni nde'e
 ndikoi ndo, ta ma ora ikan nduva'a ni kichi sii kuuni ndo
 chi'in anima ndo. Ta ma ña sii ikan, nī'iin na na kuu namaa
 na yi nuu ndo. ²³Ma kivi ikan, nī'iin ndo na ndakatu'un ga
 ndo nī'iin nakuyi nui. Ndicha va'a ña kà'in chi'in ndo, ña
 tandi'i ma ña chikan ndo chi'in sivi nuu ma Tatái, ni ku'va ra
 yi nuu ndo. ²⁴Nda vitin nī'iin ndyo'o takā'an ndakan ndo nī'iin
 nakuyi chi'in sivi nuu ma Tatái. Na ndakan ndo yi, ta ni'ndo
 yi, ikan na kichi sii kuuni ndo.

**Jesucristu jàkanaa ra ma ndian kànita'an
chi'in ra nuu ñu'u ñuñivi i'ya**

²⁵Ma tu'un ña kà'in chi'in ndo i'ya, kà'in yi chi'in ku'va. Va ni keta iin kivi ña tüva ni ka'in yi chi'in ku'va chi'in ndo. Vati ni ka'an kachin ndioi cha'a' ma Tatái nuu ndo. ²⁶Ma kivi ikan ni ndakan ndo iin nakuyi nuu ma Tatái chi'in sivi. Va yu'u töve ni janini ma Tatái ña na ku'va ra ma ña chikan ndo nuu ra. ²⁷Vati ma Tatái kùuni ra nde'e ra ndo, cha'a' ña kùuni ndo nde'e ndo yu'u, ta cha'a' ña chìnuni ndo ña ra vàchi nuu ìyo Ndioo kùì ndia. ²⁸Kēi nuu ìyo ma Tatái, ta kīchai ma ñuñivi i'ya. Va vitin ni ndakoo ndikoi ma ñuñivi i'ya, ta ni ku'un ndikoi nuu ìyo ma Tatái —kàti Jesuu.

²⁹Tajan ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Vitin ndicha, va tüva kà'un yi chi'in ku'va, ti kà'an kachiun yi. ³⁰Vitin va cha chà'a ndi kuenda ña cha chitoun tandi'i nakuyi, ta töve chiniñu'un yo ndakatu'un nuun. Ta cha'a' yakan kùu yi ña cha chìnuni ndi ña ra vàchi nuu ìyo Ndioo kùun —kàti ndra chi'in Jesuu.

³¹Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¿A cha chìnuni ndo vitin? ³²Vitin va cha kēta ma ora, ta ndyo'o ni kuita kuati ndo, ta ni ndakoo ma'iin ndo yu'u. Va yöve ma'iini, kīndoo, ti ìyo ma Racha'nu Tatái chi'in. ³³Takan kà'in chi'in ndo, ikan na ni'i ndo naja kua koo vii ndo cha'a' ña ndò'iin ndo chi'in. Ma ñuñivi i'ya, ndyo'o ni nde'e ndo tundo'o jà'a ma ñivi, va yu'u kà'in chi'in ndo ña na jandotayi va'a ndo ndo, vati yu'u cha jàkanai ma ndian kànita'an chi'in ma ñuñivi i'ya.

Jesuu kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' ma ndra jàkua'a chi'in ra

17 ¹Takan kùu ta ora chīnu kà'an Jesuu takan, tajan kāni'i ra nuu ra iti' andivi, ta kīcha'a ndio ra kà'an ra te'en:

—Yo'o Tatá, cha kēta ma kivi. Ta vitin na jaka'nun yu'u ra kùu Se'un, ikan na jaka'nui ñun ndia. ²Vati nuu yu'u ra kùu Se'un, chā'un ña na ka'ndai tiñu nuu tandi'i ma ñivi ìyo ñuñivi, ta juuni chā'un ña na kuu ja'i ña koo ndito ma tandi'i ma ñivi chā'un nui endeeni. ³Ta ndisaa ma ndian nākoto ñun, yo'o ra uvanuu ña kùu Ndioo ndicha, chi'in

yu'u ra kùu Jesucristu ra tächìun, ni ni'i na nuu koo na endeeni chi'o.

⁴Endee jàka'nui ñun nda ni kùuni chàkunui ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, ti cha jächinui tandi'i ma tiñu ña chà'un nui ña na ja'i. ⁵Ta vitin yo'o Tatá, na jaka'nun yu'u, ta na ku'vaun ña na koo ndikoi chi'un ma andivi, takua chíyoi chi'un antea ña tūvi ma ñuñivi niku.

⁶Ma ndian chā'un nui, tañu ma ñivi ñuñivi, cha jāna'i nda ra kùun nuu na. Ta ndiakan, ti ndian ìyo kuendaun kùu na niku, va yo'o chā'un na nui, ta vitin jächì'in na ma tu'un. ⁷Ta juuni ma vitin cha chìto va'a na, ña tandi'i ma ña chā'un nui, maun kùu ma ra tächì yi nui ña na ja'i yi. ⁸Ta ma tu'un ña chā'un nui ña jàna'i nuu na, cha jächì'in na yi. Ta juuni cha chā'a na kuenda ña maun kùu ma ra tächì yu'u, ta vitin cha chìnuni na ña takan kùu yi.

⁹Yu'u chìkain ñamani nuun ña na kumiun na, va töve chìkain ñamani nuun cha'a' ma ndian töve chìnuni ìyo ma ñuñivi, vati yu'u chìkain ñamani nuun ña na kumiun ma ndian chā'un nui, ti ñivi maun kùu na. ¹⁰Tandi'i ma ña kùu ña'i, ña'un kùu yí, ta ma ña kùu ña'un, juuni ña'i kùu yi ndia. Ta ndiakan, jàna'a na nuu inga ñivi ña iin ra ya'a ka'nu kùu.

¹¹Vati yu'u, töva ni koi ma ñuñivi i'ya, va ma ndra jàkua'a chi'in, ni kindoo ndra koo ndra tiá ma ñuñivi i'ya, ta yu'u ni chai koi chi'un. Yo'o Tatá ra ya'a íí, na kumiun ndra chi'in ndatun, ikan na induku kuuni ndra chi'in ta'an ndra, takua induku kùunì chi'un. ¹²Ta ora chíyoi chi'in ma ndra chā'un nui ma ñuñivi i'ya, ya'a ga kumi kuendai ndra chi'in ndatu ma siviun, ta ñi'in ndra ni jaña ndra ma iti' kuà'in. Uvanuu ma ra jāña ma iti', kùu ma ra kà'an ma tutu Ndioo ña ni naa niku. Ta takan kùu yi.

¹³Vitin va cha kuà'an ndikoi ma nuu ìyouun. Kà'in ma tu'un i'ya ora juuni yanga ìyoi ma ñuñivi i'ya, ikan na kichi sii va'a kuuni na, takua sii kùunì. ¹⁴Yu'u jàna'i ma tu'un nuu ndra, ta cha'a' yakan kùu yi ña ma ñivi ñuñivi ya'aga xaani na ndè'e na ndra, ti töve kùu ndra takua kùu ma ñivi ñuñivi, indukuni takua kùu yu'u ndia. ¹⁵Töve chìkain nuun ña na tavani'un ndra ma ñuñivi i'ya, ti ma ña chìkain nuun, kùu yi ña na kumiun ndra nuu ma kui'na. ¹⁶Vati takua yu'u, yöve ra ñuñivi kùu, ni ndrakan yöve ndra ñuñivi kùu ndra ndia. ¹⁷Na ja'ífun

ndra kuendaun cha'a' ma ña ndaa. Ta ma ña ndaa kùu ma tu'un ña kà'un. ¹⁸Ma takua jā'un ña tāchiun yu'u tañu ma ñivi ñuñivi, juuni takan tāchi ndra tañu ma ñivi ñuñivi ndia. ¹⁹Ta cha'a' ndrakan kùu yi ña jā'íi juuni mai, ikan ndrakan, na ku'íi ndra jà'a ma tu'un ndaa.

²⁰'Va yöve uvaa cha'a' ndrakan ni kùu yi ña chikain ñamani nuun, vati juuni chikain ñamani nuun cha'a' ma ndian ni chinuni ma tu'in iti' nuu jà'a ndra. ²¹Ta juuni chikain ñamani nuun ña na ndo'iin na chi'in ta'an na, yo'o Tatá, takua ndō'iun chi'in, ta yu'u chi'un, ikan na koto kachin ma ndian ñyo ñuñivi i'ya, ña maun kùu ma ra tāchi yu'u. ²²Yu'u chā'i tandi'i ma ña ka'nui, ña chā'un nui, nuu na, ikan na ndo'iin na, ta kùu na iin ñivini chi'in ta'an na, indukuni ma takua kùun chi'in ña kùu na iin ñivini ndia. ²³Yu'u ñyoi chi'in na, ta yo'o chi'in, ikan na kuu ndicha na iin ñivini, ta takan ku'va ma ñivi ñuñivi kuenda, ña maun kùu ma ra tāchi yu'u. Vati juuni ya'a kùuniun nde'un na takua kùuniun nde'un yu'u.

²⁴'Yo'o Tatá, maun kùu ma ra chā'a na nui, ta kùun ña na koo na chi'in ma nuu ni ku'in koi, ikan na nde'e na ña ra ka'nu kùu jā'un, vati takani kùuniun nde'un yu'u ma antea ña jātuviaun ma ñuñivi niku. ²⁵Yo'o Tatá, ra ya'a ndaa, ma inga ndian ñyo ñuñivi i'ya, töve nàkoto na ñun, va yu'u nàkotoi ñun, ta juuni ñivi i'ya cha chito na ña maun kùu ma ra tāchi yu'u ndia. ²⁶Ta yu'u chà'i ña na nakoto na nda ra kùun, ta takan ni ja'i yi iti' nuu ndia, ikan indukuni tava kùuniun nde'un yu'u, ta takan kuuni na nde'e na ta'an na. Takani jā'i, ikan na kuu koi chi'in na endeeni —kàti Jesuu.

Nuu tiin ndra Jesuu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 ¹Takan kùu ta ora chinu kā'an Jesuu takan, tajan kēe ndio ra kuà'an ra chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra inga chiyo ma yuvi ña nàni Cedrón. Ta ora chāa ndra nuu tāchi yutun tata, ta ikan kī'vi ndra kuà'an ndra chi'in ra. ²Ta nda ma Juda, ra xikoña'a cha'a' Jesuu, juuni nàkoto ra ma ikan ndia, ti kua'a' cha'a' cha kūti'vi Jesuu ikan chi'in ma ndra jàkua'a chi'in ra. ³Ta takan kùu yi ña chāa ma Juda chi'in kua'a' va'a jandaru, ta uvi unì ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, ña tāchi ma ndra kuxini nuu sutu, chi'in ma ndra

fariseu. Tandii'ndrakan nda'a ndra ñu'ú nda'a', chi'in machiti, ta nduva. ⁴Va takua Jesuu cha chito ra tandii' ma ña ni ta'an ra, yakan va keta ra, ta te'en chikatu'un ra nuu ndra:

—¿Yo nanduku ndo? —kati ra.

⁵Ta ndrakan te'en naka'an ndra chi'in ra:

—Nanduku ndi Jesuu ra ñuu Nazaret —kati ndra.

Ta Jesuu te'en naka'an ra:

—Yu'u kùì —kati ra.

Ta ma Juda ra xikoña'a cha'a' Jesuu juuni ndaa ra ma ikan chi'in ndra ndia. ⁶Ta ora naka'an Jesuu ña; “Yu'u kùì”, ta chikachata ndra iti' chata, ta ndūva ndra nuu ñu'u'. ⁷Tajan Jesuu te'en chikatu'un tuku ra nuu ndra:

—¿Yo nanduku ndo? —kati ra.

Ta ndrakan te'en naka'an ndra:

—Nanduku ndi Jesuu ra ñuu Nazaret —kati ndra.

⁸Tajan Jesuu te'en naka'an ra:

—Cha kā'in chi'in ndo, ña yu'u kùì. Tu yu'u kùu ma ra nanduku ndo, na jaña ndo ma ndra jākua'a chi'in, ta tiin ndo yu'u —kati Jesuu.

⁹Takan kūu yi, ikan na chinu ma tu'un kā'an Jesuu ña te'en kà'an: “Ma ndian chā'a ma Tatái nui, töve nī kenaa nī'iin na.” ¹⁰Tajan ma Simón Petu', ti ndà'a ra iin machiti, ta tāva ra yi ma tichi vena ra, ta chā'nda ra iin chiyo so'o ma ra nani Malco, ma chiyo kua'a ra. Ta ra'ya ti ra kùu musu ma ra kuxini nuu sutu kùu ra. ¹¹Tajan Jesuu te'en naka'an ra chi'in ma Petu':

—Na ti'i va'un ma machitiun ma tichi venaun. Vati tu Tatái chā'a ra ña na nde'i tundo'o, ¿a töve iyo tu'vai ña nde'i tundo'o i'ya?, kùuni ndo —kati Jesuu.

Jesuu chàa ra nuu ma ra kuxini nuu ma ndra sutu

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹²Tajan ma ndra jandaru, chi'in ma ra kuxini nuu ndra, ta chi'in ma ndra kùu jandaru ma ndian judú, tiin ndra Jesuu, ta chū'ni ndra nda'a' ra. ¹³Ta chāndaka ji'na ndra ra nuu ma ra nani Anás, raka'nu ma ra nani Caifás. Ma kuiya ikan, Caifás kùu ra ma ra kuxini nuu sutu. ¹⁴Ta juuni ma Caifás i'ya, kùu ra ña kātitu'un nuu ma ndian judú, ña va'aga ña na kuvi iin ra'iini cha'a' ma ñuu na, kati ra.

Petu' kà'an ra ña töve nàkoto ra Jesuu
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵Ma ra nàni Simón Petu', tándikun ra kuà'an ra chata Jesuu, chi'in inga, ra takani nàkoto ma ra kuxini nuu sutu ra, kī'vi ra chi'in Jesuu, ma nuke'e ve'e ma ra kuxini nuu sutu, ¹⁶va ma Petu', kīndoo ra ma chata kora. Cha'a' yakan kùu yi ña kēe ma ra nàkoto ma ra kuxini nuu sutu. Ta chāka'an ra chi'in ma ña kùmi ma yu'u kora, ña na ku'va ña kī'vi ma Petu', kàti ra. Ta jāya'a ña ra iti' tichi. ¹⁷Tajan ma ña kùmi ma yu'u kora, te'en kīcha'a chīkatu'an nuu Petu':

—¿A yöve iin ra chàkunuu chi'in ra tiin ndra ikan kùun?
—kàtian chi'in ra.

Ta Petu' te'en nāka'an ra:
—Yöve yu'u kùu —kàti ra.

¹⁸Va takua ya'a ga vichin jà'a yi, yakan va ma ndra kùu musu, chi'in ma ndra jandaru, jāta'an ndra ñu'ú, ta tūmi ndra yi, ti ya'a vichin jà'a yi. Ta nda ma Petu', juuni ndaa ra tūmi ra yi chi'in ndra ndia.

Ma ra kuxini nuu sutu chīkatu'un ra nuu Jesuu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹Takan kūu tajan ma ra kuxini nuu sutu, chīkatu'un ra nuu Jesuu, nda ndra kùu ma ndra chàkunuu chi'in ra, ta nda va kùu ma ña jàna'a ra. ²⁰Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yu'u chàkunui jàna'i ma nuu tuvi ñivi, ta juuni jàna'i nuu ma ndian judíu ma tichi veñu'u kuati na, ta ma tichi veñu'u ka'nu na nuu kùti'vi ndisaa na ndia. Yakan va, yu'u töve chàta'anī jana'a xe'i nuu ma ñivi. ²¹¿Ta chīto naja chīkatu'un nui? Na ndakatu'un nuu ma ndian chīni ma ña jāna'i, ta ndiakan na katitu'un na nuun ma ña jāna'i nuu na —kàti Jesuu.

²²Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta iin ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u, kāni ra nuu ra, ta te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Ta naja kà'un takan chi'in ma ra kuxini nuu sutu?
—kàti ra.

²³Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Tu yu'u kā'in iin tu'un ña töve va'a, na ka'un nui nda cha'a' kùu yi. Va tu ma ña kā'in, ña va'a kùu yi, ɔnda cha'a' kāniun yu'u tuva takan? —kàti Jesuu.

²⁴Tajan ma ra nàni Anás tãchi ra, ña na ku'ni ndra Jesuu, ta tãchi ndio ra ra kuà'an ra nuu ma ra kuxini nuu sutu ña nàni Caifás.

Inga cha'a' kà'an Petu' ña töve nàkoto ra Jesuu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵Takan kùu ta tava ma Petu' juuni ndaa ra tùmì ra ñu'ú ma ikan, yakan va te'en kicha'a ndiko ndra chikatu'un ndra nuu ra:

—ɔA yöve yo'o, kùu ma ra chàkunuu chi'in Jesuu? —kàti ra chi'in ra.

Ta ma Petu' te'en nàka'an ra:

—Yöve yu'u kùu —kàti ra.

²⁶Tajan iin ma ndra jà'a tiñu nuu ma ra kuxini nuu sutu, ra nàkoto ma ra chā'nda ma Petu' so'o, te'en kicha'a ra chikatu'un ra nuu ra:

—ɔA yöve yo'o kùu ma ra ndē'i chi'in ra ma nuu kàa yutun tata? —kàti ra chi'in Petu'.

²⁷Ta ma Petu' nàka'an ndiko ra ña töve nàkoto ra ra, ta ma ora ikani nānda'yu ma lo'o.

Jesuu chàa ra nuu Pilatu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

²⁸Takan kùu tajan kēe ndio ndra chi'in Jesuu ma ve'e Caifás, ta chāndaka ndra ra ma vetiñu nuu tà'nda tiñu. Va takua ma ora cha kùndichin kùu yi, yakan va ma ndra judú, nī kuuni ndra ki'vi ndra tichi ma vetiñu, koto ndokini ndra, ta na kùu kuxini ndra ma ora iyo ma viko Pakua, kùuni ndra. ²⁹Tajan Pilatu kēe ra ma tichi vetiñu, ta te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—ɔNda cha'a' kùu yi ña tìsokuati ndo ra'ya? —kàti Pilatu.

³⁰Ta ndrakan te'en nàka'an ndra chi'in ra:

—Töve na ja'a ndi ña kichi ndaka ndi ra nuun, tu yöve ra jà'a kuati kùu ra —kàti ndra.

³¹Tajan Pilatu te'en nàka'an ra chi'in ndra:

—Na kundaka ndo ra ku'un ndo, ta na jakutuni ndo ma kuati ra, takua kà'an ma tutu ley maa ndo —kàti Pilatu.

Tajan ma ndra judú te'en nāka'an ndra chi'in ra:
—Va taku ndyu'u ndian judú, ni'iin ñivi na kúu ka'ni ndi na —kàti ndra.

³²Takan kúu yi ña jāchinu Jesuu ma ña kā'an ra, cha'a' ma naja kua ìyo yi ña kuvi ra.

³³Takan kúu tajan Pilatu kī'vi ndiko ra ma tichi vetiñu nuu chà'nda ra tiñu, ta kāna ndio ra ma Jesuu, ta te'en kīcha'a ra chīkatu'un ra nuu ra:

—¿A yo'o kùu ma rey ra chà'nda tiñu nuu ma ñivi judú?
—kàti Pilatu.

³⁴Ta Jesuu te'en kīcha'a chīkatu'un ra nuu Pilatu:
—¿A ña chānini maun kùu ma ña chīkatu'un nui, a kà'an na takan cha'i nuun, yakan va chīkatu'un yi nui? —kàti Jesuu.

³⁵Ta ma Pilatu te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:
—¿A chāniniun ña ra judú kùu, yakan va kà'un takan? Ma ndian ñuun, chi'in ma ndra kuxini nuu sutu, ndrakan kùu ma ndra kīchi ndaka ñuun nui. ¿Nayi jā'un? —kàti Pilatu.

³⁶Ta Jesuu te'en nāka'an ra:
—Ma nuu ni koi, yöve ma ñuñivi i'ya kùu yi. Ti tu ma nuu ni koi kùu yi ma ñuñivi i'ya, ni kanita'an ma ndra chàkunuu chi'in cha'i, chi'in ma ndian judú, ta na kù'va ndra yu'u nuu na. Va ma nuu ni ka'ndai tiñu yöve ma ñuñivi i'ya kùu yi —kàti Jesuu.

³⁷Tajan ma Pilatu te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:
—¿A yo'o kùu ma rey tuva takan? —kàti Pilatu. Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:
—Ndicha ña kùu rey, ma takua kà'un. Vati yu'u kākui ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya kuenda ña katitu'in ma tu'un ndaa. Ta tandi'i ma ndian jāchi'in ma tu'un ndaa i'ya, juuni tàso'o na ma ña kà'in —kàti Jesuu.

³⁸Tajan Pilatu te'en chīkatu'un ra nuu ra:
—¿Ta nayi kùu ma ña ndaa? —kàti Pilatu.

Nuu ni ka'ni na Jesuu

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Ta ora cha ya'a ña chīkatu'un Pilatu nuu Jesuu, ta kēe ndiko ra ma nuu chà'nda ra tiñu, ta te'en chāka'an ndiko ra nuu ma ndian judú:

—Yu'u töve nàta'in nì'iin kuati ra'ya. ³⁹Va tava ndyo'o, cha iin chìkan ndo nàni kuiya ña na jañai iin ra indii vekaa, ma ora iyo ma viko Pakua. Yakan va, ¿a kùuni ndo ña na jañai ma rey ma ndian judú? —kàti Pilatu chi'in na.

⁴⁰Tajan tandi'i ndio ma ndian judú, te'en kīcha'a ndiko na kanachaa ni'i na:

—¡Na küuni ndi ña jañaun rakan! ¡Na jañaun ma Barrabás! —kàti na.

Ta ma Barrabás, ti iin ra su'u kùu ra.

19 ¹Takan kùu tajan tāchi ndio Pilatu ma ndra jandaru ra, ña na tiin ndra Jesuu, ta kani ndra ra. ²Tajan ma ndra jandaru jāva'a ndra iin korona iñu, ta jündii ndra yi xini Jesuu, ta jāku'un ndra iin ja'ma color ndaa ra. ³Tajan chājayatin ndio ndra ndra nuu ndaa Jesuu, ta te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—¡Na koo endeeni ma rey chà'nda tiñu nuu ma ndian judú! —kàti ndra.

Ta kani ndra ma nuu ra.

⁴Tajan ma Pilatu kēe ndiko ra ma nuu chà'nda ra tiñu, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na nde'e ndo, ña töve nī nata'in nī'iin ma kuati ra, yakan va tāvai ra nuu ndo, ikan na ku'va ndo kuenda —kàti Pilatu.

⁵Tajan kēta ndio Jesuu, ña jündii xini ra ma korona iñu, ta ñù'u ra iin ja'ma color ndaa. Ta Pilatu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡I'ya ndaa ra! —kàti Pilatu.

⁶Ta ora nde'e ma ndra kuxini nuu sutu ra, chi'in ma ndra jandaru ña kùmi ma veñu'u ra, ta te'en kīcha'a ndra kànachaa ni'i ndra:

¡Na kuvi ra nuu kruu! ¡Na kuvi ra nuu kruu! —kàti ndra.

Ta Pilatu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Va'ani, na kundaka ndo ra, ta ka'ni maa ndo ra nuu kruu, ti yu'u töve nī nata'in nī'iin kuati ra —kàti Pilatu.

⁷Va ma ndian judú te'en nāka'an na chi'in ra:

—Ndyu'u, iyo iin tutu ley nuu ndi, ña kà'an yi, ña iyo yi ña kuvi ra cha'a' ña jàndaku ra ra Se'e Ndioo.

⁸Ta ora chīni Pilatu ña kā'an ma ndra judú takan, ta tiaga yū'vi ra. ⁹Tajan chāka ndiko ra ma Jesuu ma tichi vetiñu nuu chà'nda ra tiñu, ta te'en chīkatu'un ra nuu Jesuu:

—¿Ta yo'o ndanu kichiun? —kàti Pilatu.

Va Jesuu töve nī ka'an ra nī'in yu'u ra chi'in Pilatu.

¹⁰Tajan Pilatu te'en nāka'an ra chi'in Jesuu:

—¿Ta naja töve kà'un yu'i? ¿A töve chitoun ña cha'a' ma tiñu ndisoi, kùu tachì ñun ña na ka'ni na ñun nuu kruu, ta juuni kùu ka'in ña na jaña na ñun ndia? —kàti Pilatu.

¹¹Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na kùu jakutuniun nī'in nakuyi chi'in cha'a' ma tiñu ndisoun, tu yöve ma Ndioo ra ìyo nuu sukun, kùu ma ra chà'a yi nuun. Ta cha'a' yakan kùu yi ña ka'nuga kuati ma ndra chāndaka yu'u nuun, kua maun —kàti Jesuu.

¹²Takan kùu ta nda ma ora ikan, kīcha'a Pilatu, nānduku ra naja kua jà'a ra, ta jaña ra Jesuu, va ma ndian judíu, te'en kānachaa ni'i ndiko ndra nuu ra:

—¿Tu jàñaun ra, na yöve amigun kùu ma rey chà'nda tiñu ñuu Roma tuva takan, ti nda ndra nikuuni ña jāndaku ndra ndra ña kùu ndra rey, nduva'a xaani ma rey ikan ndè'e ra ndra! —kàti ndra chi'in Pilatu.

¹³Ta ora chīni ma Pilatu ña kā'an ndra takan, tajan tāchi ndio ra ma ndra jandaru ña na tava ndra Jesuu ma nuke'e, tajan chākunandī ndio ra ma tayu nuu jāndondaa ra kuati, ña chi'in tu'un hebreu nāni yi, Gabata, ta ma tu'un i'ya kùuni yi ka'an yi, Nuu Tà'nda Tiñu. ¹⁴Ta iin kivi antea ña kuta'an ma viko Pakua, ìyo yi a kachuvi ndaa najaka. Tajan Pilatu te'en nāka'an ra chi'in ma ndra judíu:

—¿I'ya ndaa ma ra kùu rey ndo! —kàti Pilatu chi'in ndra.

¹⁵Va ma ndra judíu te'en kānachaa ni'i ndra:

—¿Na kuvi ra! ¿Na kuvi ra! ¿Na takaun ra nuu kruu!

—kàti ndra.

Ta Pilatu te'en chīkatu'un ra nuu ndra:

—¿A ìyo yi ña ka'nī ma ra kùu rey ndo nuu kruu ña kà'an ndo takan? —kàti Pilatu.

Va ma ndra kùxini nuu sutu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

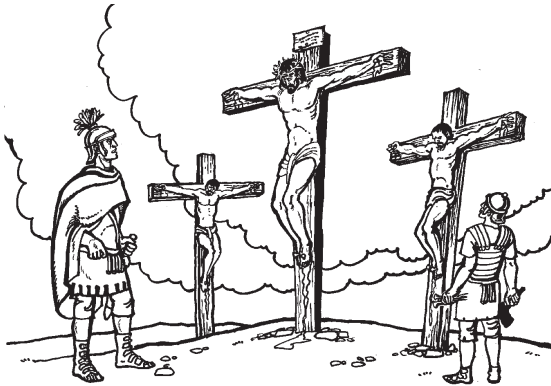
—¿Uvanuu ni rey ndyu'u ìyo, ta rakan kùu ra ma ra chà'nda tiñu ma ñuu Roma! —kàti ma ndra kùxini nuu sutu.

¹⁶Ta takan kùu yi ña jāya'a ndio Pilatu, ma Jesuu nda'a' ndra, ña na takaa ndra ra nuu kruu, ta ndāka ndio ndra ra kuà'an ra.

Nuu chùtakaa Jesuu nuu kruu, ta chì'í ra

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷Tajan ndiso ndio Jesuu ma kruu, kēe ra kuà'an ra chi'in ndra, ma nuu kà'an na ña nàni Yuku Iki Xini Ndian Chì'í. Ta chi'in tu'un hebreu nàni yi, Gólgota. ¹⁸Ikan tākaa ndra ma Jesuu nuu kruu, chi'in inga uvi ndra, iin ndra te'en tikan xiin ra, ta maa ra, va kìndoo ma'ñu. ¹⁹Tajan Pilatu tãa ra iin tu'un ma nuu vitu, ta tãchi ra ña na kutatuu ma jandaru yi xini kruu ma Jesuu, ta ma tu'un ikan te'en kà'an yi: “Ra'ya kùu Jesuu ra ñuu Nazaret, ta rey, ra chà'nda tiñu nuu ma ndian judú”, kàti yi. ²⁰Kua'a' ma ndian judú jākua'a na ma tu'un ikan, ti ma kruu nuu tākaa ma Jesuu kìndoo yi iti' yu'u ñuu, ta ma tu'un ikan ndiso yi chi'in tu'un hebreu, latinu ta griegu. ²¹Yakan va ma ndra kuxini nuu sutu, ña iyo kuenda ma ndian judú, te'en nāka'an ndra chi'in Pilatu:

Nuu chùtakaa Jesuu nuu kruu, ta chì'í ra (19:17)

—Töve va'a jā'un ña taun: “Rey ra chà'nda tiñu nuu ndian judú.” Va'a ga ña na taun: “Ra'ya kùu ma ra kà'an ña kùu ra rey ra chà'nda tiñu nuu ma ndian judú.” Takan taun —kàti ndra chi'in ra.

²²Ta ma Pilatu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ma ña cha tãi, tüva ni samai yi —kàti ra.

²³Ta ora cha yā'a ña tākaa ma ndra jandaru ma Jesuu nuu kruu, ta ndāki'in ndra ma ja'ma ra, ta jāchaa ndra yi nuu

kumi grupu, iin yi kuenda ii'iin ndra. Ta juuni ndāki'in ndra ma ja'ma isukun Jesuu, va takua töve nuu ñūta'an yi, ti iin kuuni yi yakan va ni kuu nakaa yi. ²⁴Tajan te'en kīcha'a ma ndra jandaru nātu'un ta'an ndra:

—Na jänakaa yo yi, va'a ga ña na kusiki yo yuu kuati, ta nda yo jakanaa, ta rakan ndāki'in yi —kāti ndra.

Takan kūu yi, ikan na jachinu ma tutu Ndioo nuu kà'an yi te'en:

Juuni maa ni ndra kùu ndra ña nāta'vi ndra ma ja'mai, ta chāsiki ndra yuu kuati nde'o yo jakanaa ma ja'ma isukuin.

Takan jā'a ma ndra jandaru.

²⁵Yatini xiin ma kruu nuu tàkaa Jesuu, ikan ndaa ma ma'á ra, chi'in ña ta'an ña, ta Ndiya ñasi'i ra nàni Cleofas, chi'in ma Ndiya Magdalena. ²⁶Ta ora ndē'e ndio Jesuu ma ma'á ra, chi'in iin ra chàkunuu chi'in ra, ña ya'a kùuni ra nde'e ra, ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ma'á ra:

—Yo'o ma'á, chiña ndaa ma ra ni kuu se'un —kāti ra chi'in ña.

²⁷Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ma ra chàkunuu chi'in ra:

—Chiña ndaa ma ña kuu ma'un —kāti ra chi'in ma ra ndaa chi'in ma'á ra. Ta nda ma ora ikan, ndāki'in ra ña, ña kùu ma'á ra ña. Ta kuà'an ña chi'in ra ma ve'e ra.

Nuu chī'í Jesuu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸Takan kūu va tava cha chīto Jesuu ña chīnu ma tiñu vāchi ra, yakan va ora yā'a ña kūu takan, ta te'en nāka'an ra, ikan na chinu ña kà'an ma tutu Ndioo:

—Ya'a natii takuui —kāti ra.

²⁹Ta takua ma ikan ndaa iin kasitu ña chitu yi chi'in ma vinu iya, tajan nānduku ndra iin ña xa'ma, ta jākuti ndra yi chi'in ma vinu ikan, ta chū'ni ndra yi punta ma iin yutun kani ña nàni hisopo, ta jāyatīn ndra yi yu'u Jesuu. ³⁰Ta ora cha yā'a chī'i Jesuu ma vinu uva iya, ta te'en nāka'an ndio ra:

—Cha chīnu ndisaa ma ña kà'an nuu tutu Ndioo vitin —kāti ra.

Ta ora chīnu kà'an ndio ra takan, tajan chūtakandee ndio ma xini ra, ta chī'í ra.

Iin ra jandaru kùchi ra kaa xaan iin chiyo xiin ma Jesuu

³¹Iin kivi antea ña kùta'an ma viko Pakua, kùu yi ma takan. Yakan va ma ndian judíu töve kùuni na ña kindoo ma kuñu ma ndian ndií nuu kruu ma kivi ña nindee na, ti ma kivi ikan, iin kivi ya'a ka'nu kùu yi kuenda na. Tajan ndiakan chíkan na ñamani nuu Pilatu ña na tachi ra iin ma ndra jandaru ra, ña kuka'nu ndra si'in ma ndra ka'in nuu kruu, ta jànuu ndra ma ñunda'yu ndra. ³²Tajan ma jandaru, chā'an ndra, ta chā'nu ndra si'in ma ra nunuu, ta ikan jan chāka'nu ndra si'in inga ma ra tàkaa xiin Jesuu. ³³Va ora cha jāyatin ma ndra jandaru ndra nuu tàkaa Jesuu, ta ndē'e ndra ña cha chí'í ra. Yakan va tüva nī kuuni ndra ka'nu ndra ma si'in ra. ³⁴Va iin ma ra jandaru kùchi ra ma kaa xaan nda'a' ra iin chiyo xiin ma Jesuu, ta ma ora ikani kēe kua'a' níí ra chí'in takuii. ³⁵Ma ra nātu'un ma tu'un i'ya, kùu ma ra ndē'e ma ña kùu, ta ña ndicha kùu ma ña kà'an ra. Ta tu ndicha ña takan kùu yi, na chinuni ndo yi ndia. ³⁶Takan kùu yi, ikan na chinu ma tu'un ña te'en kà'an nuu ma tutu Ndioo: “Töve ni ta'nu nī'iin iki ra”, kàti yi. ³⁷Ta iyo inga tuku nuu ma tutu Ndioo ña kà'an yi te'en: “Ni nde'e na ma ra kùchi na kaa xiin”, kàti yi.

Nuu kùchi Jesuu

(Mt. 27:47-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸Takan kùu ta ora yā'a ndisaa ma ña'a, tajan ma ra ñuu Arimatea ña nàni Kusé, ra chìnuni tu'un Jesuu, va chìto maani ra yi, jà'a ña ndasii ra nde'e ra ma ndian judíu. Rakan chíkan ra ñamani nuu Pilatu ña na ku'va ra ñunda'yu ma Jesuu nuu ra. Ta ma Pilatu chā'a ra ña na kuki'in ra yi. Yakan va ma Kusé kēe ra kuàki'in ra ma ñunda'yu Jesuu, ta ndiso ra yi kuà'an ra. ³⁹Ta juuni chāa ma ra nàni Nicodemo, ra chā'an chāka'an chí'in Jesuu ma chanikuaa niku, ña nda'a ra iin oko uchi kilu ma yukú ya'a xiko cha'an ña cha jàkanuu ra. Ta yuku ikan nàni vu mirra chí'in áloes. ⁴⁰Takan kùu ña ma Kusé chí'in Nicodemo, kí'in ndio ndra ma ñunda'yu Jesuu, ta kāva ndra yi chí'in ma ja'ma kuichin ña jākuti ndra ma yukú xiko ña cha jàkanuu, ma takua iyo ma costumbre ma ndian judíu, ma ora kùchi na ma ndian chí'í. ⁴¹Ta yatini ma nuu chí'í ma Jesuu nuu kruu, iyo iin kora nuu kàa kua'a' yutun chà'a chiti

kacho, ta ma ikan ti ìyo iin nuu ñaña ña já kùva'a, nuu takä'an kuchi na ñ'iin ñivi. ⁴²Ikan kùchi ndra ma ñunda'yu Jesuu, vati ma nuu ñaña ikan, yatin tiaga kìndoo yi, ta cha ni keta ma kivi nndee ma ndian judíu ndia.

Nuu nàtaku ndiko Jesuu

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 ¹Ma kivi nunuu nuu kìcha'a ma jamana, ma Ndiya Magdalena, na'a va'a kēe ña chānde'an nuu ñaña ma Jesuu ma ora juuni naa ga. Ta ikan ndē'an ña tüva ndàsi ma yuu ka'nu yu'u ma yavi nuu ìyo ma nuu ñaña. ²Tajan endee chīnu ña kuà'an ña nuu ndaa ma Simón Petu', chi'in inga ma ra jàkua'a chi'in Jesuu, ra ya'a ga kùuni ra nde'e ra, ta te'en nāka'an ña chi'in ndra:

—Cha ndāki'in na ma ñunda'yu ma Racha'nu Jesuu ma nuu ñaña nuu kùchi ra, ta töve ch̀to ndi ndanu chāndaka na yi —kàti ña chi'in ndra.

³Tajan ma Petu' chi'in inga ma ra jàkua'a chi'in Jesuu, kēe ndra kuànde'e ndra ma nuu ñaña ma Jesuu. ⁴Ta ninduvi ndra induku va'a kēe ndra kàcha'an ndra, uvaa ña ma inga ra ñi' ga chīnu ra, yakan va ji'naga ra chāa ma nuu ñaña kua ma Petu'. ⁵Tajan ndē'e nuu ra ma tichi yavi nuu kùchi ma Jesuu, ta ikan ndē'e ra ma ja'ma kuichin ña kāva ma Jesuu, va töve ñi kuuni ra ki'vi ra tichi yi. ⁶Ta nunuuni tajan chāa ndio ma Simón Petu', ta ki'vi ra ma nuu kùchi ma Jesuu, ta juuni ndē'e ra ña kàndoyo ma ja'ma kuichin ña kāva ma Jesuu ma ikan ndia. ⁷Ta juuni ndē'e ra ña kàndoyo ma ja'ma ña kāva xini ra, va töve iin kandoyoni yi chi'in ma ja'ma ña kāva ma Jesuu, vati kàndoyo locho siin yi. ⁸Tajan inga ma ra chàkunuu chi'in Jesuu, ra chāa ma nunuu, ki'vi ndio ra tichi yi, ta ikan ndē'e ra ma ña kūu, ta chīnuni ra. ⁹Takan jà'a ndra ti takä'an kutunini ndra ña kà'an ma tutu Ndioo, ña Jesuu ìyo yi ña nataku ra tañu ma ndian ndíí. ¹⁰Takan kūu tajan ninduvi ma ndra chàkunuu chi'in Jesuu kuànu'u ndiko ndra ma nuu ìyo ve'e.

Jesuu kèta ra nuu Ndiya Magdalena

(Mr. 16:9-11)

¹¹Va ma Ndiya kìndoan iti' chata ma nuu ñaña, ña chàkuan ma xiin yi. Ta ma ora chàkuan ndaa ña, ta chütaka ndee ña,

ta ndē'e ni'ni' ña tichi ma yavi nuu ñaña. ¹²Ta ikan ndē'an uvi ta'an ma tati ña jàtiñu kuenda Ndioo, ña ñù'u yi ja'ma kuichin, nàndi yi ma nuu chündii ma ñunda'yu Jesuu: iin yi nàndi ma iti' chiyo xini ra, ta inga yi nàndi ma iti' chiyo cha'a ra. ¹³Takan kūu, tajan ma tati ikan, te'en kīcha'a yi chīkatu'un yi nuu ma Ndiya:

—Yo'o ñacha'nu, ¿ta naja chàkūn? —kàti yi chi'an.

Ta ma Ndiya te'en nāka'an ña:

—Chàkui ti ma Racha'nu chito'i, töve chītoi ndanu chāndaka na ra —kàti ña.

¹⁴Ta ora chīnu kā'an ña takan, ta chīkokanian ndē'an inga iti', ta ikan ndē'an ma Jesuu, va töve nī cha'a' ña kuenda ña Jesuu kùu ra. ¹⁵Tajan ma Jesuu te'en kīcha'a ra chīkatu'un ra nuan:

—Yo'o ma'á, ¿ta naja chàkūn?, ¿Ta yo nàndukūn? —kàti ra chi'an.

Va takua yakan chānini ña, ña ra jàkuenda ma nuu kàa yutun ikan kùu ra, yakan va te'en nāka'an ña chi'in ra:

—Yo'o racha'nu, tu yo'o ndāki'in ma kuñu Jesuu, na katitu'un nui ndanu chāndakaun yi, ta kuki'in yi —kàtian.

¹⁶Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—¡Ndiya! —kàti ra chi'an.

Ta ora nākotoan ña tati Jesuu kùu yi, ta cha jāyatian ña nuu ra, ta te'en nāka'an ña chi'in ra:

—¡Raboni! —ña kùuni yi ka'an yi Matru chi'in tu'un hebreu.

¹⁷Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'an:

—¡Na jañaun yu'u! Vati juuni takā'an kundai nuu ìyo ma Tatái. Va kùuni ña na kukatitu'un nuu ma ndian chīnuni tu'in, ña yu'u, ni kundai nuu ìyo ma ra kùu Tatái, ta ma Ndioi, ra juuni kùu Tatá ndo, ta Ndioo ndo ndia —kàti Jesuu.

¹⁸Tajan ma Ndiya Magdalena kēe ndioan kuàkatitu'an nuu ma ndian chīnuni tu'un ra, ña ndē'an ma Jesuu. Ta juuni kātitu'an nuu na ma tu'un ña kāti ra nuan ndia.

Jesuu kèta ra nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹Ta ora chanikuaa, ma kivi nunuu nuu kīcha'a ma jamana; juuni ma kivi ikan, ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu kūti'vi ndra

iin tichi ve'e, ta chāsi kutu ndra yi cha'a' ña ndasii ndra ma ndian judíu. Ma ora ikan chāa Jesuu ma nuu ka'iin ma ndra jàkua'a chi'in ra, ta chākundaa ra ma'ñu ndra, ta te'en kāña'a ra chi'in ndra:

—¡Na vii koo ndo! —kàti ra.

²⁰Ta ora chīnu kā'an ra takan, tajan jāna'a ra ma nda'a' ra nuu ndra, chi'in ma xiin ra. Ta nduva'a chisii ndra ña ndē'e ndiko ndra ma Racha'nu. ²¹Tajan Jesuu te'en nāka'an ndiko ra chi'in ndra:

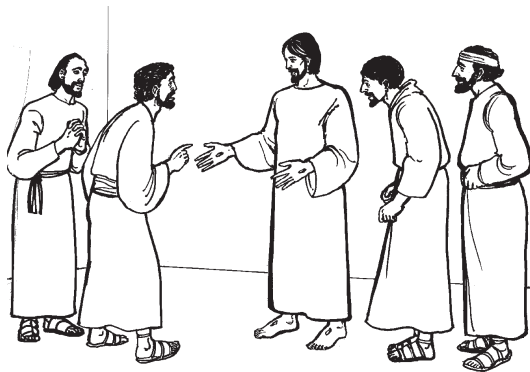
—¡Na vii koo ndo! Vati takua jā'a ma ra kùu Tatái ña tāva ra tiñu nui, juuni takani tàvai tiñu nuu ndo, ikan na jana'a ndo takua jāna'i nuu ndo.

²²Ta ora chīnu kā'an Jesuu takan, ta tīvi ndio ra tati chata ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na koo ma Tati Í Ndioo chi'in ndo. ²³Nda ndyo'o jàka'nuni ndo kuati jà'a ma ñivi, ni jaka'nuni Ndioo ma kuati na ndia. Ta ma ndian töve ni jaka'nuni ndo ma kuati, nda ma Racha'nu Ndioo, töve ni jaka'nuni ra ma kuati na ndia —kàti Jesuu.

Ma ra nàni Tomá, ndè'e ra ma Racha'nu ña cha nātaku ra

²⁴Ma ra nàni Tomá, kùu ra iin ma ra indii tañu ma ndi uchi uvi ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, ra juuni kà'an na ña nàni Tili'ma. Rakan töve ìyo ra chi'in ndra ma ora kēta Jesuu nuu ka'iin ndra. ²⁵Takan kùu tajan inga ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

Nuu jāna'a Jesuu ra nuu Tomá (20:24)

—¡Cha ndē'e ndi ma Racha'nu! —kàti ndra.

Va ma Tomá te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Tu töve jàna'a ji'na ra ma nuu tākue'e nda'a' ra jā'a ma nduyu kàa, ta töve ku'va ra ña ti'j xini nda'i yi, chi'in ma nuu tākue'e xiin ra, töve ni chinunij ña cha nātaku ndiko ra —kàti ma Tomá.

²⁶Ta ora yā'a una kivi, tajan kūti'vi ndiko ma ndra jākua'a chi'in Jesuu iin tichi ve'e. Ta ma ora ikan, va ndaa ndio ma Tomá, chi'in ndra. Ta vaji ndisaa ma yuve'e ndasi yi, va Jesuu kī'vi ra ma nuu ka'iin ndra, ta chūndaa ra ma'ñu ndra, ta te'en kāña'a ra chi'in ndra:

—¡Na vii koo ndo! —kàti Jesuu.

²⁷Ta ikan jan te'en nāka'an ndio ra chi'in ma Tomá:

—Na ti'un xini nda'un ma nuu takue'e nda'i i'ya, ta nde'un yi, ta juuni na ti'un ma xini nda'un ma nuu tākue'e ma xiin niku ndia. Na töve nuva ja'un ña ndo'uviniun ti, na chinuniun —kàti Jesuu.

²⁸Tajan ma Tomá te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Yo'o kùu ma Racha'nui, ta ma ra kùu Ndioi! —kàti ma Tomá.

²⁹Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Tomá, vitin cha chìnuniun ti, cha ndē'un yu'u. Ya'aga ka'nu kùu ma ndian töve nī nde'e yu'u, ta chīnuni na —kàti Jesuu.

Nuu jàkoto ma Xuva yo nda kuenda kùu ma tutu i'ya

³⁰Takan kūu ta Jesuu jā'a ra kua'a' ga ndatu ka'nu nuu ma ndra jākua'a chi'in ra, ta yakan tüva yo ni taa yi nuu ma tutu i'ya. ³¹Takan tāi nuu ma tutu i'ya, ikan na chinuni ndo ña Cristu kùu ma ra Se'e Ndioo. Ta tu chīnuni ndo ma ña kà'an ra, ni ni'i ndo nuu koo ndito ndo endeeni chi'in ra.

Jesuu kēta ra nuu ma ucha ta'an ma ndra jākua'a chi'in ra

21 ¹Ora ya'a ña kūu takan, tajan kēta ndiko Jesuu nuu ma ndra jākua'a chi'in ra, yatini yu'u ma tañu'u ña kàndii ma ñuu nàni Tiberias. Ta te'en kūu yi ma ora ikan:

²Nuu ka'iin ti'vi ma ra nani Simón Petu', chi'in Tomá, ra juuni kà'an na ña nàni Tili'ma, chi'in ra nàni Natanael, ra ñuu Caná, ña ìyo kuenda ma ñu'u' Galilea, ta juuni ka'iin ma ndra se'e

Zebedeu, chi'in inga uvi ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu ndia.

³Tajan Simón Petu', te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ni kukiin —kàti ra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Juuni kùuni ndyu'u ku'un ndi chi'un —kàti ndra.

Tajan ndāa ndio ndra ma tichi varku, ta kēe ndra kàcha'an ndra, va tükuii nī ni'i ndra ri ma chanikuaa ikan.

⁴Ta ma ora cha kīcha'a kundichin, tajan kēta ndio Jesuu ma yu'u tañu'u, va ma ndra jàkua'a chi'in ra, töve nī nakoto ndra ra. ⁵Tajan Jesuu te'en chikatu'un ra nuu ndra:

—Ndyo'o se'yu, ¿a takä'an kuii ni'i ndo ndri? —kàti ra chi'in ndra.

Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—Takä'an —kàti ndra. ⁶Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na jakana ndo ma yu'va tiaka' ka'nu ndo ma iti' chiyo kua'a ma varku, ta ni ni'i ndo ndri —kàti ra chi'in ndra.

Tajan takan kāni ndio ndra yi, ta nduva'a kua'a' ndri tiin yi ña ndava kündeega ndra tava ndra yi chi'in ndri. ⁷Tajan iin ma ra jàkua'a chi'in Jesuu, ra ya'a kùuni ra nde'e ra, te'en nāka'an ra chi'in Petu':

—¡Maa ma Racha'nu kùu ra! —kàti ra.

Ta ora chīni ndio ma Simón Petu', ña juu ma Racha'nu Jesuu kùu ra, tajan numini chāku'un ra ma ja'ma ra, ti tāva ra yi, ma ora kīin ra, ta ndāva ra ma tichi takuii, ta kīcha'a ra suta ra nda kati chaa ra ma nuu ndaa Jesuu. ⁸Ta ma inga ma ndra jàkua'a chi'in Jesuu chāa ndra ma yu'u tañu'u chi'in ma varku ndia, ña endee kēñu'u ndra ma yu'va tiaka' ndra, ti nduva'a kuii chitu yi. Ta iyo a uvi cientu iki kùu yi, ña chika kēe ndra ma tichi tañu'u, ta chāa ndra ma ñu'u' ití.

⁹Ta ora kānuu ndra ma nuu ñu'u', ta nāta'an ndra iin vinu'u ña ka'iin nditiu'un, ña jündii iin tiaka' nuu yi, ta iin paan. ¹⁰Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na kichi ndaka ndo uvi uni tiaka' ña já tiin ndo nui —kàti ra.

¹¹Tajan ma Simón Petu' ndāa ndio ra tichi ma varku, ta endee kēñu'u ra ma yu'va tiaka' jānuu ra yi ma yu'u tañu'u, ña endee chitu yi chi'in iin cientu uvi xiko uchi uni ta'an tiaka' na'nu. Ta vaji ya'aga kua'a' ndri, va töve nī nakaa ma yu'va tiaka'. ¹²Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—¡Na'a ndo kasi'ini ndo! —kàti ra.

Ni'in ma ndra jàkua'a chi'in ra, töve nī kanani ndra ndàkatu'un ndra nuu ra ña nda ra kùu ra, ti cha ch̀to ndra, ña Racha'nu Jesuu kùu ra. ¹³Ta ikan jan Jesuu chājayatin ra ra ma yu'u nu'u, ta kī'in ra ma paan ta chā'a ra yi nuu ndra, ta juuni takan jā'a ra chi'in ma tiaka' ndia. ¹⁴Ña'a kùu ma cha'a' uni, ña jāna'a Jesuu ra nuu ma ndra jàkua'a chi'in ra, ma ora cha yā'a ña nāta_{ku} ndiko ra tañu ma ndian ndií.

Nuu kà'an Jesuu chi'in Simón Petu'

¹⁵Ta ora chinu chāchi ndra, ta te'en kīcha'a ma Jesuu ch̀katu'un ra nuu ma Simón Petu':

—Yo'o Simón Petu', ra se'e Jonás, ¿a kùunigaun nde'un yu'u, kua ma ndra ka'in i'ya? —kàti Jesuu chi'in Petu'.

Ta Petu' te'en nāka'an ra:

—Ndicha yo'o Racha'nu, cha ch̀toun ña kùuni nde'i ñun —kàti Petu'.

Ta Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na jakuendaun ma ndian ch̀nuni ña kà'in, takua jà'a ma iin pato chi'in ma mvechala jāna ra —kàti Jesuu.

¹⁶Ta te'en ch̀katu'un tuku ra nuu ra:

—Yo'o Simón, ra se'e Jonás, ¿a ndichaun ña kùuniun nde'un yu'u? —kàti Jesuu.

Ta Petu' te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Ndicha, yo'o Racha'nu, cha ch̀toun ña kùuni nde'i ñun —kàti ma Petu'.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na kumiun ma ndian chinuni ña kà'in, takua jà'a iin pato chi'in mvechala jāna ra kùu ch̀to'o ra —kàti Jesuu chi'in ra.

¹⁷Takan kùu tajan cha'a' uni kùu yi ña, te'en kīcha'a ndiko Jesuu ch̀katu'un ra nuu ra:

—Yo'o Simón, ra se'e Jonás, ¿a ndichaun ña kùuniun nde'un yu'u? —kàti Jesuu.

Tajan ma Petu' nda'vi kùuni ndio ra cha'a' ña, cha'a' uni ch̀katu'un Jesuu nuu ra, ña tu kùuni ra nde'e ra ra, tajan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Yo'o Racha'nu, cha ch̀to va'un ndisaa ma kua ch̀nini, ta juuni cha ch̀toun ña kùuni nde'i ñun ndia —kàti Simón.

Tajan Jesuu te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na jakuendaun ndisaa ma ndian chìnuni ña kà'in takua jà'a iin pato chi'in mvechala kùmi ra. ¹⁸ Ndicha va'a ña kà'in chi'un, ti ora kùun ma rayoko tiaga, ìyo ga ñandeun ña jà'un ma ña kùuni maun, va ora ni ndakuu cha'nun, ma inga ñivi ni tiin na ñun, ta ni ku'ni na nda'un, ta tūva kùu ku'un ma nuu kùuni maun, ti inga ñivi kùu na ña ni ka'nda na tiñu nuun, ta ku'un na chi'un ma nuu töve kùuniun ku'un.

¹⁹ Chi'in ma tu'un i'ya, chā'a Jesuu ña na kutunini ndra ma naja kua ni kuvi Petu', ta takan jàna'a yi ña ma Racha'nu Ndioo, iin ra ya'aga ka'nu kùu ra. Ta ora yā'a ña kā'an Jesuu takan, tajan nāka'an ra te'en chi'in Petu':

—¡Na tandikun chatai! —kàti Jesuu.

Jesuu ya'aga kùuni ra nde'e ra, iin ma ra jàkua'a chi'in ra

²⁰ Takan kùu ta ora chikoni'i ma Petu' ndē'e ra iti' chata ra, ta ndē'e ra ña vāchi iin ma ra jàkua'a chi'in Jesuu. Ta rakan ti iin ra ya'a ga kùuni Jesuu nde'e ra kùu ra, ti juuni ra kùu ma ra chūnandi xiin Jesuu ma nuu kūxini ndra, ma ra chikatu'un te'en nuu ra: “Yo'o Racha'nu, ¿nda ra kùu ma ra ni xikoña'a cha'un?” kàti Jesuu. ²¹ Tajan ora ndē'e ma Petu' ma ra vāchi chata ndra, ta te'en chikatu'un ra nuu Jesuu:

—Yo'o Racha'nu, ta rakan, ¿niyi ni ta'an ra? —kàti Petu'.

²² Ta Jesuu te'en nāka'an ra:

—Tu yu'u kùunì ña na koo ra ma ñuñivi i'ya, nda ma ora ni kichaa ndikoi, yöve kuenda maun kùu yi. Ma ña ìyo yi ña ja'un kùu yi ña na tandikun chatai —kàti Jesuu.

²³ Takan kùu ña ma tu'un ña kà'an ña töve ni kuvi ra, chitakuati yi nuu kua'a' ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, ta chito na yi. Va ma tu'un ndaa kùu yi ña Jesuu töve nī ka'an ra nuu ndra ña rakan töve ni kuvi ra, ti ma ña kā'an Jesuu kùu yi ña: tu kùuni ra ña koo rakan ma ñuñivi i'ya, nda ma ora ni kichaa ndiko ra, yöve kuenda ma Petu' kùu yi, kàti Jesuu.

²⁴ Ta rakan kùu ma ra jàkua'a chi'in Jesuu, ra kàtitu'un cha'a' ma tu'un i'ya ta juuni ra taa yi i'ya. Ta chito va'a yo, ti tu'un ndaa kùu yi.

²⁵ Ta juuni jā'a Jesuu kua'a' ga tiñu ma ora chākunuu ra ma ñuñivi i'ya. Ta yu'u chànini, ña tu taa ndi'i yo ta'ii'iin ma tiñu jā'a Jesuu nuu kua'a' tutu, töve ni kuta'an yi ma ñuñivi i'ya niku. Ta takan na kuu yi. Amén.